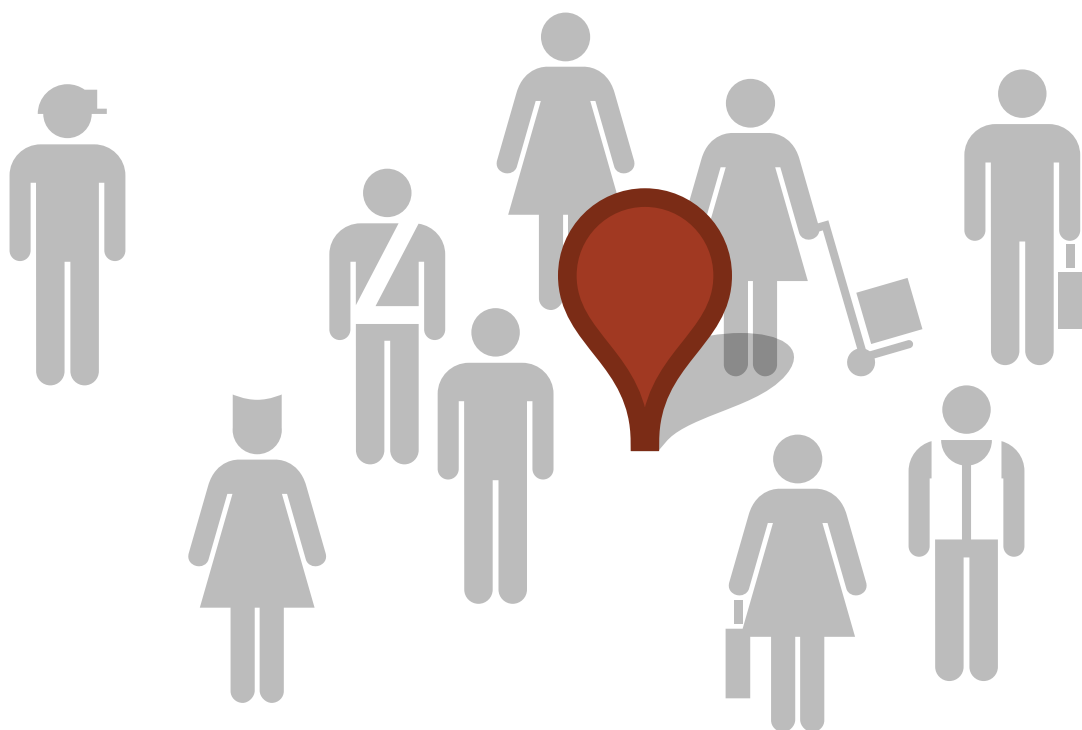

Experiències de concertació social d'interès per a l'entorn industrial: una visió des del dret del treball

Helena Ysàs

**Associació Pacte Industrial de
la Regió Metropolitana de Barcelona**

Tel.: (34) 932 600 222
pacte@pacteindustrial.org
www.pacteindustrial.org

ISSN edició electrònica: 2385-7846

Abril 2025

© Associació Pacte Industrial de la Regió Metropolitana de Barcelona

El treball contingut en aquesta publicació va ser finalitzat per l'autora l'any 2018.

Les opinions expressades en els documents d'aquesta col·lecció corresponen als seus autors. El Pacte Industrial de la Regió Metropolitana de Barcelona no s'identifica necessàriament amb aquestes opinions.

El Pacte Industrial de la Regió Metropolitana de Barcelona és una associació constituïda l'any 1997 amb la missió de configurar una aliança estratègica entre administracions públiques, organitzacions empresarials i sindicats, per impulsar la competitivitat de la indústria, fomentar la creació d'ocupació i millorar la cohesió social i la sostenibilitat al territori metropolità.

Helena Ysàs Molinero és professora agregada de Dret del Treball i de la Seguretat Social a la Universitat Autònoma de Barcelona, membre del Grup de Recerca Drets Laborals dels Treballadors Espanyols i Estrangers (DRELATES) i de l'Institut d'Estudis del Treball (IET). Una de les seves principals línies de recerca ha estat i és la funció de participació institucional de les organitzacions sindicals i el diàleg i la concertació social.

Aquest treball aborda la concertació social en l'àmbit industrial a la regió metropolitana de Barcelona amb la pretensió de fer un estudi ampli si bé no exhaustiu de les experiències de concertació que s'hi han desenvolupat els darrers anys. A aquest efecte, es tenen en compte, per la seva rellevància, els acords que s'han produït entre el Govern de la Generalitat i els interlocutors socials, des de l'Acord estratègic de 2005 fins al Pacte nacional per a la indústria de 2017. Tot seguit, s'estudien diverses experiències de concertació social al territori, ja sigui a nivell comarcal, intracomarcal o intercomarcal, o bé a través d'acords puntuals o d'estructures amb voluntat d'estabilitat. L'anàlisi d'experiències està precedida d'una exposició breu del marc jurídic de la concertació, entès en sentit ampli, i del rol singular atribuït als interlocutors socials com a protagonistes dels processos participatius.

Paraules clau: concertació social, marc jurídic, participació institucional, concertació territorial, experiències de concertació industrial a la RMB

Este trabajo aborda la concertación social en el ámbito industrial en la Región Metropolitana de Barcelona con la pretensión de hacer un estudio amplio aunque no exhaustivo de las experiencias de concertación que allí se han desarrollado en los últimos años. A este efecto, se tienen en cuenta, por su relevancia, los acuerdos que se han producido entre el Gobierno de la Generalitat y los interlocutores sociales, desde el Acuerdo estratégico de 2005 hasta el Pacto nacional para la industria de 2017. A continuación, se estudian varias experiencias de concertación social en el territorio, ya sea a nivel comarcal, intracomarcal o intercomarcal, ya sea mediante acuerdos puntuales o estructuras con voluntad de estabilidad. El análisis de experiencias viene precedido de una breve exposición del marco jurídico de la concertación, entendido en sentido amplio, y del rol singular atribuido a los interlocutores sociales como protagonistas de los procesos participativos.

Palabras clave: concertación social, marco jurídico, participación institucional, concertación territorial, experiencias de concertación industrial en la RMB

This work addresses social concertation in the industrial setting within the Barcelona metropolitan area, with the aim of carrying out a broad (although not exhaustive) study of the experiences of social concertation that have taken place in recent years. To this end, and owing to their relevance, the study takes into account the agreements reached by the Government of Catalonia and its social interlocutors, from the Strategic Agreement of 2005 to the National Pact for Industry of 2017. Below, we examine various experiences of

social concertation within the region, whether at county, intra-county or inter-county level, or through one-off or structural agreements designed to achieve stability. The analysis of these experiences is preceded by a brief description of the legal framework for the concertation, understood in the broader sense, and of the unique role given to social interlocutors as protagonists in the participatory processes.

Keywords: social concertation, legal framework, institutional participation, regional concertation, experiences of industrial concertation in the Barcelona Metropolitan Region (RMB)

Índex

1.	Introducció	9
2.	Paràmetres jurídics de la concertació social	11
2.1.	Definicions	11
2.2.	Marc jurídic de la concertació social	13
2.2.1.	La idea de participació, element consubstancial de l'Estat social	13
2.2.2.	Posició constitucional dels interlocutors socials	16
2.2.3.	La selecció dels subjectes participants	19
2.3.	Marc jurídic de la participació institucional	22
3.	Experiències de concertació en l'àmbit de Catalunya: de l'Acord estratègic al Pacte nacional per a la indústria	25
3.1.	L'Acord estratègic per a la internacionalització, la qualitat de l'ocupació i la competitivitat de l'economia catalana (2005-2008)	25
3.2.	L'Acord estratègic per a la internacionalització, la qualitat de l'ocupació i la competitivitat de l'economia catalana (2008-2011)	33
3.3.	L'Acord pel diàleg social permanent	41
3.4.	El Pacte nacional per a la indústria	46
3.5.	El paper del Consell de Treball, Econòmic i Social de Catalunya (CTESC)	53
4.	Experiències a nivell comarcal, intracomarcal, intercomarcal i municipal	55
4.1.	El Pacte per la Reindustrialització del Vallès Occidental	55
4.2.	El CES del Baix Llobregat i el Pacte per a la Indústria al Baix Llobregat	61
4.3.	L'Acord per al desenvolupament econòmic i l'ocupació del Maresme	65
4.4.	NODE Garraf	69
4.5.	El Projecte de cooperació de vuit municipis del tram mitjà del Baix Llobregat	73
4.6.	El Catalonia Innovation Triangle (CiT)	78
4.7.	Àmbit B30	80
4.8.	Els consells econòmics i socials municipals	82
5.	Conclusions	87
	Bibliografia	93
	Documentació	94
	Persones entrevistades durant l'elaboració de l'estudi	95

1.

Introducció

Aquest treball té per objectiu dur a terme un estudi en el camp de la concertació social a partir de l'encàrrec fet per l'Associació Pacte Industrial de la Regió Metropolitana de Barcelona. De manera més concreta, l'àmbit d'estudi d'aquest treball se circumscriu a partir del doble paràmetre sectorial/territorial, i, en concret, a l'àmbit industrial en l'entorn geogràfic de la regió metropolitana de Barcelona. La pretensió ha estat fer un retrat com més ampli millor de les pràctiques de concertació social que es desenvolupen i que s'han desenvolupat els últims anys a la regió de Barcelona i amb relació a tot el que afecta l'activitat industrial. Això ha implicat l'observació de pràctiques a diversos nivells territorials.

Per tal d'abordar el contingut delimitat prèviament, en primer lloc és imprescindible tenir en compte els acords derivats de processos de concertació social en l'àmbit català, i, en conseqüència, amb un alt impacte a una regió especialment industrialitzada com és la regió barcelonina. A aquest efecte s'han estudiat el procés de negociació, els continguts i el seguiment d'un instrument molt innovador per diverses raons i que va molt més enllà de l'activitat industrial, però on aquesta té un espai molt rellevant: es tracta de l'Acord per la internacionalització, la qualitat de l'ocupació i la competitivitat de l'economia catalana, de 2005, així com la seva renovació de 2008 i el posterior Acord pel diàleg social permanent de 2013. Com no podia ser d'una altra manera, a les experiències de concertació més transversals com els acords esmentats, s'hi suma el Pacte nacional per a la indústria, de 2017.

Aquest treball duu a terme un estudi en el camp de la concertació social en l'àmbit industrial a la regió metropolitana de Barcelona

Però més enllà de les experiències de concertació en l'àmbit de Catalunya, s'han volgut també explorar les pràctiques concertadores que es desenvolupen al territori en formats i espais geogràfics molt diversos. D'aquesta manera, i sense ànim d'exhaustivitat, ja que no s'han estudiat totes i cadascuna de les experiències que s'han desenvolupat al territori, se n'han seleccionat unes quantes de representatives. Algunes s'han desenvolupat a nivell comarcal (Pacte per la Reindustrialització del Vallès Occidental, Pacte per a la Indústria del Baix Llobregat, Acord per a l'Ocupació i el Desenvolupament Econòmic del Maresme); d'altres, intercomarcals (Àmbit B30) o intracomarcals (Pacte de cooperació de vuit municipis del tram mitjà del Baix Llobregat, NODE Garraf o Catalonia Innovation Triangle). Pel que fa al desenvolupament de la concer-

tació, en alguns casos s'opta directament per la negociació d'un acord, més puntual o més estable, amb mecanismes rigorosos de seguiment o sense, mentre que, en altres casos, s'acorda la creació d'una associació o bé d'una agència de desenvolupament. Finalment, s'ha incorporat també a l'estudi una referència als consells econòmics i socials municipals en aquelles localitats on se n'ha pogut constatar l'existència, ja que, a vegades, aquests es configuren com a autèntics òrgans de participació institucional, però, en d'altres, les seves característiques els identifiquen més aviat com a instruments de desenvolupament i seguiment d'acords de concertació social.

**S'han estudiat acords
desenvolupats a
nivell de Catalunya i
també d'altres a nivell
comarcal, intracomarcal
i intercomarcal**

D'altra banda, *a priori* es podia intuir que la intensitat de la participació dels interlocutors socials en aquestes iniciatives és força variable, diferència a vegades explicable pels continguts de l'acord o de la pràctica de cooperació, i altres vegades no necessàriament per aquest motiu, per la qual cosa resultava

interessant intentar arribar a un coneixement més acurat de les circumstàncies de cada una de les experiències estudiades i també de la pràctica desenvolupada pels actors protagonistes.

Per aquest motiu, s'ha cregut convenient fer unes quantes entrevistes, no com una eina metodològica destinada a esdevenir la base sobre la qual construir l'estudi, sinó com un recurs puntual per obtenir informació de primera mà sobre experiències o pràctiques concretes. Per aquesta raó, el nombre d'entrevistes ha estat limitat i no se n'han fet amb relació a totes les experiències estudiades. Voldria agrair molt especialment a totes les persones entrevistades —esmentades al final de l'estudi— la seva disponibilitat i el temps que van dedicar a aquest treball, elaborat el 2018.

Finalment, s'ha cregut imprescindible iniciar el treball amb un epígraf que té per objectiu aclarir uns quants conceptes sovint confusos, incloent-hi la noció mateixa de concertació social, però també la de diàleg social i la de participació institucional. Tot seguit, s'exposa succintament el marc jurídic que el nostre ordenament ofereix a aquestes pràctiques, subratllant l'absència d'una regulació jurídica específica de la concertació social, però emmarcant la participació de les organitzacions sindicals i empresarials en aquests processos des de la posició jurídica singular que la Constitució els atribueix.

2.

Paràmetres jurídics de la concertació social

En l'àmbit de la participació dels agents socials en espais diferents del de l'empresa i les relacions laborals que s'hi desenvolupen, es fan servir diverses expressions que designen pràctiques de naturalesa diversa; una d'elles és la de «concertació social», però també són d'ús habitual d'altres com «diàleg social» o «participació institucional».

2.1.

Definicions

Abans d'avançar en el treball, convé aturar-se a aclarir els conceptes que es faran servir en endavant. D'entrada, cal dir que els termes «concertació social» i «diàleg social» s'han emprat sovint com a sinònims. En aquest sentit, durant els anys vuitanta s'utilitzava de manera gairebé exclusiva el terme «concertació social» per fer referència a la participació dels interlocutors socials (sindicats i associacions empresarials) en espais de discussió i de presa de decisions que, de manera més o menys formalitzada, sorgien en l'esfera de la regulació i de les polítiques públiques d'abast socioeconòmic i laboral. Amb el temps, la terminologia emprada va evolucionar, i el terme «diàleg social» va anar guanyant terreny, per fer referència, tot sovint, a realitats equiparables, tot i que l'ampliació dels àmbits en què es duïen a terme les pràctiques esmentades anteriorment, a través de la territorialització i de la sectorialització d'aquestes, va anar acompanyada també de la seva diversificació.

Cal precisar el significat dels termes «diàleg social» i «concertació social»

El terme «diàleg social» es fa servir més habitualment en els països del nostre entorn i també a escala internacional. El diàleg social està format per una sèrie de mecanismes que impliquen la realització d'activitats de rellevància pública i que afecten interessos generals o generalitzables. Aquesta participació pot prendre formes molt diverses; en alguns d'aquests mecanismes, la participació de l'Estat és inexistent (per exemple, en la negociació col·lectiva). En altres casos, l'Estat intervé, a vegades d'una manera rellevant, com per exemple mitjançant la consulta als interlocutors socials del contingut d'una iniciativa legislativa, i, fins i tot en altres casos, aquesta intervenció estarà regulada o serà obligatòria, però en tot cas el diàleg social es caracteritza pel fet que aquestes activitats no es desenvolupen en el si d'institucions o orga-

nismes estatals. En aquest aspecte, el diàleg social es distingeix d'una altra de les formes típiques d'intervenció dels interlocutors socials en els afers públics: la participació institucional. Es tracta d'un concepte que engloba formes participatives que suposen que un estat (o un ens supraestatal com la Unió Europea, o una Administració infraestatal) *cria* determinats subjectes (els agents socials) perquè participin en el si d'institucions o organismes públics, que generalment tenen caràcter consultiu, respecte a les competències que són pròpies als organismes esmentats.

El terme «diàleg social» té l'origen en l'àmbit de la Unió Europea i s'ha utilitzat des de mitjan anys vuitanta, moment en què es parla del «rellançament del diàleg social», fet que suposa el reconeixement de l'existència prèvia de pràctiques de diàleg social, per bé que no s'anomenaven així. De fet, la consulta i la concertació amb els interlocutors socials eren pràctiques habituals des de l'inici de la construcció europea. També a escala internacional és aquesta la terminologia d'ús corrent. En aquest sentit, podem esmentar la definició que en fa l'Organització Internacional del Treball (OIT), que entén per *diàleg social* «tot tipus de negociacions i consultes —fins i tot el mer intercanvi d'informació— entre els representants dels governs, els empresaris i els treballadors sobre temes d'interès relatiu a les polítiques econòmiques i socials».¹ D'aquesta manera, l'organisme tripartit internacional acull una definició àmplia de diàleg social, que, en realitat, inclou totes les formes de participació no institucionalitzada.

D'altra banda, el diàleg social pot tenir caràcter bipartit o bé tripartit. En el primer cas, hi prenen part representants dels sindicats i de les organitzacions empresarials, mentre que, en el segon cas, també representants governamentals.

En el context de les negociacions i els acords adoptats pels interlocutors socials i els successius governs a nivell estatal, el terme «concertació social» s'ha anat substituint progressivament pel de «diàleg social», tant en l'ús que en fan els mateixos participants com perquè ha esdevingut la terminologia més habitual entre aquells que estudien el fenomen, així com entre els mitjans de comunicació. Tanmateix, cal precisar que els termes «diàleg» i «concertació social» no són plenament sinònims, sinó que la concertació porta implícita una idea que l'aproxima a poder ser descrita com a mètode d'adopció de decisions, és a dir, que consisteix en una presa d'acords concreta, mentre que el concepte de diàleg social té una connotació d'intercanvi que pot prendre formes més diverses, i, en conseqüència, inclouria la concertació però també altres tipologies d'intercanvi. Així, la concertació social seria una metodologia de governança inclosa en el concepte de diàleg social. És en aquest sentit que,

¹ <www.ilo.org>.

en la literatura jurídica, el terme que es troba de manera majoritària és «diàleg social»; tanmateix, l'abast d'aquest estudi i de les experiències que s'anàlitzaran aconsellen l'ús del terme «concertació», ja que totes elles parteixen d'un acord o pacte precedit d'una negociació, i, per tant, aquest darrer és més acurat.

Als elements fins ara assenyalats cal afegir una dada molt rellevant des del punt de vista jurídic: el diàleg social —o la concertació— són conceptes aliens a les normes jurídiques en el nostre ordenament; tan sols alguns ar-

El diàleg i la concertació social no són objecte de regulació pel nostre ordenament jurídic

ticles del cos legislatiu laboral remetent el desenvolupament reglamentari de determinades matèries a la consulta prèvia amb les organitzacions sindicals i empresarials, és a dir, al diàleg social. Al marge d'aquestes obligacions de consulta puntuals, a Espanya els governs no tenen l'obligació de consultar ni de deixar espais específics de negociació als interlocutors socials. Aquesta no és la pauta en països del nostre entorn, com per exemple França, on, emulant les previsions del Tractat de Funcionament de la Unió Europea (TFUE), existeix una obligació concreta dels governs de consultar als agents socials qualsevol iniciativa que es pretengui portar al Parlament per ser tramitada com a llei i que tingui incidència en l'àmbit socioeconòmic i laboral. L'ordenament jurídic espanyol, en canvi, no incorpora cap previsió similar, i, lògicament, tampoc no té la necessitat de definir el concepte de diàleg o de concertació social.

Tanmateix, si bé és cert que les lleis no fan esment del diàleg o de la concertació social i que tampoc no incorporen previsions sòlides de pràctiques que es poguessin incloure en el marc conceptual del diàleg social o de la concertació, també és cert que aquestes no són nocions extrajurídiques, sinó que, ben al contrari, s'inscriuen en un marc jurídic sòlidament fonamentat i que s'estructura al voltant de tres eixos estretament relacionats: la definició de l'Estat com a social i democràtic de dret, la noció de participació, i la singular posició que la Constitució espanyola reserva als interlocutors socials.

2.2.

Marc jurídic de la concertació social

2.2.1.

La idea de participació, element consubstancial de l'Estat social

L'article 1.1 de la Constitució espanyola proclama que «Espanya es constitueix en un Estat social i democràtic de Dret». Lluny de ser una afirmació irrellevant, aquesta fórmula utilitzada per definir la forma de l'Estat és autènticament transcendental, ja que determina la configuració de l'Estat i la relació que té

amb els ciutadans. El contingut de l'article 1.1 s'ha definit com un principi constitucional amb valor normatiu, del qual no es poden extreure conseqüències jurídiques immediates però que condiona la interpretació de l'ordenament jurídic en el seu conjunt, i molt singularment, de la resta del text constitucional.

La definició de l'Estat com a «social» té implicacions a múltiples nivells

La definició de l'Estat com a «social» té implicacions a múltiples nivells. A les dimensions de primer ordre relatives a la necessària intervenció de l'Estat en l'economia i al seu caràcter d'oferir prestacions, s'afegeix que l'Estat social es caracteritza per comportar de forma ineludible la necessitat d'avançar en la democratització social, que va més enllà de la instauració d'un règim polític democràtic. La democràcia social té essencialment dues manifestacions: la participació dels treballadors en l'àmbit empresarial i la intervenció de diferents actors de la societat, i, singularment, dels interlocutors socials, en la configuració, aplicació i seguiment de les disposicions normatives i en la gestió de les polítiques públiques.

L'element participatiu és intrínsec, doncs, a la noció d'Estat social. Aquesta qualificació «social» atribuïda a l'Estat predetermina com ha de ser l'organització política d'un determinat país i en què s'ha de fonamentar, i porta implícita l'exigència d'intervenció de la societat —dels ciutadans com a integrants de grups socials— al govern de la comunitat. Així, en un Estat social són molt rellevants els drets de participació —individual, però sobretot col·lectiva—, i la participació equival a implicació en la presa de decisions que afecten els interessos del conjunt de la població i també als dels diferents grups que integren la societat.

En aquest sentit, Manuel García-Pelayo, a *Las transformaciones del Estado contemporáneo* (1977), escriu que la democràcia social, que és un dels elements que caracteritzen l'Estat social, representa la plena realització dels valors de llibertat i igualtat proclamats per la democràcia política. Si l'Estat democràtic es caracteritza per acollir el pluralisme polític; l'Estat social i democràtic, a més del pluralisme polític, es defineix pel pluralisme social. El nucli de l'Estat social és, segons García-Pelayo, la participació entesa en sentit ampli, és a dir, abastant des de la participació en les prestacions de l'Estat i passant ineludiblement per la participació en «les decisions de les grans línies de les polítiques econòmiques i en el procés de gestió i producció empresarials», fins a la participació en polítiques sectorials determinades. Aquesta participació té lloc necessàriament per mitjà d'organitzacions defensores d'interessos, ja que els ciutadans individualment no tenen capacitat suficient per defensar els seus interessos en les seves múltiples facetes i en tota la seva extensió.

Així doncs, i partint d'aquest marc conceptual, cal veure la concertació social en l'àmbit socioeconòmic com una manifestació o una concreció de la configuració de l'Estat com a social i democràtic, i només des d'aquest punt de vista es pot entendre que la concertació és, en realitat, una exigència constitucional i un instrument essencial per al ple desenvolupament de la forma d'organització política prevista constitucionalment.

No abandonem encara la Constitució ni la idea de participació, i fem referència, precisament, a com el text constitucional recull la noció de participació dels ciutadans, i és que ho fa àmpliament. D'entrada, convé recordar que, d'acord amb l'article 9.2, els poders públics han de facilitar la participació de tots els ciutadans en la vida política, econòmica, cultural i social. A més, els drets de participació es despleguen en un bon nombre d'articles al llarg del text constitucional.

La participació és una característica central de les societats contemporànies. S'entén que una societat altament participativa és una societat més democràtica, més plural i en la qual el conjunt dels ciutadans gaudeix d'un major grau de benestar: la ciutadania política s'amplia a la ciutadania social. En aquest sentit, es constata que la participació a través de la representació parlamentària no és suficient per afirmar el caràcter democràtic d'una societat, per la qual cosa es fa necessària l'extensió de la participació a altres àmbits: la democràcia participativa se superposa a la democràcia representativa i l'aprofundeix. En termes generals, major participació equival a més democràcia, en el sentit que s'estenen els subjectes que interactuen per produir un resultat final consistent en una norma o una actuació d'interès general. En aquest sentit, el Tribunal Constitucional va afirmar, en la sentència núm. 18 de 1984, que «la configuració de l'Estat com a social culmina així una evolució en la qual la consecució de finalitats d'interès general no és absorbida per l'Estat sinó que s'harmonitza en una acció mútua Estat-societat». En definitiva, la participació no és sols una necessitat per a l'aprofundiment del sistema democràtic, sinó que també és una exigència de l'Estat social.

La participació és una característica central de les societats contemporànies

Així doncs, la consideració que la idea de democràcia no es pot escindir del concepte de participació és fonamental per entendre que la participació dels interlocutors socials en la definició de les polítiques públiques no és una concessió gràciosa de les administracions, sinó que és un dret de la ciutadania, per bé que aquest no es reconegui explícitament en un precepte jurídic. En aquest punt, convé recordar la definició de democràcia donada per Pérez Yruela (1990): «El conjunt de procediments i formes organitzatives que condueixen a la formació de la voluntat general. És a dir, la manera com els

ciutadans poden aconseguir que els seus interessos, desitjos, punts de vista i propostes de solució es tinguin en compte en el govern dels assumptes públics». *A priori*, l'encaix de les pràctiques de concertació social en aquesta definició sembla evident.

Ara bé, equival més participació a més democràcia quan els qui participen són grups minoritaris que defensen els seus interessos, allunyats a vegades dels interessos generals del conjunt de la ciutadania? Aquesta és sens dubte una qüestió ben delicada que admet com a mínim dos posicionaments contraposats: podem entendre que l'interès general es construeix a partir de les aportacions de tota mena d'entitats i organitzacions, sense consideració de la seva representativitat i, d'aquesta manera, optar per una visió àmplia de la participació que té la virtut de ser més plural però el risc que cada participant defensi interessos excloents. O podem optar per restringir la capacitat de participació a aquells subjectes que demostrin tenir una implantació mínimament sòlida a la societat, restringint les possibilitats de participació però garantint la representativitat dels participants. Aquesta no és una qüestió purament teòrica sinó que, al llarg del treball, es veurà com, a la pràctica, les pràctiques concertatives són molt asimètriques, és a dir, de manera més o menys reflexionada, aquells que tenen la iniciativa de desenvolupar un procés concertatiu opten per un o altre model.

La següent pregunta que cal plantejar-se en aquest punt és: determina l'ordenament jurídic la resposta a aquesta pregunta de manera directa? Ja s'ha dit que la concertació social —i el diàleg social en general— són conceptes anormatius, és a dir, el fenomen genèric no està definit ni regulat per normes jurídiques. Això no treu que la seva institucionalització en aquells casos en què aquesta es produeixi no sigui tot sovint objecte de normativització.

Seguint aquest fil argumental, una segona pregunta és: l'ordenament jurídic condiona de manera indirecta els subjectes que podran participar en activitats de concertació?

2.2.2.

Posició constitucional dels interlocutors socials

Una de les característiques principals de l'exigència de participació en un estat social és la seva pluralitat. Els ciutadans s'organitzen en grups per a la representació d'interessos, però és evident que no tots els grups es configuren igual i no tots exerceixen la participació de la mateixa manera.

En aquest punt és inevitable fer una altra referència al text constitucional, i, en concret, a l'article 7, segons el qual «els sindicats de treballadors i les associacions empresarials contribueixen a la defensa i a la promoció dels interessos econòmics i socials que els són propis», precepte que ens indica que

el rol que les organitzacions sindicals i empresarials han de jugar en els àmbits més diversos on es plantegi la intervenció en alguna mesura d'actors que provenen de la societat organitzada té un caràcter singular i no pot ser equiparada a la participació d'altres actors. D'entrada, el fet que la Constitució dediqui un article específic a aquestes organitzacions i que ho faci en el títol preliminar no és irrelevant. Indica que està reservant un lloc singular a sindicats i organitzacions empresarials en l'arquitectura institucional de l'Estat.

La Constitució reconeix una posició jurídica singular als sindicats de treballadors i a les associacions empresarials

Dit això, l'article suscita l'interrogant sobre quin ha de ser l'àmbit abastat pels «interessos propis» de les organitzacions sindicals i empresarials i si aquestes organitzacions han de veure el seu àmbit d'actuació constitucionalment reconegut i protegit limitat a les relacions professionals o si s'ha d'entendre que els interessos que els són propis van més enllà i poden incloure altres aspectes de la vida econòmica i social, fins i tot aspectes que a vegades són de caràcter més marcadament polític. L'article 7 en si mateix és poc concret i admetria diferents interpretacions si el considerem de manera aïllada, però la seva ubicació i les seves interaccions amb altres articles de la Constitució —i de manera especial amb la clàusula d'Estat social ja comentada— són determinants per interpretar-lo. En aquest sentit, no és admissible una interpretació que restringeixi l'àmbit dels drets que defensen els sindicats i les organitzacions empresarials a les qüestions estrictament vinculades a les relacions de treball, perquè és evident que els interessos compartits pels treballadors o pels empresaris com a grups socials van molt més enllà.

Així ho ha entès la majoria de la doctrina iuslaboralista, molt singularment amb relació a les organitzacions sindicals, afirmant que els seus interessos en l'àmbit econòmic i social no han de ser entesos d'una manera restrictiva i circumscrits a les relacions profes-

Els interessos dels agents socials en l'àmbit econòmic i social no han de ser entesos de manera restrictiva

sionals, ja que la finalitat del sindicalisme és la persecució de la tutela col·lectiva dels treballadors en totes les seves vessants (econòmica, social, política i cultural), i, en aquest sentit, el Tribunal Constitucional reconeix, per exemple, la promoció d'activitats socioculturals com a finalitat pròpia dels sindicats (STC 20/1985, de 12 de febrer). En aquesta línia, cal assenyalar que la defensa dels interessos propis dels sindicats com a agrupacions de treballadors, fins i tot entesos aquests interessos en el sentit més estricte —ocupació i condicions de treball—, no són només defensables davant dels empresaris i de les seves organitzacions, sinó també en gran mesura davant dels poders públics,

que tenen potestat per intervenir en aquestes matèries. El mateix es pot dir respecte dels empresaris: els seus interessos no es limiten a la negociació de condicions de treball amb els treballadors, sinó que inclouen una multitud d'elements dependents dels poders públics, com les infraestructures, el finançament o la formació dels treballadors i treballadores.

Ara bé, una ulterior qüestió polèmica és si l'equiparació que l'article 7 de la Constitució fa d'organitzacions sindicals i empresarials a l'efecte de la participació es pot sostenir en tots els casos d'acord amb una interpretació sistemàtica de la resta del text constitucional i molt particularment atenent als elements següents:

- La clàusula d'Estat social.
- L'article 9.2, que vincula l'obligació dels poders públics de facilitar la participació de tots els ciutadans en la vida política, econòmica, social i cultural i l'obligació dels mateixos poders públics de promoure les condicions per tal que la llibertat i la igualtat dels individus i dels grups en què s'integren siguin reals i efectives.
- L'articulació de l'activitat col·lectiva dels treballadors i treballadores de defensa dels interessos que els són propis a partir de la llibertat sindical com a dret fonamental autònom respecte al dret d'associació que empara els empresaris per també organitzar-se col·lectivament i que té uns contorns jurídics específics i diferenciats del simple dret d'associació. En aquest sentit, la llibertat sindical va més enllà de l'autonomia col·lectiva, que reconeix als interlocutors socials la capacitat d'autoregular-se i inclou la vessant política dels sindicats.

Totes aquestes consideracions fan que aquesta equiparació no es pugui sostenir en abstracte i per a qualsevol funció participativa. Aquest és un debat que requereix valorar quina tipologia d'interessos defensen unes i altres organitzacions (en tot cas, interessos generals del col·lectiu representat) i si alguns d'aquests interessos són equiparables a l'interès general de la ciutadania. Per aportar una mica de llum sobre aquesta qüestió, té una rellevància fonamental la distinció entre interessos econòmics i interessos socials; en aquest últim cas, entesos com a interessos compartits com a membres d'una classe social que actua en el marc de la societat política global (Palomeque 1985).

Tanmateix, aquest debat no té gaire sentit en el marc d'aquest estudi, que se centra en la concertació com a forma de participació en l'àmbit del desenvolupament econòmic i especialment el sector industrial, i totes les mesures de promoció i ordenació corresponents. En aquest cas, és evident que els empresaris no només hi tenen un interès fonamental sinó que les seves apor-

tacions a través de les organitzacions que els representen són tan importants i necessàries com les dels representants dels treballadors. En conseqüència, i pel que fa al perímetre d'aquest estudi, cal afirmar que les organitzacions empresarials i els sindicats estan legitimats de la mateixa manera per exercir funcions participatives.

Però al marge d'aquest debat, la transcendència del reconeixement constitucional al paper dels interlocutors socials a través de l'esmentat article 7 és innegable. Sembla clar que el poder constituent va voler atorgar a sindicats i a organitzacions empresarials una posició preponderant en el sistema constitucional espanyol (García Murcia 1987; Baylos 2004). Altres autors parlen d'«autèntica incorporació constitucional» (Montalvo 2006), una rellevància constitucional que comporta l'atribució de la potestat de participar en l'exercici de funcions públiques a organitzacions que tenen naturalesa privada però a les quals, tanmateix, la mateixa Constitució atribueix determinades funcions i aquesta atribució es converteix en si mateixa en determinant de la caracterització de les organitzacions.

2.2.3.

La selecció dels subjectes participants

Si avancem en la cerca dels subjectes legitimats per exercir tasques participatives, el següent element delimitador que trobarem és el concepte de representativitat. El nostre ordenament jurídic recull normes per determinar la representativitat tant dels sindicats com de les organitzacions empresarials. Tanmateix, el debat sobre la representativitat sempre s'ha enfocat més des de la vessant sindical, probablement per les dificultats de mesurament de la representativitat empresarial i la més fàcil objectivació de la representativitat sindical a través del mecanisme de l'audiència electoral derivada de les eleccions a representants dels treballadors.

De fet, la representativitat, com a tècnica de selecció de les organitzacions que millor puguin defensar els interessos de les persones treballadores o empresàries, té una estreta vinculació amb les funcions participatives. Tant és així que la mateixa institució jurídica de la representativitat té l'origen en les funcions participatives, i, concretament, en la participació institucional (Casas i Baylos 1986; Navarro Nieto 1993). Centrant la qüestió en l'estudi de la representativitat sindical —però, a aquest efecte, extrapolable a la representativitat empresarial—, cal subratllar que no totes les organitzacions podran tenir atribuïdes totes les funcions sinó que algunes d'aquestes funcions se circumscriuran a aquelles organitzacions que, en funció dels criteris de representativitat establerts per la norma, acreditin estar en condicions d'ostentar la representació d'interessos generals del grup representat. La representativitat es

converteix així en un instrument essencial de legitimació dels sindicats, particularment en la seva interacció amb els poders públics.

El sistema de representativitat, com a instrument de selecció dels sindicats que podran exercir determinades funcions, entre elles, la participació institucional, ha estat avalat pel Tribunal Constitucional en un bon nombre de sentències, fonamentalment la STC 98/1985. Són essencialment tres els arguments que porten el tribunal a valorar que la selecció mitjançant normes de representativitat és conforme a la Constitució, i, especialment, al dret a la igualtat i a la no-discriminació. En primer lloc, l'accés a determinades funcions en virtut de l'especial posició que el text constitucional atribueix als sindicats requereix que aquells que les exerceixin representin de manera mínimament significativa el conjunt del col·lectiu representant, és a dir, que l'accés a determinades funcions queda reservat per a aquelles organitzacions que obtinguin un suport mínim i és vedat a organitzacions minoritàries. En segon lloc, l'accés a determinades funcions, com per exemple la presència a un òrgan de participació institucional, ve forçosament condicionat per limitacions numèriques, fet que impedeix que totes les organitzacions existents hi puguin participar, de manera que, a fi de fer la participació operativa, caldrà seleccionar un nombre limitat de participants. Finalment, el Tribunal Constitucional entén que la fragmentació sindical és en si mateixa un obstacle per a la consecució de la tutela col·lectiva de les persones treballadores, que és l'objectiu fonamental d'aquestes organitzacions. Així, per tal que els sindicats puguin exercir de manera efectiva les seves funcions constitucionals, cal que hi hagi organitzacions fortes en virtut de la seva dimensió, i el sistema de representativitat és un element que, d'alguna manera, promou la concentració sindical i allunya un escenari d'atomització de les organitzacions.

Tots tres arguments, fins i tot en certa mesura el darrer, són també vàlids a l'hora de valorar que, per a les empreses, la tècnica de la representativitat és també un instrument adequat per seleccionar aquelles organitzacions que podran exercir funcions representatives.

L'exigència de representativitat no és estrictament aplicable als processos de concertació

Com ja s'ha apuntat, les pràctiques de diàleg social en general i de concertació social en concret no són objecte de regulació del nostre ordenament jurídic. Això implica lògicament que l'exigència de representativitat tampoc no és estrictament aplicable a les pràctiques de concertació. Tanmateix, la naturalesa de les pràctiques de concertació, que s'incardinen sense cap mena de dubte en les funcions singulars que es deriven de la interpretació del text constitucional respecte a la posició de sindicats i organitzacions empresarials, aconsellen que els actors, sovint

polítics, que tenen la iniciativa de començar un procés o un marc de concertació, tinguin en compte el criteri de la representativitat a l'hora de seleccionar els participants. Això no vol dir que s'hagi de vedar l'accés a processos de concertació a altres subjectes al marge de les organitzacions sindicals i empresarials representatives, ja que la participació d'entitats —cambres de comerç, col·legis professionals, centres universitaris, centres de formació professional o centres de recerca, associacions veïnals, etc.— pot ser molt convenient en alguns casos.

Tanmateix, la representativitat és un instrument vàlid per determinar quins subjectes estan especialment legitimats per participar-hi

De fet, cal tenir en compte que precisament l'àmbit local és un entorn especialment propici per a la participació de subjectes al marge dels agents socials «clàssics», incloent-hi associacions que agrupin ciutadans en la defensa de posicions o interessos de grup o actors econòmics més enllà de les associacions empresarials, com associacions de treballadors autònoms, empreses de l'economia social, o, fins i tot en alguns casos, empreses amb especial pes, i, per tant, incidència en el desenvolupament econòmic del territori. En aquest àmbit no és en absolut desconeguda la participació en els processos de concertació d'actors com les cambres de comerç o els centres universitaris. En canvi, la irrupció de nous actors amb pretensions de participar en processos de determinació de les polítiques públiques no s'ha manifestat encara de forma evident en els processos de concertació que afecten àmbits com la planificació econòmica i el sector industrial, com sí que ho ha fet en d'altres, com les polítiques d'ocupació. En tot cas, la diversificació dels actors participants s'emmarca en un context polític i social en el qual s'estan produint i s'albiren canvis profunds en les formes de governança, entesa com la forma com, en una determinada societat, es tracten les qüestions més essencials, tant des del punt de vista substantiu —què es regula— com procedimental —quines institucions tenen la potestat de regular i com es determina qui disposa d'aquesta potestat— (Boulin i Mückenberger 2005). En definitiva, ja que molts espais de participació no estan institucionalitzats o, si ho estan, disposen de marges de flexibilitat pel que fa als subjectes que hi participen, nous actors (per exemple, associacions d'aturats) poden trobar un cert encaix en aquests espais des d'un ampli ventall de marcs conceptuals (diàleg societal local,² diàleg civil³). Això sí,

² El concepte *diàleg societal local* és utilitzat per Boulin i Mückenberger per fer referència a processos en els quals apareixen nous subjectes i es tracten matèries més transversals en un territori determinat, i, per tant, tenint en compte les seves singularitats.

³ No hi ha una definició consensuada del concepte *diàleg civil*, tot i que és des de ja fa uns quants anys una realitat en expansió, amb un paper cada vegada més destacat en alguns àmbits, especialment en el context de la Unió Europea. Es caracteritza per ser una forma d'interacció entre les institucions públiques i organitzacions de la societat civil basada en el reconeixement mutu i que es pot configurar en diversos graus de formalització

Si bé la incorporació de nous actors no ha de ser negada, els sindicats i les organitzacions empresarials representen interessos qualificats i la seva aportació no s'ha de minimitzar

aquests marcs conceptuals no han de ser una estratègia dirigida a ofegar l'espai del diàleg social.

Tot això porta a reafirmar que, si bé la incorporació de nous actors no ha de ser negada, els sindicats i també les organitzacions empresarials en àmbits com el tracta aquest estudi, representen interessos qualificats, i, per tant, la seva aportació no ha de ser minimitzada equiparant-la —en nombre de representants o de vots— a altres entitats.

2.3.

Marc jurídic de la participació institucional

Tot i que aquest treball es focalitza en experiències de concertació, i per bé que la distinció entre concertació social i participació institucional és ben clara en el pla teòric, les pràctiques concretes de les administracions públiques i dels agents socials demostren que, quan es creen mecanismes participatius, aquesta distinció no sempre és tan clara. Per això, es creu convenient fer també aquí un apunt teòric sobre el marc jurídic de la participació institucional.

D'entrada, cal assenyalar que, si bé la Constitució fa al·lusió al concepte de participació en nombrosos preceptes, en cap moment es fa una referència explícita al concepte de participació institucional, tot i que del text constitucional sí que es dedueix l'existència d'un autèntic dret de participació institucional de les organitzacions sindicals i empresarials i marca les pautes fonamentals que configuren aquest dret (Mora Cabello de Alba 2008), en concret a través de l'article 129.1.

La normativa legal tampoc no proporciona una definició del concepte de participació institucional, ni tan sols la Llei orgànica de llibertat sindical (LOLS), tot i reconèixer a les organitzacions més representatives el dret d'exercir representació institucional davant de les administracions públiques o altres entitats i organismes de caràcter estatal o autonòmic que la tinguin prevista (article 6.3.a). És el Tribunal Constitucional (TC) qui, a partir de les dades proporcionades pel text constitucional, construeix una definició de quines pràctiques encaixen amb el concepte de participació institucional amb relació a les organitzacions sindicals. Així, el TC entén que és participació institucional aquella desenvolupada en el si d'organismes públics, valorant d'una banda la naturalesa de l'òrgan on s'insereix el sindicat, i, d'altra banda, limitant l'abast de la participació institucional en funció de l'objecte d'aquesta participació:

i intensitat de participació i que té lloc en qualsevol moment del procés d'elaboració de polítiques públiques.

perquè es tracti de participació institucional, cal que els sindicats formin part de l'òrgan en qüestió amb l'objectiu de la defensa dels interessos generals dels treballadors. Aquest acotament del concepte de participació institucional ha estat criticat per ser restrictiu per diversos autors (a tall d'exemple, Casas Baamonde [1990] i Álvarez Cuesta [2006]).

La qüestió de la delimitació dels contorns del concepte de participació institucional és rellevant, perquè se'n deriven conseqüències força precises, especialment en matèria de titularitat del dret. I és que, si la llei reconeix el dret dels sindicats i de les organitzacions empresarials a la participació institucional, la limitació dels àmbits de participació emparats per aquest concepte suposa necessàriament una reducció d'aquest dret com a tal (és a dir, de la possibilitat d'exigir el seu exercici en cas que la normativa concreta de l'òrgan en qüestió no la prevegi) per als sindicats i les associacions empresarials.

La delimitació dels contorns del concepte de participació institucional té rellevància, perquè se'n deriven conseqüències força precises, especialment en matèria de titularitat del dret

Més amunt s'ha fet referència a l'article 129.1 de la Constitució espanyola, que preveu la participació dels interessats en un àmbit concret com és la Seguretat Social, i, d'altra banda, conté una previsió molt més genèrica de participació dels interessats «en l'activitat dels organismes públics la funció dels quals afecti directament la qualitat de vida o el benestar general». No és aquest treball l'espai adequat per elaborar un estudi en detall de la interpretació d'aquest article, sinó simplement d'esmentar-lo com a fonament constitucional de la participació institucional.

De manera més concreta, cal també fer al·lusió a l'article 131.2, que s'ha entès com a fonament del Consell Econòmic i Social de l'Estat i inspiració d'altres CES o òrgans equivalents, tant a nivell autonòmic com local.

3.

Experiències de concertació en l'àmbit de Catalunya: de l'Acord estratègic al Pacte nacional per a la indústria

3.1.

L'Acord estratègic per a la internacionalització, la qualitat de l'ocupació i la competitivitat de l'economia catalana (2005-2008)

Les experiències de concertació social van rebre un impuls important a Catalunya —com en altres indrets de l'Estat— durant la primera meitat de la dècada dels anys noranta, en part com a conseqüència de l'impacte de la vaga general del desembre de 1988. Tanmateix, a partir de la meitat de la dècada es va produir una involució, i, quan el tripartit PSC-ERC-ICV va entrar al Govern de la Generalitat, els interlocutors socials pressionaven per aconseguir la recuperació d'un espai de concertació social.

En paral·lel, en el si del Govern constituït a les darreries de l'any 2003, es va posar sobre la taula la necessitat de prendre la iniciativa per obrir una negociació que conduís a un acord d'abast molt general sobre el model econòmic. En aquest sentit, hi havia una coincidència dins del Govern a l'hora de valorar que l'estructura econòmica de Catalunya no era sostenible. Contribuïen a aquesta valoració el treball que s'havia elaborat els mesos anteriors pels grups parlamentaris, i també l'alarma produïda per les primeres deslocalitzacions de grans empreses i importants reduccions de plantilla en d'altres. Aquesta circumstància va esperonar la necessitat de prendre mesures fonamentalment en dos eixos, el de la competitivitat i el de la internacionalització, als quals posteriorment s'incorpora el de la qualitat de l'ocupació i la cohesió social per l'impuls produït des de sectors del mateix Govern i per la pressió dels sindicats.

Amb aquesta finalitat, a l'inici de 2004, es va produir ràpidament un acord previ metodològic, és a dir, de diagnòstic i d'establiment de la manera en què es desenvoluparia la concertació. La Declaració per a un Acord estratègic per a la internacionalització, la qualitat de l'ocupació i la competitivitat de l'economia catalana va ser signada el 17 de febrer de 2004 i implicava el compromís de desenvolupar un procés de concertació social amb la finalitat de:

- Definir els objectius estratègics que havien de permetre articular adequadament l'economia catalana en la dinàmica internacional.
- Especificar i impulsar les mesures, els instruments i les polítiques que caldria adoptar per assolir aquests objectius.

Es van identificar un conjunt de matèries que s'abordarien prioritàriament en la negociació de l'Acord (polítiques d'ocupació, infraestructures, energia, entre d'altres) i es va acordar la constitució de taules de treball en els diversos àmbits coberts per la negociació. En una primera fase, es van formar grups de treball amplis amb la participació de representants d'entitats i institucions com les cambres de comerç o les universitats, amb la finalitat de generar continguts sobre els quals negociar en una segona fase en què els grups de treball estaven formats pels futurs signants de l'Acord, és a dir, es tractava d'una negociació de caràcter tripartit, amb la participació del Govern de la Generalitat, dels sindicats i de les organitzacions empresarials més representatives.

Cal destacar que, tant des dels interlocutors socials com des del Govern de la Generalitat, participaven directament en les negociacions persones amb càrrecs de responsabilitat en les seves respectives organitzacions, fet especialment significatiu en el cas de l'Administració pública, que, en definitiva, era la responsable de posar en marxa el gruix de mesures de l'Acord, per la qual cosa la participació directa de responsables amb pes polític dins dels respectius departaments suposava una major garantia d'implementació de les mesures. El treball de les taules de negociació, on cada part feia propostes i on la dinàmica de treball incloïa l'estudi de les propostes de l'Administració i la presentació d'esmenes per escrit que eren posteriorment discutides, va propiciar una discussió en profunditat de les matèries tractades. El treball de negociació es va fer en dues fases: una primera a cada departament amb relació a les matèries de la seva competència, i una segona, a la mesa general. Tota aquesta activitat negociadora va culminar al cap d'un any, el 16 de febrer de 2005, amb la signatura de l'Acord estratègic per a la internacionalització, la qualitat de l'ocupació i la competitivitat de l'economia catalana. D'altra banda, a l'inici del procés d'elaboració de l'Acord es va crear un consell d'experts, que treballava en paral·lel i que va remetre al Govern un informe amb recomanacions.

L'Acord tenia per objectiu últim posar les bases per aconseguir un canvi de model productiu on les mesures de flexibilitat interna negociada en les relacions laborals havien de tenir un paper fonamental. Es tractava de redactar un full de ruta de la competitivitat, orientar la política econòmica en el camí de la millora de la productivitat, i, a la vegada, garantir la compaginació del creixement econòmic, la qualitat de l'ocupació i la cohesió social. L'Acord es caracteritza principalment pels tres elements estructurals següents:

- Malgrat la concreció de mesures que tinguessin un impacte a curt termini, el Govern i els interlocutors treballaven amb una visió de transformació a llarg termini de l'estructura econòmica catalana.
- En l'aspecte pressupostari, es va treballar la reordenació de recursos i es van incorporar partides pressupostàries per executar l'Acord, però no es van negociar quantitats concretes, a diferència del que posteriorment va passar amb la renovació de l'Acord. Cal tenir en compte que, en els anys d'execució del pacte (2005-2007), hi va haver força recursos econòmics per poder implementar les mesures previstes.
- Es va crear una comissió executiva del pacte, i els interlocutors socials en van poder fer un seguiment bastant actiu, ja que van participar en el procés.

Les mesures pretenien tenir un impacte a curt termini, però el Govern i els interlocutors treballaven amb una visió de transformació de l'estructura econòmica catalana a llarg termini

A l'hora de fer els pressupostos es va treballar la reordenació de recursos i es van incorporar partides pressupostàries per a l'execució de l'Acord, però es van negociar quantitats concretes

En definitiva, la dinàmica de treball entorn de l'Acord es va caracteritzar per la concreció de les mesures previstes.⁴ En aquest sentit, és freqüent que els acords de concertació social apuntin objectius i declaracions d'intencions que sovint no tenen una traducció en mesures concretes, per la qual cosa es pot afirmar que l'Acord estratègic va tenir un valor notablement singular. D'altra banda, cal destacar també que una de les virtualitats de l'Acord va consistir en el fet que, per primera vegada, hi va haver un grau elevat de coordinació entre diversos departaments del Govern de la Generalitat pel que fa a les línies de treball, que es van alinear en la direcció dels objectius de l'Acord. Una mostra d'això és que en molts aspectes es va produir una reorientació en les partides pressupostàries destinades a àmbits on ja es desenvolupaven polítiques públiques, però amb orientacions diverses i no necessàriament coordinades.

Un segon element destacable és el seguiment exhaustiu que es va fer de la implantació de l'Acord. Aquest seguiment va ser tant des de l'àmbit tècnic dins de l'Administració de la Generalitat —amb la creació d'una plataforma informàtica de seguiment on els tècnics de cada departament abocaven les dades— com a través de meses de seguiment amb la participació dels interlocutors socials. Cal dir, però, que en l'Acord 2005-2007 no hi havia uns indi-

⁴ La inversió pressupostària en l'execució de les mesures de l'Acord es va estimar en 4.000 M€.

Cal destacar el seguiment exhaustiu que es va fer de la implantació de l'Acord

cadors de seguiment prefixats, i, com ja s'ha dit, tampoc un pressupost assignat. Aquesta mancança es va corregir a l'Acord 2008-2011, en el qual sí que es van incorporar, en tots els casos, la fixació d'indicadors de seguiment i la concreció de compromisos pressupostaris, cosa que va millorar molt notablement la possibilitat de fer un seguiment efectiu i detallat.

L'Acord plantejava que la Comissió de Treball (de negociació) es convertiria en Comissió de Seguiment amb el triple objectiu de vetllar pel compliment de les propostes de l'Acord, inclòs el seguiment pressupostari, desenvolupar les propostes que no s'havien pogut concretar en la negociació de l'Acord i preveure noves iniciatives que poguessin enriquir el contingut de l'Acord per millorar-lo i actualitzar-lo de manera contínua i que les reunions serien trimestrals, tot i que finalment es convocaren amb més freqüència (cada un o dos mesos). La Comissió de Seguiment estava integrada per representants dels departaments d'Economia i Finances; Treball i Indústria; Comerç, Turisme i Consum; CCOO; UGT; Pimec; Fepime i Foment del Treball, presidida pel Conseller d'Economia i Finances. Aquest organisme es va complementar a nivell intern del Govern amb la Comissió Interdepartamental per a l'Aplicació de l'Acord, amb representants amb rang mínim de director general per cada departament i amb la presència en qualsevol cas del director general de Pressupostos i Tresor per assegurar que els pressupostos anuals traslladessin els compromisos de l'Acord a l'execució pressupostària. Aquesta és segurament una de les singularitats més significatives de l'Acord, ja que és poc habitual que en acords fruit del diàleg social hi hagi un compromís tan explícit i traslladat a l'estructura del mecanisme de seguiment —que en si mateix poques vegades existeix— d'execució pressupostària.

Tot això s'explica en gran part per l'existència d'un autèntic convenciment i compromís polític per fer de l'Acord un element central en el desenvolupament de les polítiques públiques en matèria econòmica, d'infraestructures o de formació. Aquest compromís es va manifestar en el fet que s'hi van destinar recursos tècnics que van desenvolupar una tasca imprescindible per fer efectiu el compliment dels compromisos adquirits i el seguiment de la seva implementació, creant indicadors i aportant dades i informació tècnica.

Una altra de les virtualitats de l'Acord rau en la creació d'un marc estable per al contacte i diàleg entre els interlocutors socials i els responsables polítics dels diferents departaments de la Generalitat, element valorat molt positivament per les parts implicades. Cal destacar que, malgrat que el Consell de Relacions Laborals —organisme precisament previst en l'Acord de 2005— compleix aquest paper des de la seva creació en l'àmbit de les relacions labo-

rals, no hi ha cap fòrum que exerceixi aquesta funció en la resta dels àmbits inclosos en l'Acord.

Com a aspecte negatiu cal destacar que, tot i que el Govern i els interlocutors socials tenien una clara voluntat de traslladar els objectius del pacte al teixit productiu, aquesta intenció va trobar notables dificultats no només per la complexitat de «fer baixar» les mesures de transformació al teixit real, sinó perquè el moment de bonança econòmica jugava en contra en el sentit que la percepció immediata sobre el terreny era que «les coses anaven bé».

També és cert que, malgrat que el grau d'execució de l'Acord va ser elevat,⁵ l'impacte de la transformació va ser molt limitat, no només per les dificultats esmentades de fer arribar la visió respecte als objectius del pacte als sectors i al territori, sinó perquè el projecte, que ho era a llarg termini, es va veure truncat per l'impacte de la crisi econòmica i financera a partir de l'any 2008 i que es va manifestar, d'una banda, en l'aparició de necessitats urgents, i, de l'altra, en l'impacte de les restriccions pressupostàries de gran abast a partir de 2011, que van impedir la continuïtat de les mesures, i, en definitiva, el treball en les línies traçades, i, per tant, la paràlisi del projecte de transformació.

Si s'entra amb una mica més de detall a observar els continguts de l'Acord, el primer que cal destacar és que aquest parteix d'un diagnòstic compartit: l'economia catalana i el mercat de treball presentaven bons indicadors (creixement del PIB, taxa d'ocupació, taxa d'atur, participació dels intercanvis internacionals sobre el PIB), però a la vegada es detecta que les bases del model de creixement estaven excessivament fonamentades en el dinamisme de la demanda interna —especialment de les llars— i en el sector de la construcció, cosa que es va evidenciar en anys posteriors. Al mateix temps, la inversió productiva i l'activitat industrial presentaven més febleses, i les exportacions s'alentien. A més, es perdia capacitat d'atracció d'inversió estrangera, i, com ja s'ha esmentat, es patien deslocalitzacions. Els signants conclouen que el model presenta desequilibris importants, deguts a l'orientació cap a sectors de baix valor afegit, però també a mancances estructurals com la baixa dotació d'infraestructures, problemes en el subministrament d'energia elèctrica, elevat fracàs escolar, dèficits en la formació professional i baix nivell d'inversió en R+D+i, entre d'altres. Així mateix, es constata que el nivell de temporalitat era elevat, que la taxa d'atur era més elevada en joves i en dones i que la sinistralitat laboral era alta. En definitiva, el diagnòstic indica que els factors que havien fet possible el creixement en els anys anteriors havien anat

⁵ Els entrevistats que van tenir una implicació directa en el seguiment de l'Acord coincideixen en aquesta apreciació. Cal assenyalar que durant anys va estar disponible una pàgina web d'accés obert on s'introduïa informació de seguiment de l'Acord (<www.acordestrategic.cat>). Tanmateix, aquest lloc web va ser desactivat un temps després de la finalització de la renovació de la segona versió de l'Acord el 2011.

perdent capacitat d'estímul i que estaven aflorant mancances acumulades en el passat.

La transformació a què aspirava l'Acord s'instrumentava en 86 mesures, en tres àmbits: millora de les condicions bàsiques de competitivitat, internacionalització, i millora de la qualitat de l'ocupació i cohesió social

Davant d'aquest diagnòstic, el text de l'Acord afirma tenir un caràcter volgudament transformador. Aquesta transformació s'havia d'endegar a través de les 86 mesures de l'Acord, corresponents a tres àmbits: millora de les condicions bàsiques de competitivitat, internacionalització, i millora de la qualitat de l'ocupació i cohesió social. A continuació, s'exposen algunes de les mesures més destacades de

l'Acord que tenen impacte sobre l'àmbit industrial.

- Partint de la importància d'augmentar la despesa privada i pública en R+D+i, es va establir un compromís pressupostari concret per tal que la Secretaria d'Indústria i Energia fomentés la inversió privada en R+D+i d'alt contingut tecnològic. Es va acordar també un augment inicial del pressupost dedicat a la despesa pública en R+D del 38%.
- Intensificació de la transferència de tecnologia a través de les xarxes de transferència de tecnologia (xarxa de centre de suport a la innovació tecnològica —potenciació de la transferència de tecnologia universitat-empresa—, xarxa de centres tecnològics —provisió de serveis i assistència tecnològica a les empreses—, xarxa de centres de difusió tecnològica —per apropar la tecnologia a les pimes).
- Foment de la iniciativa empresarial de base tecnològica, amb la potenciació de parcs científics i tecnològics entorn de les universitats, la creació d'una xarxa d'incubadores tecnològiques, la consolidació de la xarxa de trampolins tecnològics i la creació d'una xarxa de viviers d'empreses amb funcions de coordinació.
- Donar estímul i suport a la incorporació de la innovació de processos, productes i d'organització, impulsant programes d'innovació per a pimes.
- Combatre el fracàs escolar, amb mesures com programes de suport als alumnes amb greus mancances educatives, entre d'altres.
- Amb l'objectiu d'incrementar els índexs d'escolarització postobligatòria i especialment d'FP, es van comprometre a aplicar un ampli ventall de mesures, com, per exemple, crear centres integrats de formació professional, acordar amb els agents socials un pla per al desenvolupament de la formació en els centres de treball, avançar en el catàleg de

qualificacions de Catalunya, i prendre mesures concretes pel que a fa a l'organització i els horaris per facilitar el seguiment de la formació professional.

- En matèria d'infraestructures: construcció d'autovies lliures de peatge, adopció de mesures amb relació als peatges, avanç en la integració tarifària del transport públic, pla d'accés sostenible als principals polígons industrials, desenvolupament de centres intermodals carretera-ferrocarril per al transport de mercaderies, creació de nous centres logístics, xarxa d'aparcaments per a vehicles pesants.
- Elaboració d'un pla d'energia per millorar l'eficiència energètica i la participació de les energies renovables.
- Creació d'un organisme públic com a eina de planificació en matèria d'infraestructures de telecomunicacions, per millorar la cobertura territorial i la competència en serveis, qualitat i preus, incloent-hi el desplegament d'infraestructures de telecomunicacions en els polígons industrials i zones d'alta densitat industrial.
- Establiment de mesures en l'àmbit del finançament de les empreses.
- Creació de l'Observatori de Prospectiva Industrial, amb la finalitat de conèixer la problemàtica dels diferents sectors, preveure'n l'evolució i suggerir el disseny de futures línies d'actuació.
- Impuls de l'Agència Catalana d'Inversions.
- Implementació d'un pla per a la internacionalització de l'empresa catalana.
- Creació de l'Observatori de Mercats Exteriors.
- Disseny del Pla general d'ocupació de Catalunya i reformulació de l'Observatori del Mercat de Treball.
- Establiment de mesures en matèria d'intermediació en el mercat de treball.
- Creació de la Comissió de Convenis Col·lectius de Catalunya, amb funcions de: observatori i seguiment de la negociació col·lectiva; òrgan de consulta i assessorament en la negociació de convenis amb capacitat d'emetre informes per iniciativa pròpia o a instància de part; òrgan d'estudi i proposta per a la racionalització de l'estructura de la negociació col·lectiva, i òrgan d'assessorament i consulta sobre l'àmbit funcional dels convenis col·lectius.
- Elaboració d'un pla de Govern per a la prevenció de riscos laborals.

Cal destacar que l'Acord no va servir únicament per plantejar noves mesures i acordar-les amb els interlocutors socials sinó també per acordar amb aquests polítiques que l'Administració ja estava fent però sense consensuar-les amb sindicats ni patronals. Això és especialment així amb relació als departaments competents en matèria d'economia, indústria o infraestructures, ja

**L'Acord no va servir sols
només per plantejar noves
mesures i acordar-les
amb els interlocutors
socials, sinó per acordar
amb aquests polítiques
que l'Administració
ja estava fent**

que, amb relació a les competències sobre treball i protecció social, la concertació ja era una pràctica arrelada amb anterioritat. D'altra banda, l'Acord també té la virtualitat d'ordenar i estructurar —formalitzar, en certa manera— pràctiques que ja existien pel que fa a creació de meses de negociació informals sobre temes concrets. En definitiva, d'alguna manera, l'Acord posa les bases per emprendre un canvi

en la forma de governança, que malauradament no s'ha consolidat, malgrat que alguns efectes perdurin.

En l'àmbit tècnic, les accions vinculades a l'Acord es van coordinar des del Departament d'Economia amb el suport d'un equip tècnic. Els participants entrevistats coincideixen a destacar l'efecte positiu sobre el desenvolupament de l'Acord, derivat del fet que el departament que s'encarrega del control pressupostari fos el que d'alguna manera liderés el desenvolupament del pacte, ja que precisament aquest fet és el que va afavorir que no hi haguessin entrebancs en l'execució des del punt de vista de disposar dels recursos per posar en pràctica les accions planificades. Aquest fet també va tenir la virtualitat de situar el lideratge de l'execució en un departament amb una visió transversal de l'acció de govern i amb molt pes específic a l'interior del Govern, i, consegüentment, amb capacitat de fer-se seguir pels altres departaments.

Finalment, cal destacar que l'Acord va propiciar nous processos negociadors en comissió que van permetre assolir tres acords, aprovats tots tres l'octubre de 2006: l'Acord de mesures per a la millora de la gestió de la incapacitat temporal, l'Acord de mesures en contractació pública i l'Acord sobre la creació de l'indicador de renda de suficiència de Catalunya (IRSC).

3.2.

L'Acord estratègic per a la internacionalització, la qualitat de l'ocupació i la competitivitat de l'economia catalana (2008-2011)

Una vegada finalitzat el període d'execució de l'Acord de 2005, es va plantejar renovar-lo, amb la represa d'algunes mesures que no havien pogut ser executades en el primer període i amb la incorporació d'altres de noves. La negociació es va produir en un moment en què es començaven a notar els primers signes de desacceleració econòmica, i així es va reflectir, com es veurà a continuació, en algunes mesures de l'Acord, que, tanmateix, es va signar el juliol de 2008, poques setmanes abans de l'inici de la crisi financera i les seves conseqüències, que són apreciables amb tota la seva virulència a partir de la tardor de 2008. En la renovació de l'Acord, el Departament d'Economia i Finances va guanyar protagonisme en detriment de les altres conselleries, que havien tingut un paper més actiu en el primer pacte. Pel que fa a l'Acord en si, la seva execució es veu condicionada per les circumstàncies; no obstant això, podem distingir dos plans en aquest aspecte: d'una banda, és ben cert que, des de la tardor de 2008 i fins al 2011, l'enorme impacte de la crisi a tots els nivells va desplaçar l'atenció i les prioritats —tant a nivell polític com a nivell empresarial i sindical— de les mesures previstes per tenir un impacte a mitjà o llarg termini i en un context molt diferent. Però també és cert que el principal element que condiciona que es puguin o no desenvolupar les mesures previstes, i que és la seva dotació pressupostària, queda raonablement salvaguardat fins al pressupost de 2011, moment en què es comencen a aplicar retallades de gran abast. En aquest sentit, la major part del temps d'execució de l'Acord de 2008 és anterior a les restriccions pressupostàries.

El text de la revisió de l'Acord va ser signat el mes de juny de 2008. En aquest document es descriu el cicle expansiu que l'economia catalana va experimentar entre 1995 i 2007 i es destaca el fort ritme de creixement del PIB, l'augment del grau d'obertura de l'economia a l'exterior, l'elevada taxa d'inflació, els problemes en termes de qualitat de l'ocupació derivats d'un model basat en sectors de poc valor afegit i de competitivitat sobre la base de salaris baixos. Es constata també l'estancament de l'aportació del sector industrial al PIB i el feble creixement de la productivitat, i, tanmateix, es constaten també avenços significatius en aspectes com la inversió en R+D, el nombre d'anys que la població passa en formació o el volum d'inversió tant pública com privada. S'afirma que l'augment de la productivitat no ha estat satisfactori, però que han millorat els factors que condicionen la capacitat productiva. Malgrat això, es descriu també la desacceleració que s'estava produint des del segon semestre de 2007, manifestada en aquell moment essencialment en el sector de la construcció, cosa que fa afirmar als signants de l'Acord que l'ajus-

tament facilita la implantació d'un patró de creixement més equilibrat, per bé que ja es preveu un cost significatiu en termes d'ocupació.

Els signants de l'Acord valoren que el pacte de 2005 havia permès establir els punts fonamentals de l'estratègia de política econòmica i que en els anys d'execució d'aquest s'havien produït avenços significatius en les àrees considerades clau per a la millora de la productivitat —valorats també com a insuficients; insuficiència atribuïda al fort augment de la població activa i de la immigració— i la competitivitat de l'economia.

**L'Acord 2008-2011
pretén ser l'instrument
d'impuls sostingut en
els punts estratègics
que cal desenvolupar
per avançar en un model
de creixement més
equilibrat i competitiu,
seguint el camí traçat
per l'Acord 2005-2007**

En aquest context, l'Acord 2008-2011 pretenia ser l'instrument d'impuls sostingut en els punts estratègics que calia desenvolupar per avançar en un model de creixement més equilibrat i competitiu, prosseguint el camí traçat per l'Acord 2005-2008 en la millora de l'educació i el capital humà, la recerca, el desenvolupament i la innovació, les infraestructures, la qualitat de l'ocupació i la cohesió social.

Els àmbits en els quals els signants de l'Acord consideren que s'han de centrar actuacions transformadores per impulsar la productivitat i la competitivitat de l'economia catalana són els següents:

- Pacte per a la Formació Professional, amb voluntat de transformar el model d'FP, reforçar-ne la governança, integrar els subsistemes, dotar de major flexibilitat els estudis i apropar-los al món de l'empresa.
- Pla per a l'ús de l'anglès, amb actuacions específiques per a la promoció de l'anglès a les escoles, a les universitats, als mitjans de comunicació i a les empreses.
- Mesures de reforç de l'èxit escolar.
- Aposta per la innovació i la transferència tecnològica com un dels pilars de la nova política industrial: reforçament de centres tecnològics, valoració de la recerca, promoció de la innovació empresarial, o millora del vincle entre universitat i empresa, etc.
- Acord en infraestructures estratègiques i polítiques de mobilitat, amb actuacions estratègiques en xarxa viària, reforçament de rodalies i connexió d'ample viari amb la frontera francesa, consolidació de l'aeroport i del port, model logístic de valor afegit, xarxa elèctrica i de telecomunicacions, foment del transport públic, i mobilitat als centres de treball.

- Acord de simplificació administrativa i contractació pública.
- Acord en qualitat de l'ocupació, amb dos eixos: un de més aplicable, a través de la garantia de compliment d'obligacions socials en la contractació pública, i un segon de compromís en la millora de l'estabilitat i la qualitat de l'ocupació.
- Actuacions per afavorir la integració de la immigració en l'àmbit laboral.
- Pla de mesures per a un desenvolupament sostenible que integri medi ambient i activitat econòmica, no només per reduir els impactes ambientals de l'activitat econòmica sinó per aprofitar el repte de la sostenibilitat com un factor de creixement econòmic.
- Actuacions de reforçament de la cohesió social: mesures vinculades a la dependència, a la renda mínima d'inserció i a l'habitatge.

L'Acord declara com a més ampli i ambicions que el de 2005, en el sentit que implica fins a onze departaments de la Generalitat i multiplica per tres el pressupost destinat a l'execució de les mesures. En aquest sentit, una de les novetats més significatives de l'Acord és que, ja des del mateix document inicial, es fan assignacions pressupostàries per a cadascuna de les mesures i per a cadascun dels exercicis pressupostaris entre 2008

i 2011, ambdós inclosos. També els indicadors de seguiment, que en l'Acord 2005-2007 es van acordar però no estaven incorporats al text, en la versió de 2008 queden incorporats al pacte. Això es tradueix en un document molt més extens i detallat, que s'acosta a les cent cinquanta pàgines. En conseqüència, és notablement complicat recollir en aquest treball una selecció de mesures d'especial rellevància per a la indústria, perquè, fins i tot amb un criteri estricte de selecció, l'extensió requerida seria desmesurada. Per aquesta raó s'ha optat per traslladar tan sols dos exemples de mesures, amb la finalitat que el lector pugui observar el grau de detall en el seu desenvolupament i el format amb què es descriuen les 102 mesures incloses a l'Acord. Aquests dos exemples fan referència al foment del creixement i del dimensionament del teixit empresarial català i a la promoció de la gestió integral dels polígons industrials.

Una de les novetats més significatives de l'Acord és que, ja des del mateix document inicial, es fan assignacions pressupostàries per a cada mesura que es vol desenvolupar i per a cada exercici pressupostari

Els indicadors de seguiment, pactats en l'Acord 2005-2007 però no incorporats al text, es van afegir en la versió de 2008

56. Fomentar el creixement i el dimensionament del teixit empresarial català

Catalunya té un teixit ric en petites i mitjanes empreses, que necessiten suport econòmic, financer i formatiu per créixer, per la qual cosa les polítiques de foment del creixement de les pimes han de continuar essent una prioritat en aquesta legislatura. A part dels instruments financers existents i els programes d'innovació i internacionalització, el Govern es compromet a posar en marxa un nou programa, dirigit exclusivament a les pimes, que incorporarà en la seva carta de serveis el reforçament del programa CRÉIXER.

Les pimes no són les úniques que han de guanyar en dimensió. Els dos reptes principals de l'economia mundial, la globalització i el canvi tecnològic, estan configurant una economia on les grans empreses catalanes necessiten disposar de més dimensió per competir internacionalment. El Govern impulsarà un programa per dinamitzar els processos de dimensionament de les anomenades «multinacionals catalanes de butxaca», perquè esdevinguin grans grups empresarials internacionals, que actuïn de tractors en la nostra economia.

Indicadors d'assoliment de la mesura	2008	2009	2010	2011
1. Nombre d'empreses acollides als programes de diagnòstic estratègic, creixement i dimensionament	300	350	400	450
2. Nombre d'operacions mitjançant la línia d'ICF – creixement	25	25	25	25

		2008		2009	2010	2011
		Import inclòs al pressupost inicial	Finançament extern			
Pressupost (M€)	Despesa	5,58	-	5,83	6,1	6,38
	Inversió	40	-	40	40	40

- Unitat responsable: ACCIÓ (Cidem-Copca) (IUE)
- Hi intervenen: Institut Català de Finances i Direcció General de Promoció Econòmica (DEF)

72. Promoure la gestió integral de polígons industrials

La composició del teixit productiu català, amb un gran nombre de pimes que es concentren en polígons industrials arreu del territori, compartint ubicació i necessitats, determina l'existència d'un àmbit d'actuació, el polígon industrial, des del qual s'ha de donar resposta a aquestes necessitats compartides entre les empreses.

El Govern crearà un mecanisme d'informació i participació amb els agents econòmics i socials més representatius per tal de fer el seguiment periòdic de les estratègies i el desenvolupament d'actuacions en matèria de sòl de l'Institut Català del Sòl.

El Govern, amb la participació de tots els departaments competents en la matèria i coordinats pel Departament de Política Territorial i Obres Públiques, elaborarà un pla d'actuacions a polígons industrials, amb la participació i les consultes necessàries, que integrarà les polítiques de sòl, energètiques, de comunicació, de transport i de renovació, i s'executarà amb la participació de tots els agents implicats.

El Govern concentrarà els seus esforços en cinc grans àmbits d'actuació:

- **Elaboració d'un mapa dels polígons industrials de Catalunya**
Es promourà l'elaboració d'un mapa de necessitats dels diferents polígons industrials arreu de Catalunya, per tal de determinar quines mancances existeixen pel que fa a infraestructures, mobilitat, energia i telecomunicacions.
- **Promoure la gestió autònoma dels polígons industrials**
Es fomentarà que les empreses es consorciïn i s'autoorganitzin per impulsar millores i projectes per al polígon. També es fomentarà la figura del gerent de polígon, que serà el responsable de la seva gestió integral diària.
- **Afavorir la mobilitat en els polígons industrials**
La política urbanística incorporarà el criteri de mobilitat en la localització de sòl per a activitats industrials, logístiques i de serveis (polígons industrials, equipaments públics i privats d'ús col·lectiu, etcètera). Les polítiques d'accés sostenible als centres de treball partiran de tres instruments bàsics:
 - El Pla de mobilitat. Es redactaran plans de mobilitat per a cadascun dels centres generadors de mobilitat intensiva. Cada pla configurarà les estratègies de mobilitat sostenible a partir de la diagnosi de la mobilitat, concretarà objectius temporals, farà propostes operatives i establirà indicadors de control i seguiment del pla.
 - Les taules de la mobilitat. Són els òrgans permanents de concertació i participació, especialment en la redacció i el seguiment del Pla de mobilitat.
 - El gestor de la mobilitat. Serà el responsable de la gestió, el control i l'organització de la mobilitat del polígon o l'equipament.

El Govern es compromet a impulsar l'execució de les mesures previstes en els plans i estudis de mobilitat ja elaborats o en fase d'elaboració corresponents a més de vint polígons industrials de Catalunya, i a redactar plans de mobilitat i a implementar-los en més de trenta polígons i equipaments generadors de mobilitat intensiva. Es pot veure el llistat de polígons industrials on està previst dur a terme aquestes actuacions a l'annex 3.

- **Dotar els polígons de les necessitats energètiques**
Es promourà que els polígons es fixin uns objectius en matèria d'energia i sostenibilitat que donin resposta a les seves necessitats, i s'impulsarà la signatura d'acords amb l'Administració que formalitzi la implicació del polígon en l'aplicació d'una excel·lència energètica. Una vegada signats els acords, es duran a terme les actuacions següents:
 - Diagnòstics energètics a empreses
 - Assessorament tècnic de possibles projectes d'eficiència energètica i energies renovables en l'àmbit de l'empresa i del polígon
 - Informació i formació de les millors tecnologies i actuacions

Cadascuna d'aquestes accions aportarà un conjunt de propostes, amb la seva anàlisi de viabilitat, tant tècnica com econòmica, i el seu pla d'actuació, que es desenvoluparà mitjançant actuacions concertades amb l'Administració en un 50 %, i l'altre 50 % mitjançant actuacions pròpies.

- Cobrir les necessitats de telecomunicacions dels polígons
 Es promourà que els mateixos polígons es fixin uns objectius en matèria de telecomunicacions que donin resposta a les seves necessitats. El Govern treballarà amb les entitats autònomes del polígon i les empreses de telecomunicacions i telefonia per garantir que el polígon disposi de les xarxes de telefonia mòbil i banda ampla necessàries per poder competir i relacionar-se amb el món.

Indicadors d'assoliment de la mesura	Fites			
	2008	2009	2010	2011
1. Nombre de nous plans de mobilitat en polígons o centres amb concentració de llocs de treball	5	7	8	10

		2008		2009	2010	2011
		Import inclòs al pressupost inicial	Finançament extern			
Pressupost (M€)	Despesa	0,15	-	0,15	0,15	0,15
	Inversió	-	-	-	-	-

- Unitat responsable: Programa per a la Mobilitat i Institut Català del Sòl (PTOP)
- Hi intervenen: Institut Català d'Energia (DEF), Direcció General de Xarxes i Infraestructures de Telecomunicacions (GAP) i Secretaria d'Indústria i Empresa (IUE)

La revisió 2008-2011 de l'Acord també actualitza i perfecciona els mitjans de seguiment, que es regulen amb detall. En aquest sentit, s'estableixen dos nivells de seguiment:

La revisió 2008-2011 de l'Acord també actualitza i perfecciona els mitjans de seguiment, que es regulen amb detall

- El Consell d'Institucions, compost pels màxims responsables de les institucions signants i que es reunia com a mínim un cop l'any per avaluar l'execució de les mesures.
- La Comissió de Seguiment, com a òrgan executiu responsable del seguiment de l'Acord, a la qual el Govern havia d'informar de l'execució de cadascuna de les mesures, tant en l'aspecte qualitatiu com quantitatiu, i també del compliment dels indicadors acordats. La Comissió de Seguiment s'havia de reunir un mínim de tres cops l'any en tantes sessions de treball com calguessin i amb un calendari prefixat: febrer (execució anual), juliol (execució del primer semestre) i tardor (actualització dels compromisos pressupostaris i dels indicadors).

La Comissió de Seguiment estava formada per dos membres de cada signant de l'Acord, i un tercer membre per als responsables del seguiment de l'Acord dins el Govern, amb la coordinació de la Comissió i la gestió de la Secretaria Tècnica des de la Secretaria d'Economia del Departament d'Economia i Finances. Es van preveure també sessions monogràfiques sobre alguna mesura concreta o agrupació de mesures. La Comissió de Seguiment també podia sol·licitar la participació en les sessions de treball de representants econòmics i socials per consultar-los aspectes relacionats amb les mesures de l'Acord o bé amb la conjuntura econòmica i la competitivitat.

Es va preveure també la possibilitat de crear comissions informatives i de seguiment territorials, amb la presència dels representants al territori de les institucions signants i altres institucions econòmiques i socials del territori. De fet, aquestes comissions ja s'havien constituït per al seguiment de l'Acord de 2005. Un exemple n'és la comissió territorial d'informació i seguiment de l'Acord estratègic a la demarcació de Girona, constituïda el setembre de 2005 amb la presència de representants de diversos departaments de la Generalitat, de les organitzacions empresarials i sindicals signants i també representants de les associacions de municipis, de l'Ajuntament de Girona, de la Cambra de Comerç de Girona i de la Universitat de Girona.

Finalment, també es va preveure la creació d'un comitè d'enllaç entre els òrgans de seguiment de l'Acord estratègic i el Parlament de Catalunya, per informar i avaluar periòdicament l'evolució i execució de l'Acord, que es reuniria un mínim de dues vegades a l'any. En aquest sentit, amb relació al se-

guiment de l'Acord 2005-2007, en data 9 de febrer de 2006 el Parlament va aprovar una resolució⁶ en què s'instava els membres de la Comissió de Seguiment de l'Acord que representaven el Govern a comparèixer periòdicament davant la Comissió d'Economia, Finances i Pressupost per informar sobre l'evolució i el grau de compliment de l'Acord, amb un màxim de dues compareixences cada any després d'una sessió plenària de la comissió de seguiment. En el cas de l'Acord 2008-2011, no es tractava ja de compareixences puntuals sinó d'una comissió d'enllaç. D'altra banda, cal dir que els grups parlamentaris formulaven preguntes sobre l'Acord estratègic que arribaven a l'oficina tècnica de l'Acord.

El web que es va habilitar per fer el seguiment de l'Acord i que era d'accés públic ja no és accessible des de fa uns quants anys

Malgrat que, com ja s'ha dit, el web que es va habilitar per fer el seguiment de l'Acord i que era d'accés públic ja no està accessible des de fa uns quants anys, documents posteriors recullen algunes dades d'interès, singularment la despesa pressupostària associada

a l'execució de les mesures de cadascun dels acords i que són altament significatives respecte a l'abast d'aquests pactes: 4.470 milions d'euros executats amb relació a l'Acord 2005-2008 i 23.584,5 milions d'euros amb relació a l'Acord 2008-2011. També les Memòries del Departament d'Economia i Finances dels anys d'execució de l'Acord inclouen informació rellevant, per bé que necessàriament molt resumida, sobre l'execució d'aquest, essencialment pel que fa als pressupostos. Igualment, en la Memòria del Departament d'Economia i Coneixement de 2011 es fa referència a l'elaboració d'un document final d'anàlisi i valoració de l'Acord 2008-2011, signat juntament amb els agents econòmics i socials i que s'hauria elaborat a partir del buidatge i de la sistematització de la informació que van subministrar els departaments responsables de les actuacions. Malauradament, aquest document no s'ha pogut localitzar.

⁶ Resolució 357/VII del Parlament de Catalunya, sobre la compareixença periòdica al Parlament dels membres de la Comissió de Seguiment de l'Acord estratègic per a la Competitivitat, la Qualitat de l'Ocupació i la Internacionalització de l'Economia Catalana.

3.3.

L'Acord pel diàleg social permanent

El període d'execució de l'Acord en la seva versió renovada 2008-2011 es va acabar més o menys amb el canvi de govern de final de l'any 2010, amb la sortida del segon tripartit i l'entrada de Convergència i Unió al Govern. En aquell moment, l'Acord no es va renovar, i fins i tot algunes mesures que se'n derivaven, com l'aprovació de la Llei de política industrial,⁷ van ser posteriorment derogades per la llei òmnibus.⁸ Tanmateix, algunes de les iniciatives desenvolupades a partir de l'Acord, com el Marc Estratègic de Seguretat i Salut Laboral, es van mantenir en el temps i es continuen negociant amb els agents socials.

L'any 2013, es va pretendre recollir l'esperit dels acords anteriors amb un nou text, denominat «Acord estratègic 2013-2016. Document de bases per a l'impuls de la competitivitat, l'ocupació i la cohesió social» (15 de maig de 2013).⁹ Malgrat que el fet de titular-lo

L'any 2013 es pretén recollir l'esperit dels anteriors acords amb un nou text, anomenat «Acord Estratègic 2013-2016»

«Acord estratègic 2013-2016» denota una certa voluntat de fer visible una continuïtat respecte a les versions anteriors de l'Acord, no és menys cert que la denominació «document de bases» ja indica que, en realitat, no es tracta d'una autèntica renovació de l'Acord, sinó més aviat una declaració d'intencions, com efectivament es confirma a partir de la lectura del text en qüestió. En realitat, a través d'aquest document, el Govern i els interlocutors socials posen de manifest la seva voluntat de reprendre una dinàmica de diàleg que havia quedat curtcircuitada arran del canvi de govern i de les mesures de severa austeritat que aquest va prendre en el context de crisi. En aquest sentit, el maig de 2013 els signants de l'Acord van manifestar la necessitat d'operar una reorientació de la política econòmica que havia de permetre compatibilitzar el control de les finances públiques i la reducció del dèficit amb polítiques actives de creació d'ocupació, d'estímul al creixement econòmic i de

⁷ Llei 9/2009, de 30 de juny, de política industrial.

⁸ En concret, per la disposició derogatòria de la Llei 11/2011, del 29 de desembre.

⁹ En l'informe del Consell Assessor per a la Reactivació Econòmica i el Creixement (CAREC) de 25 de març de 2011, es descriuen la situació i les perspectives de l'economia catalana i s'identifiquen prioritats per guiar les polítiques orientades a la reactivació i al creixement econòmic. S'identifiquen quatre grans reptes que condicionen l'evolució de l'economia catalana: l'ocupació, el finançament, la productivitat i la confiança. En el text es fa menció, algunes vegades, de la necessitat de concertar les polítiques amb els agents econòmics i socials. Tanmateix, es tracta de crides a la concertació molt genèriques.

També cal esmentar el document ECAT 2020 (Estratègia Catalunya 2020), aprovat pel Govern el 10 d'abril de 2012, que pretén emmarcar-se en l'Estratègia Europa 2020, i que marca uns objectius per guiar les polítiques de competitivitat fins a l'any 2020 i per reorientar el model productiu, i que es planteja com a punt de partida per al procés de diàleg amb els agents econòmics i socials.

cohesió social. Es fixa com a objectiu que el document de bases contribueixi a definir mesures per a la reactivació econòmica i la generació d'activitat i ocupació, a desenvolupar d'un nou model de creixement econòmic basat fonamentalment en la indústria i a establir unes noves bases per a les polítiques de cohesió social.

Es vol que la nova dinàmica de treball s'estructuri en tres eixos: les mesures per a la reactivació econòmica i els factors estratègics de competitivitat, el foment de l'ocupació i la qualificació professional, i, finalment, les polítiques de cohesió social. Més enllà d'aquí, la definició d'objectius és molt genèrica. A tall d'exemple, una de les mesures previstes consisteix en l'impuls de la política industrial, però el text es limita a afirmar que l'economia de Catalunya ha de ser de base industrial i que, en aquest sentit, s'han de coordinar i implementar instruments econòmics, territorials i socials que permetin consolidar les empreses existents i que atreguin noves empreses i inversions, així com que permetin avançar en el canvi de model productiu. Aquesta és la tònica general de l'Acord, que, en un annex, no va més enllà d'enumerar dotze exemples de possibles actuacions per abordar en els grups temàtics de l'Acord. En definitiva, amb aquest document es trenca la dinàmica innovadora de l'Acord estratègic de 2005 i de 2008 i es torna al «clàssic» acord programàtic poc concret i sense instruments de monitoratge.

En canvi, el que sí que fa el document és fixar una metodologia de treball a partir de la creació de tres grups de caràcter tècnic, que es reunirien setmanalment per concretar les mesures en cada un dels tres àmbits de l'Acord; no es concreta, però, la composició dels grups de treball. Cada tres setmanes es reuniria la comissió de coordinació i direcció de l'Acord estratègic, integrada per tres departaments de la Generalitat (Presidència, Economia i Coneixement, i Empresa i Ocupació) i els agents socials. Es va fixar un termini de tres mesos per tenir enllestit el document amb els acords concrets.

Ara bé, aquest document que havia de recollir els acords concrets es va acabar signant gairebé al cap d'un any, el març de 2014. Amb el títol «De l'Acord estratègic al diàleg social permanent. Plans de xoc de mesures de su-

«De l'Acord estratègic al diàleg social permanent» preveu mesures més concretes però no ha tingut el dinamisme dels acords anteriors

port a la reactivació econòmica i de mesures urgents per al manteniment de les polítiques d'ocupació i de protecció social i Mesures d'impuls a la competitivitat de l'economia catalana»,¹⁰ es tracta d'un document més extens que l'anterior amb mesures més concretes, però en cap cas comparable amb l'Acord

¹⁰ De fet, l'expressió «diàleg social permanent» ja apareix en l'Acord 2008-2011.

estratègic 2008-2011. Tot i que se li ha d'atribuir la virtut de recuperar un espai de trobada entre l'Administració i els interlocutors socials, en cap moment no ha tingut el dinamisme dels acords precedents i ha mancat de manera clara el necessari impuls i compromís polític per tal que aquests pactes efectivament donin lloc al desenvolupament de mesures tangibles. També cal assenyalar que en la seva recuperació es va produir una pressió real de la plataforma Pacte per la Indústria / Més Indústria, aleshores acabada de crear, on estaven representats tant sindicats com organitzacions empresarials. Hi ha tres diferències fonamentals amb l'Acord 2008-2011.

En primer lloc, les mesures són menys concretes que en l'acord anterior. Si bé és cert que es planteja com un pacte amb mesures a dues velocitats, algunes a llarg termini enfocades a millorar la competitivitat de l'economia catalana i altres d'aplicació immediata orientades a pal·liar i revertir amb caràcter urgent els efectes de la crisi econòmica en el benestar de les persones i sobre l'activitat productiva, no és menys cert que el grau de concreció de les mesures en qualsevol d'aquests àmbits queda lluny de les aprovades amb anterioritat.

En segon lloc, es fa una llista dels indicadors però no s'estableixen fites, és a dir, objectius a assolir progressivament. Tampoc no hi ha un compromís pressupostari com sí que hi era en l'Acord 2008-2011; no obstant això, amb relació a algunes mesures, es fan constar al document quantitats econòmiques que s'invertiran per tirar-les endavant, però són xifres aproximades (per exemple, 2 M€), cosa que denota que, a diferència de l'acord precedent, no hi havia hagut una quantificació prèvia detallada de la inversió necessària per assolir un objectiu concret i predeterminat. A la vegada, moltes de les mesures no s'acompanyaven ni tan sols d'aquesta estimació pressupostària.

El compromís entre el Govern de la Generalitat i els interlocutors socials implica, d'una banda, l'establiment de l'espai de diàleg social permanent esmentat en el títol, però el mateix acord és força vague respecte a la formalització d'aquest espai de diàleg

**L'Acord és força vague
respecte a la formalització
de l'espai de diàleg
social permanent**

social. En aquest sentit, es limita a indicar que es crearà un grup de treball integrat per les parts signants que es reunirà trimestralment, però no s'especifica qui en formarà part en representació del Govern de la Generalitat i dels seus diversos departaments. Tampoc no s'estableix el nombre de representants que hi tindrà cada organització sindical i empresarial. Addicionalment, s'estableix que qualsevol de les parts signants podrà proposar la formalització d'espais de concertació social per debatre sobre les qüestions objecte de l'Acord, però tenint en compte que ja es preveu la creació del grup de treball

sobre el mateix objecte, no resulta gaire clar a quina mena d'espai formalitzat es pot estar fent referència. Per culminar el seguiment de l'Acord, es preveu una reunió anual entre el president de la Generalitat, els consellers o conselleres del Govern amb competències directes sobre els àmbits de l'Acord, i les persones que tinguin la màxima responsabilitat dels agents econòmics i socials. Es tracta, com ja passava en les versions anteriors de l'Acord, de reunions protocol·làries que, si bé permeten fer valoracions al més alt nivell, no tenen per objecte la discussió de qüestions concretes i perden valor si prèviament no hi ha hagut un seguiment tècnic i en comissions molt exhaustiu de treball dels continguts.

Finalment, el document de l'Acord preveu que els objectius i els indicadors de seguiment es publiquin al Portal de la Transparència del Govern de la Generalitat, però no s'hi ha aconseguit localitzar cap referència al diàleg social permanent ni als objectius i indicadors esmentats, ni s'ha obtingut cap resposta a la pregunta formulada en aquest sentit.

En un primer exercici d'aquest diàleg social permanent, es van establir acords en matèria legislativa per a la creació d'ocupació i la cohesió social. En concret, es va acordar l'elaboració d'una llei en matèria d'ocupació (Llei 13/2015, de 9 de juliol, d'ordenació del sistema d'ocupació i del Servei Públic d'Ocupació de Catalunya) i una altra en matèria de sistema de formació i qualificació professional (Llei 10/2015, de 19 de juny, de formació i qualificació professionals). Malgrat que hi va haver contactes amb els agents socials per elaborar-les, cap de les dues lleis no va ser acordada amb ells i així es manifesta al text dels dictàmens i en els vots particulars que tots els agents socials, per diferents motius, van presentar en el marc del dictamen preceptiu elaborat pel Consell de Treball, Econòmic i Social de Catalunya (CTESC). També es feia referència a una llei de renda mínima d'inserció, que en aquest cas sí que es va acabar negociant, no amb els interlocutors socials, però sí amb una plataforma impulsora de la qual formaven part els sindicats més representatius i que, després de negociacions molt llargues a partir d'una iniciativa legislativa popular va acabar derivant en l'aprovació de la Llei 14/2017, de 20 de juliol, de la renda garantida de ciutadania.

Es presenten dos plans de xoc: un en matèria de suport a la reactivació econòmica i l'altre de mesures urgents per al manteniment de les polítiques d'ocupació i de protecció social. Si bé és cert que algunes de les mesures dels plans de xoc estan raonablement desenvolupades a l'acord i amb un compromís pressupostari —especialment en el pla de xoc d'ocupació i protecció social—, aquest compromís és aproximat i no detallat en actuacions concretes, i, en altres ocasions, el text és poc concret. A tall d'exemple, en matèria de foment de les inversions industrials, logístiques i turístiques, l'Acord disposa

que cal arreglar millor els instruments de què disposa la Generalitat per dissenyar respostes ràpides i pràctiques i que el Govern haurà d'articular un mecanisme que així ho permeti. Es desenvoluparan novament les línies de crèdits i avals per a la innovació i «internacionalització, per al comerç i per a emprenedors. I es dissenyarà el sistema català de microcrèdits». La tònica és la mateixa pel que fa a la resta de mesures, incloent-hi la canalització d'un major finançament cap a l'activitat productiva, l'optimització dels instruments d'innovació, l'estímul d'iniciatives pioneres en els clústers, la internacionalització, l'emprenedoria i l'impuls a infraestructures estratègiques.

Finalment, s'inclouen a l'Acord mesures a llarg termini d'impuls per a la competitivitat, i, en concret, mesures referents a les matèries següents:

- Impuls a la política industrial.
- Internacionalització i atracció d'inversions.
- Regulació, simplificació i contractació pública.
- Impuls d'un model català d'innovació, disseny i creativitat.
- Millora de la liquiditat i del finançament empresarial.
- Infraestructures estratègiques.
- Lluita contra l'economia submergida i el frau fiscal.

En el cas de les mesures d'impuls de la competitivitat, sí que es comprometen accions concretes i s'estableixen indicadors de seguiment, però sense fites i sense compromisos pressupostaris. En concret, amb relació a l'impuls de la política industrial, es fixen sis objectius, que consisteixen en:

1. Potenciar una política industrial de base sectorial.
2. Sensibilitzar socialment el foment de l'activitat industrial.
3. Establir la política de clústers com a impuls de la competitivitat de la indústria catalana.
4. Oferir suport estratègic als clústers emergents: mobilitat sostenible i economia verda.
5. Implantar tecnologies amb capacitat transformadora al servei del teixit empresarial.
6. Promoure la reactivació industrial i la relocalització, clau per a l'impuls i el manteniment de l'activitat productiva.

Pel que fa al primer objectiu, per potenciar la política industrial de base sectorial, es preveuen, entre altres actuacions, la selecció d'àmbits sectorials d'actuació prioritària, especificats a l'Acord; la creació del Consell Català de l'Empresa, o l'adopció dels continguts del Pacte per la Indústria de 2012, jun-

tament amb altres de menys específiques com l'esment de la necessitat d'adoptar mesures en innovació, R+D, internacionalització, etc. Aquest esment genèric d'alguns àmbits d'actuació contrasta amb el detall de l'Acord anterior; un cas especialment rellevant és el de la inversió en R+D. En el primer objectiu, l'indicador de seguiment consisteix a «impulsar clústers de referència en cadascun dels set àmbits seleccionats». Tanmateix, cal dir que, en línies generals, els indicadors són força més detallats pel que fa a la majoria d'objectius.

3.4.

El Pacte nacional per a la indústria

L'Acord pel diàleg social permanent continua vigent, ja que no es plantejava, com la seva denominació indica, com un acord per executar en un període

L'Acord tenia una vocació de continuïtat que, tanmateix, no s'ha traduït en una renovació periòdica de les fites i dels objectius a assolir

temporal determinat, sinó que tenia una vocació de continuïtat que, tanmateix, no s'ha traduït en una renovació periòdica de les fites i dels objectius a assolir. En canvi, durant la vigència de l'Acord pel diàleg social permanent, sí que s'ha negociat un instrument molt detallat, amb objectius, fites i previsions pressupostàries en un àmbit concret però a

la vegada de gran abast: la indústria.

Convé recordar que el 2012 i durant primera meitat de 2013, amb l'Acord estratègic 2008-2011 ja vençut i en plena crisi econòmica, la concertació no estava sobre la taula com un instrument central de governança, com ho havia estat en l'etapa anterior. Sí que és cert, tanmateix, que el març de 2013 s'havia aprovat el document de bases per a l'impuls de la competitivitat, l'ocupació i la cohesió social, però, com s'ha dit, es tractava d'un document programàtic amb molt poques concrecions.

En aquest context, els sindicats CCOO i UGT i les organitzacions empresarials Foment del Treball i Pimec, juntament amb universitats (Universitat de Barcelona, Universitat Autònoma de Barcelona i Universitat Politècnica de Catalunya), el Col·legi d'Economistes de Catalunya, el Consell de Col·legis d'Enginyers Tècnics Industrials de Catalunya i el Col·legi d'Enginyers Industrials de Catalunya van publicar el desembre de 2012 un manifest anomenat «Més Indústria: la resposta catalana a la crisi». Posteriorment, es van constituir en una plataforma anomenada Més Indústria, Pacte per

Els interlocutors socials, juntament amb altres actors, van presentar la Plataforma Més Indústria com a resposta al que entenien com a activitat insuficient del Govern en la presa de mesures en matèria industrial

la Indústria a Catalunya, i el juny de 2013 van presentar el document «Propostes per a un nou impuls a la Indústria a Catalunya» com a resposta al que entenien com a activitat insuficient del Govern en la presa de mesures en matèria industrial. Per aquest motiu, en el document esmentat, insten les institucions de Govern a Catalunya però també el conjunt de la societat, a promoure polítiques industrials actives per a la recuperació de la crisi, potenciant la indústria i l'economia productiva.

En aquest sentit, ja en el manifest esmentat s'afirmava que la indústria forma part de la genètica del teixit productiu català, a partir del qual es generen nous processos i activitats econòmiques. Reclamen un pacte social per generar la major estabilitat econòmica i els llocs de treball amb millors condicions laborals que la indústria i els serveis que s'hi associen poden generar. S'afirma la necessitat de buscar i explotar vectors de competitivitat atenent a les especificitats sectorials de la indústria catalana.

Aquesta idea es va reprendre en el document de juny de 2013, que va ser fruit de la feina d'un centenar d'experts agrupats en vuit taules de treball entre els mesos de gener i juny de 2013 i en el qual es reclama fonamentalment una resposta «industrialista» a la crisi econòmica. S'aposta per una millora de la competitivitat que vagi més enllà de la consecució d'una millor quota dins el comerç internacional i que aconsegueixi millorar de manera estable el nivell de vida, incrementar el nivell d'ocupació, preservar quotes altes de cohesió social i respectar el medi ambient.

Una de les vuit comissions de treball va plantejar la necessitat d'adoptar un perímetre i una definició d'indústria adaptada a les noves realitats productives, mentre sis altres comissions es van centrar a efectuar diagnòstic i propostes per crear les condicions per afavorir el creixement de la productivitat industrial (factor capital, factor treball, energia, infraestructures, R+D+i, cooperació empresarial, clústers i internacionalització). Una última comissió abordava l'Horitzó Europa 2020 i l'Estratègia Europa 2020.

En realitat, el Pacte no és estrictament fruit d'un procés de concertació social, sinó que la seva metodologia d'elaboració és sensiblement diferent i a la vegada interessant: els agents socials, juntament amb les altres entitats promotores del Pacte, encarreguen l'elaboració de propostes a un nombrós grup d'experts que majoritàriament formen part de les organitzacions comitents però que no hi participen en qualitat de representants de la seva respectiva organització sinó en qualitat de persones expertes en la matèria. És per aquest motiu que

El Pacte no és estrictament fruit d'un procés de concertació social sinó que la seva metodologia d'elaboració és sensiblement diferent però igualment interessant

la composició dels grups de treball no ve determinada per un repartiment de llocs en funció de la representativitat de l'organització o en funció d'altres criteris de distribució per organització participant, per la qual cosa no hi ha paritat entre organitzacions sindicals i empresarials ni dins de cada un d'aquests grups. Posteriorment, una vegada les comissions d'experts finalitzen els seus treballs, que prenen forma de llistat de propostes, les organitzacions que havien encomanat la tasca s'encarreguen de validar les propostes, i així se les fan seves seves.

El document de propostes es divideix en vuit apartats, corresponents a cada grup de treball, i s'inicia amb un estat de la qüestió sobre la matèria, acompanyat d'un seguit de propostes, amb un nombre total de 138. A tall d'exemple, la proposta número 7, sobre finançament, diu:

Cal crear un observatori del finançament empresarial a Catalunya amb èmfasi en el sector industrial. L'observatori, que podria estar integrat en l'actual Observatori d'Empresa i Ocupació de la Generalitat de Catalunya, haurà d'informar sobre l'evolució de les diferents fonts de finançament i dels seus condicionants. L'observatori també farà prospectiva del desplegament, el funcionament i l'impacte sobre el teixit econòmic dels sistemes de pagament alternatius i complementaris als de les entitats financeres que s'estan implementant a escala nacional i internacional per millorar la circulació monetària.

El Parlament insta el Govern a impulsar, juntament amb les forces polítiques i els agents socials i econòmics, un pacte nacional amb l'objectiu de definir les mesures a curt i llarg termini per al relleu de l'economia productiva

Aquesta demanda dels interlocutors socials i de la resta d'actors signants del Pacte Més Indústria de negociar un acord en aquesta línia no va ser recollida els anys següents, i, de fet, al cap de més de tres anys del primer manifest, les mateixes organitzacions van aprovar una nova declaració, l'11 d'abril de 2016, en què demanaven que el Parlament establís les bases per a un pacte nacional, cosa que, efectivament, el Parlament va fer a través de la Resolució 251/XI, sobre la creació

d'un pacte nacional per a la indústria, de 13 de juliol de 2016. El Parlament instava el Govern a impulsar, juntament amb les forces polítiques i els agents socials i econòmics, l'establiment de les bases d'un pacte nacional amb l'objectiu de definir les mesures a curt i llarg termini en tots els àmbits de govern per al relleu de l'economia productiva a Catalunya. També instava el Govern a impulsar la redacció d'un pacte nacional per a la planificació del desenvolupament industrial de Catalunya a llarg termini, amb la revisió dels

objectius i terminis, que establís prioritats per al desenvolupament dels sectors industrials i harmonitzés diversos instruments existents que influeixen en el desenvolupament industrial de Catalunya, i altres que s'impulsin amb aquesta iniciativa. I, finalment, el Parlament insta també el Govern a definir els instruments de concertació i participació en el marc del Consell Català de l'Empresa, i de seguiment parlamentari del Pacte.

Com a resposta a aquesta crida del Parlament, el 13 de setembre de 2016 es va aprovar l'Acord de Govern 124/2016, pel qual es donava llum verda a la creació i s'estableixia la composició de la Taula i dels grups de treball del Pacte nacional per la indústria, i s'atribuïa a la Comissió Executiva Permanent del Consell Català de l'Empresa la governança d'aquest Pacte. Aquest Acord determinava també que el desenvolupament del Pacte s'impulsaria des de la Comissió Executiva Permanent del Consell Català de l'Empresa. Es preveuria la creació d'una taula que havia d'esdevenir un instrument de participació i de validació de les propostes que elaboren els diferents grups de treball. Els grups de treball són sis:

- Competitivitat i ocupació industrial: amb l'objectiu predeterminat de potenciar la capacitat del teixit empresarial català per mitjà del binomi format per la innovació i la internacionalització, estimular la creació d'ocupació industrial i la qualitat en el treball com a garantia de competitivitat, i impulsar l'emprenedoria, especialment la de base tecnològica.
- Dimensió empresarial i finançament: amb l'objectiu de prendre mesures per augmentar la dimensió de les pimes i posar a disposició del sector productiu instruments de capitalització i de finançament per facilitar el creixement i l'activitat empresarial.
- Indústria 4.0 i digitalització: amb la finalitat de difondre entre les empreses la importància de la disrupció que pot provocar la Indústria 4.0 en el mercat i capacitar els treballadors i les treballadores per donar resposta a la demanda de nous perfils, prestar serveis avançats i promoure les infraestructures necessàries per desplegar la Indústria 4.0.
- Formació: per millorar la capacitació de les persones treballadores per mitjà d'una informació, orientació i formació professional, una formació contínua de reciclatge, una formació ocupacional professional i de l'emprenedoria i una formació universitària que donin resposta a les necessitats de les empreses, de les persones, del territori i de la societat, i també al canvi tecnològic i dels modes de producció.
- Infraestructures i energia: per fer que Catalunya disposi d'un millor equipament en infraestructures, que permeti augmentar la

productivitat industrial, vertebrar el territori i afavorir l'atracció d'inversions, i millorar l'eficàcia i l'estalvi per reduir els costos energètics de la indústria catalana respecte dels competidors.

- Sostenibilitat i economia circular: apostant per una economia verda i circular, que estalviï recursos, que valoritzi els residus, que transformi el model energètic i de mobilitat, que redueixi els impactes ambientals i impulsi nous sectors d'activitat productiva, innovadors i competitius.

La Taula estava composta pels nou membres de la Comissió Executiva Permanent del Consell Català de l'Empresa; un membre d'Eurecat, en representació dels centres tecnològics; un membre representant del Col·legi d'Economistes de Catalunya, un del Consell de Col·legis Tècnics Industrials de Catalunya i un del Col·legi d'Enginyers Industrials de Catalunya; sis membres representants del grup parlamentari; dos membres representants de les associacions municipalistes; tres membres representants de les universitats catalanes a proposta del Consell Interuniversitari de Catalunya, i dos membres en representació dels departaments de la Generalitat: un del departament competent en matèria d'indústria i un altre del departament competent en matèria d'ocupació. Convé destacar que els objectius dels sis grups de treball queden fixats en el mateix Acord de Govern, tot i que es tracta d'objectius molt generals. L'Acord de Govern disposava que els grups de treball estarien integrats pels agents socials i econòmics i els representants de la Generalitat competents en funció de l'àmbit de treball del grup, amb un nombre màxim de nou membres que es distribuïen de la manera següent: tres en representació dels departaments competents de la Generalitat, tres en representació de les organitzacions empresarials i tres en representació de les organitzacions sindicals, amb la previsió de participació d'experts i professionals de diferents àmbits (que van acabar sent 41 en total). Cal subratllar, però, que els signants del Pacte són exclusivament el Govern i les organitzacions sindicals i empresarials.

Finalment, es va assolir el Pacte el juliol de 2017, amb un acord signat per la Generalitat de Catalunya i els actors socials que ja havien participat al Pacte Més Indústria, és a dir, els sindicats CCOO i UGT i les organitzacions empresarials Foment del Treball, Pimec i Fepime.

El Pacte nacional per a la indústria parteix de la constatació que la indústria ha perdut pes en les economies desenvolupades i que les polítiques industrials estan tornant al centre del debat. En aquesta línia es pretén la planificació del desenvolupament industrial de Catalunya amb un enfocament a llarg termini amb la voluntat d'impulsar la productivitat de la indústria, transformar el model productiu perquè sigui sostenible i crear ocupació de qualitat.

El plantejament del Pacte implica ampliar el concepte d'indústria des del tradicional, que inclou les indústries manufactureres i extractives, a un concepte de «nova indústria», caracteritzada per incorporar més valor afegit amb la finalitat d'adaptar-se millor a les necessitats dels consumidors i dels mercats. El diagnòstic compartit dels signants del Pacte indica que la indústria, particularment l'exportadora, esdevé sistèmica, ja que sense ella no es pot aconseguir un nou model econòmic competitiu i sostenible: per afrontar l'elevat endeutament exterior, recuperar l'ocupació de qualitat i reduir l'elevada taxa d'atur, cal, d'una banda, augmentar les exportacions, però, de l'altra, també augmentar el consum intern amb la millora del poder adquisitiu dels salaris que pot propiciar la indústria. Els signants coincideixen que cal millorar la competitivitat, per la qual cosa cal també augmentar la productivitat mitjançant la innovació i la qualitat. Es reconeix que un augment de productivitat no genera prou ocupació a la indústria per solucionar el problema de l'atur, però, com que facilita la competitivitat exterior i la millora de la balança comercial, hauria de tenir efectes en la recuperació de l'activitat econòmica en general i en les rendes del treball.

Els signants coincideixen que cal millorar la competitivitat, per la qual cosa cal també augmentar la productivitat per la via de la innovació i de la qualitat

La pretensió és que sigui un acord transversal que impliqui les polítiques desenvolupades per diferents departaments de la Generalitat, en la línia del que havia estat l'Acord estratègic: malgrat que el seu àmbit és, en principi, més limitat, en realitat la indústria era també un element central en l'Acord estratègic. S'insisteix en la voluntat que el Pacte sigui un instrument per a les polítiques en matèria

La pretensió és que aquest sigui un acord transversal que impliqui les polítiques desenvolupades per diferents departaments de la Generalitat, en la línia del que havia estat l'Acord estratègic

d'indústria a llarg termini, i que doni estabilitat a la política industrial com una de les branques principals de la política econòmica, però sense oblidar el seu impacte sociolaboral. En aquest sentit, es posa l'èmfasi en el fet que la transformació de la indústria vagi acompanyada de la creació de llocs de treball estables i de qualitat. El conjunt té l'ambiciosa finalitat d'impulsar la transformació del model industrial de Catalunya a fi que pugui liderar, des del sud d'Europa, la quarta revolució industrial. Per aconseguir-ho, el Pacte defineix l'estratègia, les actuacions, el calendari, els recursos —tant de caràcter públic com privat— així com els indicadors per fer-ne el seguiment i l'avaluació.

Es preveu que el seguiment el faci l'Observatori de la Indústria, que és una unitat de la Direcció General d'Indústria, creada el febrer de 2017 per la Co-

missió Executiva Permanent del Consell Català de l'Empresa, que, com s'ha dit, té atribuïda la governança del Pacte. L'Observatori de la Indústria també té encarregada la missió d'elaborar informes i estudis d'economia industrial en l'àmbit sectorial i prospectiu. Si bé és cert que el Pacte nacional per a la indústria té tan sols un any de vida, la realitat és que l'Observatori de la Indústria no ha publicat encara cap document de seguiment de l'execució, tot i que hi havia un volum pressupostari considerable per desenvolupar mesures ja l'any 2017.

El Pacte preveu un total de 116 actuacions per al desenvolupament de les quals es compromet un pressupost total de 468 M€ per a l'any 2017 i de 1.844 M€ fins al 2020. Aquests compromisos pressupostaris són d'una magnitud molt major que en la versió de l'Acord estratègic de 2008.

Donades les dimensions de l'Acord i el fet que totes les mesures estan ubicades en l'àmbit de la indústria, no és possible fer-ne un resum en aquest estudi. Tanmateix, s'ha considerat convenient mostrar un parell d'exemples de mesures contingudes al Pacte per poder-ne observar el grau de concreció, els indicadors i els compromisos pressupostaris i poder-les contrastar amb les de l'Acord estratègic de 2008. Les mesures queden agrupades en sis apartats, cada un corresponent a un grup de treball. Cadascun d'aquests apartats s'inicia amb una introducció que suposa un breu estat de la qüestió i a continuació es descriuen les accions que cal emprendre. Per exemple:

Actuació	1.5 Reforçar les infraestructures tecnològiques i industrials existents
Descripció	1.5 Reforçar infraestructures de referència per al sector industrial, com poden ser supercomputador, sincrotró, etc., i potenciar-ne l'ús a les empreses
Unitat competent	DFR-EMC
Cost de l'actuació (2017-2020) (euros)	126.540.000
Pressupost mobilitzat (euros)	226.000.000
Any d'inici	2017
Pressupost 2017 (euros)	31.900.000
Susceptible col·laboració publicoprivada	NO
Criteri d'imputació de costos publicoprivat	-
Indicadors de seguiment	1.5 - Anàlisi de les previsions de les inversions en nous equips. - Seguiment de l'execució pressupostària. - Percentatge d'ús de la gran instal·lació.

Finalment, cal destacar que el preacord de l'Acord Interprofessional de Catalunya 2018-2020, de 9 de juliol de 2018, signat pels sindicats CCOO i UGT i les organitzacions empresarials Foment del Treball Nacional, Pimec i Fepime, recull una declaració en què es reafirma el valor estratègic del Pacte nacional per a la indústria per al desenvolupament del teixit econòmic i les polítiques econòmiques, sectorials i industrials. Per tal de desenvolupar al màxim les potencialitats del Pacte, els interlocutors socials signants (que també ho són del Pacte nacional per a la indústria) proposen que els convenis col·lectius adoptin com a pròpia la clàusula següent:

El preacord de l'Acord Interprofessional de Catalunya 2018-2020 recull una declaració on es reafirma el valor estratègic del Pacte nacional per a la indústria per al desenvolupament del teixit econòmic i les polítiques econòmiques, sectorials i industrials

Les parts signatàries recomanen realitzar una anàlisi comuna entre la direcció de l'empresa i la representació sindical, del marc d'oportunitats que pot oferir el PNI per a l'empresa. D'aquesta anàlisi poden derivar-se, o bé la participació de l'empresa en algunes de les línies d'actuació que preveu el PNI, o la configuració d'un pla empresarial de conjunt. En aquest últim cas, s'establiran mecanismes periòdics de seguiment i avaluació conjunta.

Igualment, amb la finalitat de difondre i visualitzar les potencialitats del PNI per a les empreses, es proposa que els convenis col·lectius incorporin un enllaç al contingut complet del Pacte i un annex amb una presentació i un resum del Pacte.

3.5.

El paper del Consell de Treball, Econòmic i Social de Catalunya (CTESC)

Com és conegut, el CTESC no és un espai de concertació, sinó de participació institucional. Tanmateix, s'ha considerat adient incloure una breu referència a la seva activitat amb relació a la indústria ja que és un organisme on els agents socials es posen d'acord en determinades matèries, i aquestes discussions i consensos que es puguin eventualment forjar en aquest espai es poden lògicament traslladar d'alguna manera, o, si més no, influir en altres espais, en aquest cas sí, de concertació.

A aquest efecte, més enllà dels dictàmens que pugui emetre el Consell sobre els projectes normatius que corresponguin, és interessant fixar-se en els estudis i informes elaborats pels serveis tècnics del CTESC, les conclusions dels quals són consensuades pels interlocutors socials que en formen part. En

Cal tenir presents els informes del CTEEC, alguns dels quals incideixen en el sector industrial

aquest sentit, es poden destacar l'estudi «La formació professional dual en el sistema educatiu català» (2017), l'informe «Gestió i impuls de les infraestructures de l'energia» (2015), i, particularment, l'informe «Informació sobre la indústria a Catalunya: situació, reptes i possibilitats» (2011). Aquest últim consisteix en un estudi molt complet (més de dues-centes pàgines) que fa un diagnòstic sobre el procés de desindustrialització que ha viscut Catalunya, com la totalitat de les economies occidentals en les últimes dècades, i sobre el paper de la indústria a l'economia catalana, analitzant el pes de la indústria; la producció, el valor afegit, l'ocupació i la productivitat per sectors; les exportacions i importacions segons branques d'activitat, o la interrelació entre el sector industrial i l'ocupació, i el sector industrial i l'R+D. També s'analitza l'impacte de la crisi en la indústria catalana, i, finalment, s'emeten una sèrie de recomanacions, que és l'aspecte més interessant de l'estudi.

L'objectiu últim fixat pels autors de l'informe és el foment de la indústria com a instrument per millorar la competitivitat i la productivitat de l'economia catalana i consolidar i augmentar els nivells d'ocupació. A aquest efecte, es proposa focalitzar les mesures de foment de la indústria en quatre eixos:

- Augmentar la despesa en R+D+i destinada a la indústria en sentit ampli, amb especial èmfasi en la innovació.
- Establir sistemes de suport als clústers ja existents i als emergents.
- Establir una línia de finançament per a l'activitat industrial.
- Establir mesures per fomentar les exportacions, com fomentar les activitats exportadores ja existents (per exemple, ajudant les empreses exportadores a guanyar dimensió) i facilitar que aquelles empreses que encara no exporten ho puguin fer.

L'informe dona una forma una mica més concreta a alguna de les mesures esmentades, per exemple, proposa reforçar l'Observatori de Prospectiva Industrial, consolidar l'Agència Catalana d'Inversions, millorar l'oferta de sòl i edificació industrial o preveure una gestió més integral dels polígons industrials. Insisteix en la necessitat de consensuar les mesures de desenvolupament de la indústria amb els agents socials, i, en aquest sentit, destaca que els quatre grans eixos descrits es podrien assolir a partir d'algunes mesures consensuades i publicades a l'Acord estratègic 2008-2011.

4.

Experiències a nivell comarcal, intracomarcal, intercomarcal i municipal

4.1.

El Pacte per la Reindustrialització del Vallès Occidental

L'abril de 2014, els alcaldes i alcaldesses dels 23 municipis del Vallès Occidental van subscriure, juntament amb els representants dels sindicats CCOO i UGT, de les organitzacions empresarials Pimec i Consell Intersectorial d'Empresaris (CIESC), les cambres de comerç de Terrassa i de Sabadell, de la Universitat Autònoma de Barcelona, la Universitat Politècnica de Catalunya, la Universitat Internacional de Catalunya i l'Escola Superior de Disseny (ESDi), un text que va rebre el nom de «Declaració del Vallès Occidental: cap a la segona reindustrialització», a través del qual manifestaven la seva preocupació pel «progressiu deteriorament del teixit industrial del territori, per la situació de deteriorament social que està produint la caiguda constant de la capacitat productiva i l'augment de l'atur» i la seva voluntat d'impulsar la indústria com a model de creixement econòmic, seguint la tradició històrica de la comarca. La declaració no vol ser més que un punt de partida per arribar a acords que permetin:

Una de les experiències interessants a escala comarcal és el Pacte per a la reindustrialització del Vallès Occidental

- Desenvolupar l'activitat industrial d'alt valor afegit, que possibiliti crear ocupació de qualitat.
- Fer arribar la innovació des de la universitat a l'empresa.
- Elaborar un pla energètic territorial.
- Reforçar les infraestructures existents de coordinació interadministrativa.
- Oferir formació dual per a totes les franges d'edat i nivells d'estudis de partida.
- Millorar el finançament de les pimes.
- Adoptar instruments de coordinació per avançar en la internacionalització de la indústria.

- Fer pressió per aconseguir millores en matèria d'infraestructures ferroviàries.
- Simplificar i millorar la regulació que afecta la posada en marxa d'empreses.
- Transformar la formació professional per tenir persones que puguin ocupar llocs de treball de qualitat a la indústria.
- Apostar per l'Agenda 2020, especialment per l'Estratègia de recerca i innovació per a l'especialització intel·ligent de Catalunya (RIS3CAT).

Un any més tard, l'abril de 2015, i després de mesos de discussió en grups de treball, es va presentar un document de propostes vinculades als objectius anteriors. Es tracta d'un total de quaranta propostes elaborades pels cinc grups de treball creats en matèria de: infraestructures, mobilitat i energia; especialització en el territori, clústers i internacionalització; formació, innovació i coneixement; polítiques de sòl i polígons industrials, i desenvolupament econòmic i Administració pública. Tots ells fan una diagnosi de la situació respecte a les matèries de l'eix temàtic i aporten una llista de propostes que es poden adoptar des del territori. A tall d'exemple, les aportacions del grup sobre polítiques de sòl i polígons industrials són les següents:

Situació	Propostes
• Disposem de més de 5.000 hectàrees netes que suposen el 14,3 % de Catalunya. • La crisi ha comportat una situació molt delicada que es materialitza amb l'abandonament/buidatge de les àrees industrials. • Tenim polígons industrials obsolets. Dins d'aquests, cada cop més, es localitzen activitats diferents de les industrials. • Sovint la normativa urbanística no permet el creixement de les empreses. • Procés de reindustrialització incipient que pot servir de palanca. • Dels impostos recaptats a les empreses no hi ha una reinversió proporcional. • Les polítiques actuals es focalitzen en l'atracció de noves empreses, deixant en segon terme les consolidades i en potencial de creixement. • Competència «ferotge» entre municipis per captar noves empreses i donar sortida a l'abundant oferta de sòl/sostre industrial.	27. Actualitzar i adaptar les infraestructures bàsiques dels polígons i no crear-ne de nous. 28. Flexibilitzar els plans d'usos locals per facilitar la instal·lació d'activitat productiva i serveis industrials als polígons. 29. Polítiques fiscals preferents per consolidar activitats existents i atraure'n de noves. 30. Dotar de contingut empresarial a les àrees industrials més enllà del mercat immobiliari industrial tradicional. 31. Treballar l'ordenació dels polígons mitjançant unitats funcionals segons la seva agregació i especialització. 32. Reorganitzar les competències d'uns (administracions locals i supramunicipals) i altres (agents econòmics) mitjançant la col·laboració público-privada per facilitar estructures de gestió viables als polígons industrials.

Globalment, es pot afirmar que les mesures són prou concretes perquè siguin materialitzables i a la vegada prou àmplies perquè puguin tenir un impacte notable sobre el teixit econòmic. Malgrat tot, com que les competències que entren en joc són essencialment municipals, no s'han de perdre de vista les dificultats que això suposa en la concreció de les mesures, ja que hi ha una multiplicitat d'administracions competents, així com els interlocutors i altres agents participants.

Globalment, es pot afirmar que les mesures que conté són prou concretes perquè siguin materialitzables i a la vegada prou àmplies perquè puguin tenir un impacte notable sobre el teixit econòmic

Al cap d'un any, el 2016, una vegada consolidats els nous mandats a l'Administració local i en vista de la manca d'iniciatives per desenvolupar els acords presos, el Consell Comarcal va prendre el lideratge del Pacte a instàncies de les organitzacions sindicals i en va exercir la secretaria tècnica. El Consell d'alcaldes i alcaldesses va signar un acord per desplegar el Pacte per la Reindustrialització i es va redactar un Pla de mesures 2016-2017. En concret, els ajuntaments es comprometien a impulsar acords específics que permetessin activar accions concretes del Pla de mesures 2016-2017 i van sol·licitar a la Comissió Comarcal de Promoció Econòmica i Ocupació que impulsés el desplegament del Pacte a través d'accions com estendre bones pràctiques derivades dels treballs de diagnosi en l'àmbit de la fiscalitat local amb afectació a l'activitat econòmica industrial, activar un nou instrument comarcal en l'àmbit de la formació professional o confeccionar una diagnosi del sòl industrial existent a la comarca, entre d'altres.

Posteriorment, es va aprovar el Pla de mesures 2018-2019, on es recullen mesures en els àmbits següents, declarats prioritaris: fiscalitat local i simplificació administrativa amb afectació a la indústria; ocupació a la indústria; Indústria 4.0: coneixement i innovació; formació per al treball en la indústria; dinamització i preservació dels espais industrials; model territorial de comerç als polígons, i Vallès Circular a la indústria. A la vegada, es defineixen tres tipus d'actuacions: actuacions de lobby, per al foment de la cooperació institucional i posicionament del territori; actuacions directes, amb impacte a empreses i persones, i actuacions de dinamització, per al foment de la cohesió i per donar suport al desplegament de les mesures amb accions d'avaluació i seguiment. L'elaboració d'aquest Pla de mesures, durant el primer semestre de 2018, s'ha fet amb posterioritat a l'aprovació del PNI el juliol de 2017 i des del Pacte per la Reindustrialització del Vallès Occidental es valora l'oportunitat d'activar un marc de treball i de relació amb el PNI, per la qual cosa es fan algunes sessions conjuntes

i s'identifiquen unes quantes actuacions prioritàries per desenvolupar de manera conjunta i que són:

- Una campanya de sensibilització, per conscienciar i explicar els recursos disponibles a empreses i ciutadania per afrontar els canvis estructurals que suposa la transformació de la indústria.
- Dispositius específics de cooperació, que s'activen amb les diferents direccions del Govern de la Generalitat i responsables del PNI, en els aspectes següents:
 - Desenvolupament integral de les estratègies d'especialització territorial.
 - Transformació del model productiu cap a la digitalització i la Indústria 4.0.
 - Gestió i modernització dels polígons d'activitat econòmica.

L'intent de coordinar les iniciatives i accions a nivell local amb les que es deriven d'un instrument d'abast territorial molt més ampli com és el PNI és sens dubte molt positiu i mereix ser subratllat

Aquesta col·laboració va quedar aprovada per l'Acord 3/2018, de 7 de juny, del Plenari del Pacte, en què es va apuntar la possibilitat d'engegar una prova pilot a favor de la indústria a la comarca del Vallès Occidental. En qualsevol cas, i malgrat que de moment tinguí un abast molt limitat, l'intent de coordinar les iniciatives i accions a nivell local amb les que es deriven d'un instrument d'abast

territorial molt més ampli com és el PNI és sens dubte molt positiu i mereix ser subratllat, ja que la coordinació de les molt diverses iniciatives existents a diferents nivells territorials és una de les mancances més rellevants de la concertació social en l'àmbit de la indústria, com en qualsevol altre àmbit.

Si baixem a observar les actuacions concretes previstes al Pla de mesures 2018-2019, observem que, per a cada una de les mesures anteriors, el Pla de mesures incorpora: la identificació de l'eix del Pacte nacional per a la indústria en el qual s'incardinaria, una breu descripció dels objectius a assolir, la identificació de les entitats impulsores de la mesura, la identificació de la secretaria tècnica, i, per a cada tipologia d'actuacions, l'espai polític o tècnic on es desenvoluparan, les accions, els resultats i l'impacte.

Experiències de concertació social d'interès per a l'entorn industrial: una visió des del dret del treball

A continuació, es trasllada un exemple de mesura:

Mesura	Ocupació a la indústria
Eix	1. Competitivitat i ocupació industrial
Descripció	L'augment de llocs de treball de l'activitat industrial o aquells vinculats a la seva millora i suport és un element estratègic per revertir la pèrdua constant de capital humà i de pes global del sector. Existeixen programes i recursos provinents de diferents administracions que tenen aquesta finalitat. L'impuls i la coordinació per a l'obtenció d'aquests recursos i l'establiment d'accions comunes permetran augmentar-ne l'impacte. L'execució d'aquests programes combinarà actuacions que augmentin l'ocupabilitat industrial, sensibilitzar i treballar competències dels diferents perfils professionals industrials i optimitzar els processos de transformació dels llocs de treball actuals i la creació de nous.
Entitats impulsores	
Secretaria tècnica	Annabel Planas Estruch
ACTUACIONS DE LOBBY PER AL FOMENT DE LA COOPERACIÓ INSTITUCIONAL I POSICIONAMENT DEL TERRITORI	
Espai concertació	Delegació política del grup impulsor i entitats impulsores
Accions	Visita al SOC per presentar línies d'actuació (1r semestre 2018)
Documents	Proposta de projectes ocupacionals i inserció en el sector de la indústria
ACTUACIONS DIRECTES, AMB IMPACTE EN EMPRESES I PERSONES	
Espai tècnic	Grup treball Ocupació (municipis). En funcionament des del 2015
Accions (supralocals)	• Programa projectes innovadors i experimentals 2017. SOC (gener-desembre 2018). «Experiències pilot d'innovació i sostenibilitat per l'ocupació en la indústria tèxtil des d'una perspectiva de gènere». • Projecte Fem ocupació per a joves i 30 plus 2017. SOC (febrer 2018 – maig 2019). • Projectes Ocupació a la Indústria, 2018. DIBA (pendent d'aprovació 2018 – abril 2020). Sector farmacèutic, químic, plàstic i afins (Terrassa, Castellbisbal, Rubí i Barberà del Vallès). Metall Vallès (Sabadell, Barberà del Vallès, Castellar del Vallès i Sant Quirze del Vallès). Logis Ocupació de la Riera de Caldes. • Programes Singulares 2018. SOC (pendent de convocatòria). • «Tastet d'oficis en diferents sectors industrials».
Resultats i impacte	• 10 mentors/ores empreses del sector tèxtil, 15 empreses i 15 dones beneficiàries. • 10 joves reben formació i s'insereixen en el sector del metall. • Impacte en els sectors del metall, farmacèutic, químic, plàstics i afins i en el sector logístic (resultats concrets de les entitats executores). • 50 joves participaran en itineraris integrals d'ocupació en la indústria. • 25 joves participaran en diferents tastets d'oficis a la indústria. • Participació de 25 empreses de diferents sectors industrials.
ACTUACIONS DE DINAMITZACIÓ PER AL FOMENT DE LA COHESIÓ	
Accions	• Jornades anuals de bones pràctiques (4t trimestre) • Projecte «Teixint metodologies per a noves oportunitats». DIBA (pendent d'aprovació). Coaching i igualtat de gènere a la indústria i Converses Mercat de Treball.
Resultats i productes	• Producte 3# a la indústria: On són les dones? Quins perfils són de nova creació? Quins perfils són de difícil cobertura? Descripció de cinc perfils professionals de nova creació i/o de difícil cobertura en el sectors tèxtil i alimentari.

L'estructura per al desplegament de les mesures s'articula de la manera següent:

- El Plenari és l'espai de trobada dels màxims responsables polítics i institucionals de les entitats signatàries.
- El grup impulsor, amb representació de totes les entitats signants, fa funcions executives i de lobby i disposa d'una comissió tècnica delegada per fer operatives les decisions quan calgui.
- Les taules temàtiques estan integrades per responsables polítics i institucionals per aprofundir en la concertació en cada àmbit temàtic.
- Els grups de treball tècnic estan oberts a entitats interessades no signants del Pacte.
- Es designen per a cada mesura alguns dels signants com a entitats impulsores per raó de la seva expertesa i interès.

En el marc del Pacte per a la reindustrialització del Vallès Occidental, una de les experiències que cal destacar és la Taula per a la competitivitat industrial de Rubí

En el marc del Pacte per a la Reindustrialització del Vallès Occidental, una de les experiències que cal destacar és la Taula per a la competitivitat industrial de Rubí, que va començar a funcionar els últims mesos de 2017. Aquesta té per objectiu «promoure la cooperació, la cogestió i la corresponsabilitat dels principals agents de l'àmbit municipal i

supramunicipal amb alt impacte al territori en la construcció de polítiques de proximitat per al desenvolupament econòmic local». En aquest sentit, es tracta d'un clar exemple de concertació amb els interlocutors socials, a través de la constitució de cinc taules sectorials, en matèria de territori, coneixement i empresa.¹¹

Els agents que hi participen són: l'Ajuntament de Rubí, el Consell de la Formació Professional de Rubí (integrat pel Servei d'Inclusió i Capacitació i centres formatius, entre d'altres), diverses associacions empresarials dels polígons d'activitat econòmica, el Fòrum CECOT Rubí, la Cambra de Comerç de Terrassa i diverses empreses, els sindicats CCOO i UGT, el Servei del Teixit Productiu de la Diputació de Barcelona, l'Agència per la Competitivitat de l'Empresa de la Generalitat de Catalunya, la Universitat Politècnica de Catalunya, la Universitat Autònoma de Barcelona, el Parc de Recerca de la Univer-

¹¹ Taules sobre impuls de Rubí com a ciutat industrial i innovadora (millores en la mobilitat i l'accessibilitat, ciutat sostenible, relació dels centres universitaris i tecnològics amb l'empresa, mesura de l'impacte en la planificació territorial), FP i ocupabilitat, millora dels serveis i la gestió de l'Ajuntament, comunicació i cohesió de la ciutat, i projectes supramunicipals.

sitat Autònoma de Barcelona, els col·legis d'arquitectes i d'enginyers de Catalunya, Eurecat (Centre Tecnològic de Catalunya), i el Consell Comarcal del Vallès Occidental. Tanmateix, no tots els agents participen a totes les taules; sí que ho fan, en canvi, al Consell General. Actualment, s'estan desenvolupant les taules de treball i els primers resultats estan previstos per al novembre de 2018.¹²

4.2.

El CES del Baix Llobregat i el Pacte per a la Indústria al Baix Llobregat

La comarca del Baix Llobregat va signar el seu Pacte per a la Indústria el 17 d'abril de 2013 a través del consens format pel Consell Comarcal, els trenta ajuntaments de la comarca, els sindicats CCOO i UGT, les organitzacions empresarials Pimec i AEBALL (Associació d'Empresaris del Baix Llobregat), la Unió de Pagesos, la Universitat Politècnica de Catalunya, la Cambra de Comerç de Barcelona, el Consorci de Turisme del Baix Llobregat, el Consorci del Parc Agrari del Baix Llobregat i l'entitat Innobaix (Agència per a la Innovació i el Coneixement del Baix Llobregat).

Aquest Pacte se signa en el marc del Consell Econòmic i Social del Baix Llobregat, del qual formen part tots els signants. Aquest organisme, pioner com a òrgan de participació institucional de caràcter local, ha patit diverses transformacions en la seva composició i les seves funcions, la darrera de les quals l'any 2014, moment des del qual el CES del Baix Llobregat es defineix com a òrgan la funció bàsica del qual és exercir les funcions de govern de l'Acord de concertació territorial per al desenvolupament econòmic local del Baix Llobregat (ACT Baix), a més d'exercir les funcions d'òrgan consultiu del Consell Comarcal per a l'estudi i el dictamen en matèria econòmica i social, amb caràcter informatiu.

L'ACT Baix, signat l'any 2010 i revisat el 2012, de fet ja promovia algunes mesures en l'àmbit industrial. Es tracta d'un acord de llarg abast que volia reforçar l'espai de concertació i de direcció estratègica de les polítiques econòmiques i socials a la comarca, identificar objectius concrets i tangibles compartits i avançar en instruments específics de gestió. En aquest últim punt s'identifica que en l'acord inicial hi havia objectius massa poc concrets i això generava una gestió plena de sobreentesos respecte a qui havia de promoure

¹² Tanmateix, una nota de premsa de 27 de febrer de 2018 ja permetia conèixer que s'havien fet entrevistes a trenta-un agents del territori, de les quals es despenia que les prioritats que havien identificat eren: la millora de la mobilitat i l'accessibilitat cap a un model més sostenible, l'adaptació de la formació professional a les necessitats de les empreses, la facilitació de les gestions municipals i el disseny de les actuacions municipals per fer de Rubí una ciutat més verda per millorar la qualitat de vida, reforçament de la identitat industrial de la ciutat.

iniciatives i un dèficit d'impuls en temes molt rellevants. A la vegada es va detectar que els espais de coordinació i cooperació creats no havien comportat avenços en la gestió i que algunes estructures i capacitats tècniques podien ser redundants i estar sobredimensionades. Convé posar en relleu aquestes apreciacions incloses al Pacte, ja que poques vegades trobem documents públics on es faci una anàlisi crítica de l'experiència desenvolupada i s'identifiquin en contrast amb aquests elements clau per reconduir-la. En aquest sentit, el text de l'ACT Baix destaca que les actuacions rellevants necessiten temps, una gestió focalitzada i un nivell de cooperació molt alt.

L'ACT Baix es caracteritza per fer una anàlisi acurada i molt interessant del model de concertació, obrint-lo a nous actors i definint diversos nivells de treball, des del municipal fins al metropolità

Més enllà d'aquest punt concret, l'ACT Baix es caracteritza per fer una anàlisi acurada i molt interessant del model de concertació, obrint-lo a nous actors i definint diversos nivells de treball, des del municipal fins al metropolità.

Saltant al nivell de les propostes concretes, cal dir que l'Acord es va concloure a partir de la feina de sis grups de treball, centrats en els àmbits següents: zones d'activitat econòmica i atracció d'activitats; emprenedoria, empresa i innovació; promoció territorial; oferta formativa i de qualificació; serveis locals d'ocupació, i atenció a col·lectius amb dificultats.

A tall d'exemple, en l'àmbit «zones d'activitat econòmica i atracció d'activitats» es fixen els reptes següents: adaptació d'infraestructures i serveis, model de gestió de les ZAE i mobilitat i millora de l'accessibilitat. De manera una mica més detallada, es defineixen algunes de les actuacions que es preveu dur a terme: anàlisi de la composició i la qualitat de l'oferta disponible; accions conjuntes de posicionament territorial de l'oferta de sòl i sostre; detecció de necessitats urgents de dotacions de serveis i estats de conservació i; plans de reurbanització i de transformació, entre d'altres.

Aquests objectius més generals es complementen amb projectes més específics, anomenats «projectes motor», que tradueixen grans objectius concrets que expressen les prioritats del territori. Un d'ells seria la taula de promoció i millora de la localització, que té per objectiu dinamitzar l'oferta de sòl i sostre i l'atractiu de localització als polígons d'activitat econòmica i parcs de negocis de la comarca i s'erigeix com a espai de col·laboració i programació d'accions publicoprivades per impulsar el posicionament territorial i l'atracció d'activitats, amb la presència dels principals promotors d'oferta i en estreta col·laboració amb iniciatives a altres escales territorials. Per a cadascun dels projectes motors es defineixen un o una pluralitat d'indicadors d'impacte. En

el cas del projecte motor esmentat, l'indicador d'impacte consistiria a quantificar la disminució del sòl vacant i del sostre buit.

L'Acord fixava un calendari d'execució entre 2011 i 2012; tanmateix, no s'han fet públics documents de seguiment ni tampoc cap renovació de l'Acord.

Com s'ha dit, poc després, l'any 2013, els mateixos actors van signar el Pacte per la Indústria. Es tracta d'un document programàtic, on s'afirma que vol ser una manifestació de concertació entre les administracions locals de la comarca i els principals agents socials i econòmics per fixar els principals reptes del territori a fi de construir un model econòmic basat en una indústria forta que permeti un creixement de qualitat, tant per a les empreses com per a les persones treballadores.

D'altra banda, cal subratllar que el document manifesta la voluntat de treballar conjuntament amb la plataforma Pacte Més Indústria, que s'havia constituït poc abans, fent que la comissió de seguiment del Pacte fos a la vegada una comissió d'enllaç. Al marge de la comissió de seguiment, el Pacte preveu la creació de dues comissions, una sobre ocupació de qualitat, formació, internacionalització i competitivitat del teixit industrial i l'altra sobre sòl industrial, polígons, energia, xarxes de comunicació, infraestructures i sostenibilitat per encarar els reptes identificats i que són els següents:

**El Pacte per la Indústria
es va signar en el marc
del Consell Econòmic i
Social del Baix Llobregat**

**El document manifesta
la voluntat de treballar
conjuntament amb la
Plataforma Pacte Més
Indústria, que s'havia
constituït poc abans**

- Analitzar les mesures urgents que cal emprendre per evitar la destrucció de més llocs de treball a la indústria i el tancament de més empreses.
- Potenciar aquelles activitats industrials que tenen més valor afegit, amb major component tecnològic dins del seus processos productius per minimitzar el risc de deslocalització.
- Dissenyar i potenciar una formació professional orientada a les necessitats de les empreses industrials de la comarca i millorar la qualificació de les persones per donar resposta a les necessitats de la indústria. També fomentar l'acreditació de competències professionals adquirides a través de l'experiència laboral o de vies no formals de formació.
- Establir mecanismes de finançament públic i privat, amb el suport de l'Institut Català de Finances i l'Institut de Crèdit Oficial.
- Garantir unes condicions d'entorn favorables: infraestructures, accés als subministraments i serveis de telecomunicacions.

- Impulsar i millorar els corredors de comunicació, tant vials, com ferroviaris, portuaris i aeris.
- Estudiar i definir les polítiques energètiques, que no suposin un escull per a la competitivitat de les indústries, i traslladar-les a àmbits superiors.
- Les polítiques públiques de suport i estímul a les empreses han d'anar acompanyades d'accions de foment de la col·laboració i cooperació empresarial per guanyar en dimensió empresarial.
- Identificar models d'èxit d'empreses industrials situades a la comarca per tal que siguin elements d'atractivitat i l'eix motor de l'economia de la zona.
- Promocionar la comarca com a territori per ubicar-hi noves activitats industrials, fent valer els actius i les fortaleces que té.
- Definir les estratègies necessàries per atreure a la comarca nous projectes industrials que facin de tractors d'altres empreses i activitats.

El Pacte conté una barreja d'objectius prou genèrics, que necessiten molta concreció, amb altres identificats per fer pressió a altres administracions però que no formen part de les competències dels signants del Pacte

De l'observació del conjunt de mesures es conclou que el Pacte conté una barreja d'objectius prou genèrics, que necessiten molta concreció, amb d'altres identificats a fi de fer pressió a altres administracions però que no formen part de les competències dels signants del Pacte. En qualsevol cas, no ha estat possible localitzar documentació com plans d'acció o de mesures concretes ni tampoc documents de seguiment o de renovació del Pacte, que haurien d'existir ja que es va subscriure ja fa cinc anys.

Tornant al CES com a institució de participació institucional, cal destacar que l'organisme mateix fa esment, en el Preàmbul del seu Reglament Orgànic i de Funcionament, del Consell com una adaptació a escala comarcal del mandat de l'article 131 de la Constitució, al qual s'ha fet referència més amunt, de creació d'un consell per assessorar el Govern en matèria de planificació de l'economia.

A nivell orgànic, el Ple del CES està format per quatre representants del Consell Comarcal, que formaran part de l'equip de govern; trenta representants dels ajuntaments de la comarca (un per municipi); quatre representants de CCOO i quatre d'UGT; quatre representants de Pimec i quatre d'AEBALL. Observem, doncs, d'entrada, que no es tracta d'un organisme paritari, ja que el pes de les administracions és molt superior al dels interlocutors socials.

Les funcions del Consell són les següents:

- Garantir la concertació institucional.
- Elaborar un diagnòstic comarcal que serveixi de marc de referència per al disseny de les polítiques que es volen implementar.
- Aprovar les memòries anuals de gestió i funcionament del CES.
- Dictaminar sobre pressupostos anuals del Consell Comarcal.
- Impulsar la implementació i posada en funcionament del Pla d'acció comarcal.
- Exercir el dret a iniciativa fent propostes al Consell Comarcal sobre aspectes dins del seu àmbit competencial i proposant la inclusió a l'ordre del dia dels òrgans de govern del Consell Comarcal de temes dins del seu àmbit competencial (previ acord amb majoria qualificada i un informe motivat).
- Dictaminar sobre projectes comarcals de l'àmbit econòmic i social.
- Aquelles altres que li atribueixi el Ple del Consell Comarcal.

Cal destacar també que els acords del Ple es prenen per majoria simple, cosa que implica —i tenint en compte la composició del Ple— que eventualment es podrien prendre acords amb l'oposició de tots els representants sindicals i empresarials.

4.3.

L'Acord per al desenvolupament econòmic i l'ocupació del Maresme

L'Acord per al desenvolupament econòmic i l'ocupació al Maresme es va signar el març de 2009 pels trenta ajuntaments de la comarca, els sindicats CCOO i UGT, les organitzacions empresarials FAGEM (Federació d'Associacions i Gremis del Maresme) i Pimec, i amb el lideratge del Consell Comarcal. En anys posteriors a l'assoliment de l'Acord, el seu grau de desenvolupament va ser força limitat i centrat en plans d'ocupació fins a cert punt estandarditzats i que no tenien en compte en la seva preparació les necessitats específiques de les empreses i els treballadors del territori. Els objectius de l'Acord són:

La tercera experiència comarcal estudiada és l'Acord per al desenvolupament econòmic i l'ocupació al Maresme

- Facilitar l'emergència de projectes innovadors i d'impacte territorial, generadors de coneixement i d'ocupació.
- Ordenar racionalment les polítiques de desenvolupament econòmic de la comarca del Maresme.

- Aprofitar i augmentar les sinergies existents per fomentar l'ocupació i l'esperit empresarial, donar suport a la innovació i a la qualificació del capital humà.
- Oferir coordinació i assistència tècnica als programes i a les iniciatives per al desenvolupament local, a partir d'una programació i una gestió concertada en el territori.

Aquests objectius es van traslladar a onze línies estratègiques:

- Coordinar el disseny per al desenvolupament econòmic i l'ocupació del Maresme per millorar els nivells de cooperació local, comarcal i supra-comarcal, liderar projectes de desenvolupament estratègic sostenibles i proactius per al conjunt del territori.
- Fomentar l'esperit empresarial i la creació d'empreses. Millorar l'adaptabilitat de les empreses, el personal i l'empresariat. Promoure l'economia social i l'autoocupació.
- Impulsar mesures actives per millorar la qualitat de l'ocupació i augmentar l'ocupabilitat de les persones.
- Afavorir la igualtat d'oportunitats i fomentar el mercat laboral inclusiu.
- Augmentar i millorar la capacitació del capital humà. Fomentar l'orientació i la formació al llarg de tota la vida.
- Adaptar el territori i les infraestructures al model de desenvolupament econòmic sostenible.
- Donar suport a la innovació tecnològica, a la recerca i el desenvolupament, i al nou model econòmic basat en el coneixement.
- Potenciar els sectors econòmics emergents i acompanyar els sectors tradicionals en la seva transformació en pro d'una major diversificació de l'economia territorial.
- Promocionar la comarca del Maresme a l'exterior i crear factors d'atractivitat per tal de potenciar l'activitat econòmica.
- Millorar la projecció internacional de les empreses de la comarca, atreure inversors, afavorir el finançament i fomentar les exportacions.
- Adaptar les administracions locals i comarcals a la nova visió estratègica i al nou model de desenvolupament econòmic sostenible.

Pel que fa a la governança, l'Acord es regeix per una comissió tècnica, una comissió executiva i el plenari.

La comissió tècnica és l'òrgan encarregat de la planificació, el desenvolupament i el seguiment de les accions aprovades per la comissió executiva i es dota d'una oficina tècnica per donar suport a aquestes funcions. La comissió

tècnica està formada pels representants tècnics de les entitats membres de l'Acord i les seves funcions principals consisteixen en l'elaboració d'una proposta de pla d'acció anual, així com l'establiment d'indicadors per fer el seguiment dels objectius i les accions planejades. Es reuneix amb periodicitat mensual, per tal de poder fer efectiu aquest seguiment.

Al seu torn, les funcions de la comissió executiva són pilotar la direcció política de l'Acord i proposar, impulsar, coordinar i avaluar els plans d'actuació anual. Es preveu que estigui formada per nou persones, de les quals cinc són representants de les administracions públiques; dues, de les organitzacions sindicals, i dues, de les associacions empresarials, i que es reunixin trimestralment.

Finalment, el plenari nomena la comissió executiva i en supervisa l'activitat. Es preveu que es reuneixi cada any, i en formen part les entitats signatàries de l'Acord, les entitats adherides que eventualment participin en grups de treball que es puguin crear, i representants de la Diputació de Barcelona i de la Generalitat de Catalunya. Els grups de treball dels quals s'ha fet esment poden ser creats tant pel plenari com per la comissió executiva per al desenvolupament de projectes, l'elaboració d'estudis, o la supervisió d'actuacions concretes, entre altres tasques.

Paral·lelament, es va encarregar a una consultora que redactés un pla estratègic, els treballs del qual es van fer durant els anys 2013 i 2014 i que es va acabar presentant el 2015. El Pla estratègic inclou una diagnosi i un pla d'acció detallat i la seva presentació va coincidir amb la renovació de càrrecs al Consell Comarcal derivada de les eleccions municipals de maig de 2015 i un canvi de lideratge a l'àrea de promoció econòmica.

Per bé que la lectura de l'Acord permetria fer una valoració en el sentit que aquest, tot i que no presenta un nivell elevat de concreció de les mesures per emprendre, sí que presenta una estructura que hauria de permetre una negociació efectiva de la concreció anual d'aquestes mesures entre les administracions i els agents socials, que en farien i un seguiment prou exhaustiu, a la pràctica els interlocutors socials no estaven satisfets amb la forma de participació i la considerarien com més formal que real.

En aquest context i arran del canvi de lideratge en la conselleria de promoció econòmica, es pretén endegar una autèntica dinàmica de participació activa, mitjançant el Pla biennal (2016-2018) a través d'una addenda a l'Acord de 2012 que establia la concertació com a metodologia de desenvolupament real de l'Acord. En aquesta addenda es van marcar els eixos principals de desenvolupament de l'Acord, en concret:

**Posteriorment, es va
signar una addenda per
fer efectiva la concertació
de les mesures**

política industrial; economia social; sector primari: productes de la terra i del mar; comerç, restauració i turisme, i Maresme marítim: activitats de pesca, de gastronomia i turisme, i industrial de drassanes.

Particularment, en matèria de política industrial es fixen cinc eixos principals, consistents en: estratègia industrial (eines de suport a les empreses), promoció de l'ocupació industrial, formació FP i formació contínua, polígons d'activitat econòmica, i infraestructures i mobilitat. Els debats i les negociacions s'articulen a partir de cinc taules de treball.

En primer lloc, la taula de política industrial, en què participen els membres de l'Acord, és a dir, el Consell Comarcal, els ajuntaments (a través d'una representació) i les organitzacions empresarials i sindicals, als quals es decideix incorporar, segons la matèria tractada, la Diputació de Barcelona, el Tecnocampus de Mataró i l'Eurecat. En aquesta taula de treball es defineixen els objectius sectorials, presidits per la finalitat última de creació d'ocupació de qualitat, augmentant el pes del sector industrial a la comarca, per la qual cosa es fixen quatre sectors d'interès: l'agroalimentari, el químic, el tèxtil i el sociosanitari, sense oblidar el punt d'interès centrat en les empreses intensives en tecnologia i innovació.

Per tal de desenvolupar la concertació, es fixa un calendari de reunions temàtiques, que s'han desenvolupat des de març de 2016, cadascuna de les quals és dinamitzada pel Consell Comarcal i un dels altres actors participants i compta amb la intervenció d'un ponent expert en la matèria a tractar. En aquest sentit, s'organitza una primera reunió sobre estratègia, dinamitzada pel Consell Comarcal i la ciutat de Mataró; una segona reunió, sobre formació i ocupació, dinamitzada pel Consell Comarcal i per CCOO, on es tracta l'orientació de la formació per a aturats, però també la formació continuada que atengui les necessitats de les empreses, i una tercera reunió, sobre polígons industrials i infraestructures, dinamitzada per UGT en la part d'infraestructures i per FAGEM en la part de polígons industrials. Cal tenir en compte que a la comarca existeix un pla de polígons, en que no hi participen tots els municipis (dinou de trenta) i que tampoc no compta amb la participació dels sindicats ni de Pimec, tot i que sí de FAGEM, i, al marge d'aquest, hi ha també un pla de polígons de Mataró. La quarta reunió es dedica a la internacionalització i és dinamitzada pel Consell Comarcal i per Pimec. S'hi acorda centrar les accions d'internacionalització en el sector agroalimentari, i finalment es projecta una taula sobre eficiència energètica i economia circular.

Una vegada finalitzada la fase de diagnosi estratègica, es fixen els objectius següents: fer una diagnosi de la formació ocupacional que es fa a la comarca, dissenyar formació especialitzada en el sector industrial tenint en compte les necessitats de les empreses, reactivar els polígons sense activitat i potenciar

l'activitat dels existents, i fer protocols de gestió unificada dels polígons, entre d'altres. També es planteja començar a impulsar mesures i projectes concrets, com per exemple un projecte de formació de dones en l'àmbit logístic, que es troba en espera de rebre finançament.

La resta de taules que es creen són: la taula de l'economia social i solidària, en què també participen altres subjectes; la taula del sector primari, centrada en la gestió forestal vinculada a l'economia circular; i durant l'any 2018 va començar a funcionar la taula de Maresme marítim, que inclou tant el sector de la pesca com el de la indústria nàutica.

4.4.

NODE Garraf

L'anomenat NODE Garraf és una agència de desenvolupament econòmic que pren la forma d'entitat pública consorciada i formada per administracions públiques i agents socials. Hi participen, des de la seva fundació l'any 2011, els ajuntaments dels municipis de Canyelles, Cubelles, Olivella, Sant Pere de Ribes, Sitges i Vilanova i la Geltrú, conjuntament amb el Consell Comarcal del Garraf. Pel que

NODE Garraf és una agència de desenvolupament econòmic que pren la forma d'entitat pública consorciada i formada per administracions públiques i agents socials

fa als agents socials, en són membres els sindicats CCOO i UGT, l'Associació d'Empresaris de l'Alt Penedès, Baix Penedès i Garraf i la delegació del Garraf de la Cambra de Comerç, Indústria i Navegació de Barcelona. Finalment, hi participa la Universitat Politècnica de Catalunya. Els Estatuts de l'Agència¹³ indiquen que s'hi poden incorporar tant altres administracions públiques que persegueixin finalitats d'interès general concurrents com entitats privades sense ànim de lucre que igualment presentin interessos concurrents.

La iniciativa de creació de l'Agència va procedir en darrer terme de la Diputació de Barcelona, a partir de prendre contacte amb experiències similars que ja s'havien desenvolupat al País Basc i a altres comarques barcelonines, com el Berguedà, que també disposa d'una agència de desenvolupament, el Moianès o el Lluçanès, que disposen d'entitats similars sota la denominació de consorci.

Entre els principals objectius de l'entitat destaquen aquests:

- La generació d'activitat econòmica.
- La creació d'ocupació.
- Fer visibles els actius i els avantatges de la comarca.

¹³ Darrera versió publicada al DOGC núm 7310, de 16 de febrer de 2017.

- Afavorir la continuïtat de l'activitat empresarial.
- La captació d'inversions i nous recursos.

Els Estatuts descriuen una sèrie de finalitats, algunes de les quals tenen especial interès per al fenomen de la concertació social també en polítiques relacionades amb l'activitat industrial, en concret:

- Atorgar valor social a les iniciatives de promoció econòmica de la comarca, mitjançant la difusió i la comunicació als diferents agents implicats en la consecució dels objectius de l'agència en particular i de la ciutadania en general.
- Impulsar i promoure l'especialització d'activitats econòmiques i estratègies de dinamització sectorial, potenciant la interacció i l'intercanvi de coneixement entre els diferents agents econòmics, socials i institucionals.
- Promoure i gestionar activitats i/o serveis que puguin contribuir al desenvolupament de la comarca.
- Impulsar la creació d'un sistema d'informació socioeconòmica d'abast comarcal per conèixer l'entorn i la realitat socioeconòmica i laboral i detectar els factors que el condicionen, i que permeti la implementació d'estratègies d'adaptació i millora.
- Millorar la qualitat i la quantitat d'ocupació de la població, especialment dels col·lectius amb dificultats afegides, potenciant, alhora, tot tipus d'acions formatives.
- Millorar i modernitzar les infraestructures i els serveis que s'ofereixen a les persones i a les empreses per assolir els objectius de millora de l'ocupació i de creixement de l'activitat econòmica.

Per assolir els seus objectius, l'Agència projecta iniciatives en molts i molt diversos àmbits de l'activitat econòmica

Per assolir els objectius anteriors, l'Agència projecta iniciatives en molts i molt diversos àmbits de l'activitat econòmica: promoció turística, gestió forestal, xarxa de productes de la terra, iniciativa Node Film Cluster, iniciativa de transmissió d'empreses Reempresa, i accions en matèria d'estalvi i eficiència energètica, inclosa la Xarxa d'Empreses Energètiques del Garraf, que té per objectiu la col·laboració i l'intercanvi d'experiències. En l'àmbit que resulta més interessant per a aquest estudi podem destacar iniciatives en la creació, l'expansió i la consolidació de teixit empresarial: atracció d'inversions empresarials (Invest in Garraf), foment d'iniciatives i col·laboracions empresarials (Coopera-

tiva d'Activitats i Emprenedoria),¹⁴ la promoció dels polígons d'activitat econòmica (estratègia de promoció econòmica i màrqueting dels PAE) o la més recent i àmplia iniciativa Hèlix Garraf.

La iniciativa Hèlix Garraf suposa la consolidació de les trobades periòdiques mensuals dutes a terme els mesos previs a proposta de l'Agència i sota la denominació de Consell de Promoció Econòmica del Garraf, que té per finalitat compartir iniciatives i projectes d'àmbit local i comarcal i del qual formen part el Consell Comarcal, els ajuntaments presents al NODE Garraf, la Mancomunitat Penedès-Garraf, les organitzacions empresarials i sindicals, i la UPC. La posada en funcionament el març de 2018 de l'Hèlix Garraf implica la voluntat de fer un salt qualitatiu i quantitatiu pel que fa a les matèries tractades i als actors participants. En aquest sentit, es fixen sis eixos d'actuació, articulats al voltant de sis taules de treball:

- Model econòmic de la comarca.
- Infraestructures.
- Formació.
- La marca Garraf.
- Polígons d'activitat econòmica.
- Suport a l'activitat empresarial.

A més dels actors que participen al Consell de Promoció Econòmica del Garraf, l'Hèlix Garraf incorpora l'Oficina de Treball de la Generalitat, entitats bancàries (Banc Sabadell i CaixaBank), gremis professionals (hostaleria, construcció i confraria de pescadors), associacions de comerciants, centres d'ensenyament secundari que imparteixen formació professional, l'Associació de Periodistes del Garraf, el Col·legi d'Enginyers Tècnics i Industrials de Vilanova i la Geltrú, el Cos de Mossos d'Esquadra, l'Institut Municipal d'Educació i Treball de Vilanova i la Geltrú, el Centre d'Iniciatives Econòmiques Nivell 10 de Sitges,¹⁵ i, finalment, l'Estació Nàutica de Vilanova i la Geltrú.

Es tracta, sens dubte, d'una experiència singular per la quantitat (una quarantena) i diversitat d'actors participants. La finalitat és oferir un espai per tal que actors socials molt diversos, de l'àmbit de l'empresa i de l'activitat econòmica, de l'ensenyament i d'àmbits professionals, juntament amb les admi-

¹⁴ NODE Garraf es constitueix en antena comarcal de la Cooperativa d'Activitats i Emprenedoria Calidoscoop, definida com a incubadora-acceleratora de projectes empresarials, i projecte d'innovació social per generar empresa i crear llocs de treball, inspirat en el model francès de *coopératives d'activités et emploi*.

¹⁵ En el primer cas, organisme autònom creat per l'Ajuntament de Vilanova i la Geltrú per oferir serveis en l'àmbit de l'educació i el treball i que acull l'Escola de Formació Aeronàutica de Vilanova i la Geltrú. En el segon cas, servei de l'àrea de Promoció Econòmica de l'Ajuntament de Sitges.

L'Hèlix Garraf és una iniciativa singular per la quantitat i diversitat d'actors participants (prop de quaranta)

tats. Tanmateix, la creació molt recent de l'Hèlix, que tot just està desenvolupant els seus primers treballs entre el període de març a setembre de 2018, fa que encara no resulti possible avaluar-ne els resultats. En aquest sentit, la primera posada en comú de les discussions i propostes de les meses de treball va tenir lloc en un Simposi d'Estratègies de la Comarca del Garraf a final de setembre de 2018.

El pes dels interlocutors socials a l'agència és testimonial, ja que tant els sindicats com l'organització empresarial que en són membres disposen d'un vot per organització

en són membres disposen d'un vot per organització. Les administracions públiques es reserven un nombre substancialment més elevat de vots, factor al qual se suma la presència d'altres actors com la Universitat Politècnica o la Cambra de Comerç, de manera que els agents socials acaben tenint tres vots sobre els cent u totals. Això probablement s'explica per l'aportació econòmica que fan els membres de l'Agència, que es distribueix entre les administracions públiques participants, i que, en el cas dels agents socials, és anecdòtica. Orgànicament, sí que correspon als interlocutors socials la vicepresidència segona de l'Agència, de manera rotatòria entre ells. Queda palès, en tot cas, que la seva participació és concebuda més com a receptors d'informació que com a participants actius en la presa de decisions. Cal tenir en compte, però, que l'Agència en si disposa d'una capacitat executiva limitada, i el seu funcionament es basa més aviat en la formulació de propostes que hauran de ser executades pels ajuntaments, si aquests ho creuen oportú. Tanmateix, el limitat pes de què disposen els agents socials en el si del Consell Plenari no treu que la periodicitat de les reunions del Consell de Promoció Econòmica i actualment de l'Hèlix Garraf permeti un diàleg obert en el marc del qual les opinions i propostes dels interlocutors socials puguin ser tingudes en compte.

nistracions locals —municipals i supramunicipals— proposin, intercanviïn i discuteixin obertament, és a dir, sense programes predefinitos, les necessitats del territori, de les seves empreses i dels seus habitants, així com idees i propostes per afrontar aquestes necessi-

Pel que fa a l'estructura, per avaluar fins a quin punt els interlocutors socials poden tenir una contribució decisiva en l'activitat de l'Agència cal examinar la composició del Consell Plenari i el nombre de vots atribuïts a cada representant. En aquest sentit, cal constatar que el pes dels interlocutors socials a l'agència és testimonial, ja que tant els sindicats com l'organització empresarial que

Finalment, els Estatuts preveuen la possible creació d'un consell consultiu del Garraf com a òrgan consultiu de l'Agència, en què participarien els interlocutors socials, però de moment aquest organisme no s'ha creat.

4.5.

El Projecte de cooperació de vuit municipis del tram mitjà del Baix Llobregat

El Projecte de cooperació de vuit municipis del tram mitjà del Baix Llobregat (en endavant, el Projecte, en espera que els actors implicats adoptin un nom identificador) comença el seu recorregut l'any 2014 i encara està en plena etapa de configuració. La iniciativa sorgeix dels serveis tècnics de l'Ajuntament de Sant Vicenç dels Horts a partir del contacte amb la Diputació de Barcelona i el Servei d'Ocupació de Catalunya (SOC) i de l'encoratjament d'aquestes institucions a desenvolupar projectes supramunicipals. La cooperació s'estableix en un primer moment a través dels tècnics municipals, i la bona entesa entre ells és el que permet tirar endavant col·laboracions en l'àmbit de prospeccions a empreses i de les demandes d'ubicació d'empreses al territori, en una dinàmica de col·laboració que afavoria el benefici mutu d'un grup de municipis de dimensió, i, per tant, amb recursos molt diferents.

Els municipis que van participar en un primer moment d'aquestes pràctiques van ser Sant Vicenç dels Horts, Santa Coloma de Cervelló, Torrelles de Llobregat, Pallegà, Cervelló, la Palma de Cervelló i Vallirana. En una fase posterior s'hi va incorporar Corbera de Llobregat.

La iniciativa va evolucionar fins al punt que es va plantejar l'elaboració d'un pla estratègic, liderat per un consultor i amb la participació de diversos actors socials: sindicats (CCOO i UGT), organitzacions empresarials (Pimec i Unió d'Empreses de Sant Vicenç), empresaris, comerciants, organitzacions com el Pacte Industrial de la Regió Metropolitana de Barcelona i organismes com el Parc Agrari del Baix Llobregat, entre d'altres. A partir d'un document base de diagnosi estratègica territorial, la discussió es va articular al voltant de cinc mesos de treball, centrades en els eixos que han acabat articulant el projecte: turisme i espais naturals, comerç i serveis, zones d'activitat econòmica, Indústria 4.0 i formació professionalitzadora. Fruit del treball tècnic i de les taules de discussió, es va redactar el Pla de desenvolupament econòmic de vuit municipis del tram mitjà de la comarca del Baix Llobregat, presentat, l'any 2018.

L'objectiu estratègic del Projecte consisteix a fer de l'àmbit supramunicipal de referència un referent de compatibilitat i sinergia entre els usos naturals, urbans i d'activitat econòmica que reforci la qualitat de vida dels municipis i la posició en l'entorn comarcal i metropolità. Un dels valors destacats en la definició del nucli estratègic del projecte és el protagonisme dels agents socio-

econòmics, juntament amb els actors locals. Es destaca la visió de conjunt dels primers respecte als reptes i a les oportunitats del territori.

A partir dels eixos temàtics entorn dels quals s'articulaven les taules de discussió, sorgeixen les línies estratègiques següents:

1. Preservar i gestionar l'entorn natural reforçant l'aprofitament dels recursos i la programació conjunta d'activitats de lleure i esportives.
2. Donar suport al comerç i serveis urbans locals promovent regulacions comunes i les singularitats turística i gastronòmica.
3. Establir un model d'atenció a les empreses, regulació d'usos de gestió supramunicipal dels PAE i un projecte integral de reforma de la zona d'activitat econòmica Quatre Camins. En aquest àmbit es pretén aconseguir a llarg termini la retenció i atracció d'activitats i també la millora de la qualitat urbana.
4. Promoure la interrelació entre les empreses en l'abordatge dels reptes de la transformació digital, la renovació de les plantilles i el desenvolupament de clústers propis. La finalitat última consisteix a fomentar l'economia circular i la millora competitiva de les empreses del territori.
5. Incrementar l'oferta formativa professional de qualitat mantenint l'especialització en les famílies industrials i ampliant les famílies de serveis.

A partir de les línies estratègiques, el Pla de desenvolupament articula quinze programes per desenvolupar. S'esmentaran aquí únicament els referits a les línies 3, 4 i 5, que són les que tenen més relació amb l'activitat industrial i l'ocupació.

Línia 3:

- Creació d'una xarxa d'atenció a l'empresa i a l'emprenedor per tal que el territori esdevingui acollidor per a l'activitat econòmica.

Accions:

- Creació de punts PAE.
- Creació d'un servei de localització per a noves empreses.
- Redacció de protocols comuns d'atenció a l'empresa i a l'emprenedor, incloent-hi llicències.
- Prospecció activa a les empreses.

- Ordenació dels usos i les eines de gestió supramunicipal dels PAE per millorar l'estat dels polígons i l'atractiu de localització, així com fomentar l'autoreconeixement territorial.

Accions:

- Regulació d'usos de les zones especialitzades.
 - Regulació de competències en la gestió dels PAE.
 - Millora de les infraestructures i dels serveis de mobilitat.
- Renovació i transformació dels sectors PAE amb les finalitats següents:
 - Millorar l'ordenació i la integració territorial.
 - Augmentar la capacitat productiva dels municipis del projecte.
 - Millorar l'estat dels polígons industrials i l'atractiu de localització.
 - Propiciar l'autoreconeixement territorial.

Accions:

- Creació de l'àmbit Quatre Camins com a zona d'activitat econòmica.
- Transformació de les grans implantacions (grans empreses).
- Desenvolupament dels polígons en entorn natural.
- Millora de la mobilitat als polígons industrials.

Línia 4:

- Impuls de la transformació digital i l'economia circular.
- Suport a la cooperació empresarial i la interrelació entre empresa i territori.
- Desenvolupament d'accions de clústers propis.

Per als objectius de la línia 4 no es defineixen accions ni impactes.

Línia 5:

- Ampliació de l'oferta de Formació Professional per reduir l'abandonament en els cicles formatius i reduir la mobilitat obligada per cursar estudis.

Accions:

- Oferta d'orientació educativa i professional.
- Millora de la qualitat de l'oferta formativa.
- Ampliació de les especialitats ofertes.
- Promoció de canvis en els nivells de qualificació.

- Desenvolupament de l'oferta de formació per a l'empresa.
- Promoció de l'oferta professional i de segona oportunitat per als desocupats sense qualificació per reduir el nombre de persones sense qualificació, aconseguir reincorporacions al sistema educatiu i generar itineraris professionalitzadors.

Accions:

- Desviació de persones desocupades cap a la formació professional reglada.
- Millora de la formació per a l'ocupació.
- Reducció de l'abandonament prematur.
- Potenciació de les escoles d'adults.
- Promoció de les activitats educatives d'entorn.

El Pla de desenvolupament també assenyala quins seran els projectes prioritaris, amb un total de deu (dos per àmbit). Amb relació a l'àmbit d'aquest estudi, destaquen:

- El projecte de reforma i de gestió d'una macrozona d'activitat econòmica (àmbit Quatre Camins).
- Projecte espai d'economia circular i *matching* empresarial.
- Projecte Talent Empresa de desenvolupament empresarial i suport de recursos humans.
- Creació de nous títols d'FP en famílies amb alta «exportació» d'alumnat.
- Pla de formació per a joves i desocupats sense qualificació.

El desglossament de cadascun dels projectes esmentats inclou sovint, tot i que no sempre, una referència als agents que l'hauran de desenvolupar. En el cas, per exemple, del projecte de reforma i de gestió d'un macropolígon d'activitat econòmica, es considera necessària la participació del conjunt d'agents socioeconòmics que actuen en l'àmbit dels vuit municipis. Llevat d'aquest cas, les referències als agents socioeconòmics es concentren en les organitzacions empresarials, amb un grau més o menys intens de participació. Així, pel que fa a l'espai d'economia circular i *matching* empresarial s'entén que les organitzacions empresarials han d'impulsar i coordinar el projecte, tot i que aquest també ha de comptar amb la participació dels municipis i altres administracions públiques. En el cas del projecte Talent Empresa de desenvolupament empresarial i suport als recursos humans, se sosté que els serveis d'empresa municipals i les organitzacions empresarials han de compartir l'elaboració d'activitats i coordinar-ne la realització, sense que es faci esment d'altres participants. Finalment, tant en el cas de la creació de nous

títols d'FP en famílies amb alta «exportació» d'alumnat com en el cas del desenvolupament del Pla de formació per a joves i desocupats sense qualificació, s'entén que les organitzacions empresarials estan directament concernides, juntament amb els municipis, els centres de formació i el Departament d'Ensenyament de la Generalitat, però no es fa esment dels sindicats.

En la fase més embrionària del projecte, la participació dels interlocutors socials ha estat notablement limitada. D'una banda, la iniciativa parteix de l'àmbit tècnic municipal i es desenvolupa, en un primer moment, en l'àmbit de competències de caràcter més

En la fase més embrionària del projecte, la participació dels interlocutors socials ha estat notablement limitada

tècnic dels ajuntaments. Posteriorment, s'obre a la participació dels agents socioeconòmics, però la resposta és limitada i presenta una important variabilitat en bona mesura en funció del tarannà personal dels participants. Els agents socials es mostren disposats a participar en el Projecte, però la seva actitud no és particularment activa.

Quan arribem a la planificació de l'execució de projectes en el marc del Pla de desenvolupament, s'observa un desequilibri marcat entre el paper en principi previst per a les organitzacions empresarials i el que es reserva als sindicats. Com hem vist, si bé s'imputa a les organitzacions empresarials la responsabilitat, corresponsabilitat o participació en tots els casos esmentats, en cap d'ells no s'esmenten els sindicats, i només se'ls inclou com a agents socioeconòmics en el marc del macro-PAE. El major protagonisme de les organitzacions empresarials pot ser explicat amb relació a algunes de les accions esmentades per la seva naturalesa, ja que els destinataris són fonamentalment les empreses. Això no treu que els sindicats també hi haurien de tenir un cert paper, ja que en últim terme l'impacte d'aquestes accions acaba repercutint també en els treballadors, ja sigui com a treballadors de les empreses implicades en les accions o simplement en la seva condició de treballadors beneficiaris de la creació d'ocupació i de la millora de la seva qualitat.

Tanmateix, en algunes accions sí que es troba a faltar de manera més assenyalada la participació de les organitzacions sindicals: és el cas de les accions de la línia 5, totes elles entorn de la formació professional, i, per tant, estretament relacionades amb l'ocupabilitat de les persones i amb la creació d'oportunitats laborals. No sembla justificada en aquests casos l'absència dels sindicats, especialment tenint en compte que sí que es preveu la presència de les organitzacions empresarials.

4.6.**El Catalonia Innovation Triangle (CiT)**

El Catalonia Innovation Triangle (CiT) neix l'any 2007 amb la voluntat de fer convergir les estratègies de promoció econòmica dels municipis de Sant Cugat del Vallès, Cerdanyola del Vallès i Rubí. Amb relació a les anteriors experiències relatades, en aquest punt es tracta d'un nombre menor de municipis, però tots ells de dimensions semblants i en tots els casos força grans (entre 57.000 i 89.000 habitants) i que es caracteritzen per tenir una estructura d'activitat econòmica molt diversa però complementària. En aquest sentit, Sant Cugat concentra un bon nombre d'empreses capdavanteres en innovació, Cerdanyola disposa d'infraestructures de recerca i Rubí té un parc industrial especialment extens.

L'any 2007, i sota un marcat impuls personal provinent de l'àmbit polític, els tres municipis van decidir endegar una eina de col·laboració que permetés

En el cas del CiT, la col·laboració pren la forma de consorci i es comença a treballar en projectes conjunts, amb la col·laboració de diversos agents socials a través de taules de treball

donar visibilitat al territori que formaven en una dinàmica que generés un benefici per a tots ells. Jurídicament, aquesta col·laboració va prendre la forma de Consorci i es va començar a treballar en projectes conjunts, amb la col·laboració de diversos agents socials a través de taules de treball.

Les activitats dels primers anys giraven al voltant de plans d'acció anuals i de la preparació de projectes amb finançament extern, amb la finalitat d'explotar les potencialitats del territori les sinergies existents i consolidar el posicionament de l'àmbit territorial en l'economia del coneixement. Per assolir aquest objectiu, els principals punts d'interès es definien de la manera següent:

- Impuls del creixement econòmic amb atracció de noves activitats.
- Millora de la qualitat de vida basada en dos eixos: creació de llocs de treball i promoció d'un entorn respectuós amb el medi.
- Oferta de serveis d'alta qualitat als polígons, als parcs empresarials i en matèria d'infraestructures.
- Promoció del territori amb la creació d'una marca pròpia i la definició d'un pla de comunicació.
- Afavoriment de la cooperació entre universitats i centres de recerca, empreses i administracions.

Si bé és cert que els plans d'acció anuals comprenien una sèrie d'àmbits de treball i mesures més específiques tot i que mancades de concreció,¹⁶ també és cert que l'estratègia dels municipis integrants del CiT es va fonamentar principalment en la concurrència a convocatòries europees per portar a terme projectes. En aquest sentit, el primer projecte que es va desenvolupar, i que va tenir com a mesura destacada la senyalització física del territori CiT, es va articular amb un projecte del Fons Europeu de Desenvolupament Regional (FEDER).

Posteriorment, les energies al voltant del projecte CiT es van centrar en la presentació d'una sol·licitud en el marc del programa europeu RIS3 (Estratègies nacionals i regionals per a l'especialització intel·ligent). Cal destacar que la metodologia plantejada preveia una col·laboració entre administracions, universitats i centres de coneixement, empresa i societat civil —l'anomenada «4-hèlix»— tant en la determinació de les àrees d'especialització intel·ligent del territori com en totes les activitats previstes. Tanmateix, el projecte no es va arribar a presentar, ja que un dels tres municipis no ho va voler. Aquest és un punt d'inflexió per al CiT, que va quedar en via morta l'any 2014 i fins a dia d'avui no s'ha relançat.

El cert és que la forma jurídica adoptada —un consorci— amb escasses aportacions econòmiques dels ajuntaments implicats i sense una estructura tècnica pròpia no facilita l'estabilitat del projecte. En el mateix sentit, l'aposta de treballar segons projectes singulars sense una planificació estratègica aprovada a llarg termini deixa la iniciativa molt més sotmesa als canvis d'orientació política i de lideratges personals que puguin patir cadascun dels municipis participants. D'altra banda, la forma jurídica escollida per al projecte també limita la participació dels agents socials, ja que no formen part del consorci. Tot i que en algunes fases del projecte es van fer reunions amb sindicats i organitzacions empresarials, el desenvolupament basat en la presentació de projectes per obtenir finançament pilotats des de les administracions locals tampoc no va propiciar que s'hi impliquessin més intensament.

El desenvolupament basat en la presentació de projectes pilotats des de les administracions locals no va propiciar que sindicats i organitzacions empresarials s'hi impliquessin més

¹⁶ A tall d'exemple, el Pla d'actuació CiT 2014 inclou una llista de set programes de treball: infraestructures i serveis per a la mobilitat; gestió de polígons d'activitat econòmica; infraestructures de telecomunicacions; serveis avançats per a la competitivitat; foment de l'activitat econòmica; màrqueting territorial, i millora de la gestió interna del CiT. Cadascun d'ells conté mesures concretes —en alguns casos, més aviat objectius que mesures—, com, per exemple: «posicionar el territori CiT com a hub en emprenedoria» o «crear i implementar un programa de suport a la internacionalització de les empreses CiT».

Àmbit B30 és un projecte singular per les característiques del territori, que concentra una porció destacada del PIB català i una quarta part de l'ocupació industrial

4.7.

Àmbit B30

L'Associació Àmbit B30 es va constituir l'any 2012 per vint-i-tres municipis i una trentena d'entitats, entre les quals universitats, centres de recerca, parcs tecnològics, organitzacions empresarials, cambres de comerç i organitzacions sindicals.

L'associació es constitueix amb la voluntat d'impulsar el territori prenent com a eix de comunicació la B30, paral·lela a l'AP7, entre Martorell i la Roca del Vallès, incloent-hi municipis i entitats del territori d'influència d'aquest eix viari. Es tracta d'un eix industrial de importància primordial, amb una posició destacada al sud d'Europa, i el que l'associació pretén és consolidar la posició de l'eix industrial, i en paral·lel enfortir aquest àmbit territorial com a contrapès de Barcelona i l'àrea metropolitana, en el sentit que els municipis de l'àmbit B30 tenen el potencial econòmic i poblacional d'una àrea metropolitana però no tenen l'estructura ni els recursos associats a un ens administratiu d'aquests tipus. Es tracta d'un projecte singular per les característiques del territori, que concentra una porció destacada del PIB català, una quarta part de l'ocupació industrial i una universitat de primer ordre, juntament amb estructures de recerca i innovació, entre les quals destaca el Síncrotró ALBA. Els objectius de l'associació són:

- Promoure i enfortir el teixit empresarial de la B30.
- Fomentar i donar suport a l'emprenedoria.
- Atreure inversió estrangera.
- Promocionar la recerca i la transferència de coneixement.
- Potenciar les telecomunicacions en àrees d'activitat econòmica, polígons i altres equipaments amb l'objectiu de captar empreses.
- Crear ocupació de qualitat.

Per assolir els objectius esmentats, l'activitat de l'associació inclou:

- Fer propostes d'ordre administratiu i territorial que incrementin la funcionalitat de l'àmbit.
- Promoure la recerca d'ajuts adreçats a l'economia productiva.
- Establir acords de col·laboració amb socis que puguin potenciar el projecte.
- Encarregar estudis de prospecció i planificació estratègica.
- Organitzar jornades de treball i jornades informatives.
- Constituir grups de treball sobre els diferents àmbits del projecte.
- Difondre i fer promoció de les activitats de l'associació.

Respecte al centre d'interès d'aquest estudi, destaca la constitució de grups de treball, que és l'àmbit en el qual els interlocutors socials poden tenir una contribució més destacada. Actualment, hi ha quatre grups de treball:

- El grup HUB B30, que té per objectiu convertir el territori en un pol d'atracció i creació d'empreses innovadores i *start-ups* tecnològiques; també facilitar espais de relació entre empreses i centres de recerca i concentrar i racionalitzar els recursos tecnològics de l'àmbit B30, i, en definitiva, convertir aquest territori en un espai de referència de la manufactura avançada. Hi participa la Cambra de Comerç de Sabadell, juntament amb la UAB i Eurecat.
- El grup de territori, que treballa la potenciació de l'activitat industrial i l'increment de l'activitat econòmica.
- El grup de treball de biosensors, que es dedica un àmbit molt específic com és l'aplicació de les capacitats i eines tecnològiques generades per les empreses participants al sector de la salut, amb la finalitat última de millora de la competitivitat. Compta amb la participació de la cambra de comerç de Sabadell, juntament amb centres de recerca i empreses.
- El grup de treball d'economia circular, per tal d'estudiar les oportunitats de l'economia circular a l'Àmbit B30 i identificar els sectors econòmics principals on aplicar-la. Hi participen els empresaris.
- El grup de treball sobre manufactura avançada, liderat per la Cambra de Comerç de Sabadell i amb la participació de les organitzacions empresarials i dels sindicats.

Pel que fa a qüestions orgàniques, els Estatuts de l'associació atribueixen un vot a cada soci, de manera que les administracions no estan sobrerrepresentades amb relació als agents socials, com passa en altres casos. Tanmateix, el gran nombre d'administracions i entitats públiques i privades fa que el pes de les organitzacions empresarials i sindicals sigui notablement reduït. Al mateix temps, el criteri d'un soci – un vot tampoc no garanteix la paritat entre els interlocutors socials. Tenen més pes les organitzacions empresarials respecte a les sindicals pel mer fet de ser més nombroses (sense tenir en compte el nombre de representats per cadascuna d'elles).

El gran nombre d'administracions i entitats públiques i privades fa que el pes de les organitzacions empresarials i sindicals sigui notablement reduït

D'altra banda, les organitzacions empresarials i sindicals ocuparan sengles vicepresidències, com també ho faran les universitats, els centres de recerca i parcs tecnològics, i les empreses (al marge de les organitzacions empresarials).

rials). Els ajuntaments i les administracions públiques ocuparan la presidència i tres vicepresidències. Però, possiblement, el que té més rellevància des del punt de vista organitzatiu és la composició de la Comissió Executiva, formada per cinc ajuntaments, un representant de les organitzacions empresarials —categoria en què queda impròpiament inclosa la cambra de comerç—, un representant de les organitzacions sindicals, un representant de les empreses i un representant de les universitats, els centres tecnològics i els parcs de recerca.

Més enllà de qüestions orgàniques i organitzatives, cal subratllar que l'Àmbit B30 va sorgir com a iniciativa a partir d'un fort lideratge del món local i també del món de l'empresa amb la visió que les dinàmiques econòmiques superen l'àmbit d'actuació de les administracions locals. Tanmateix, en bona mesura s'ha ressentit d'alguns canvis de lideratge polític i de la diversificació de colors polítics que han experimentat els ajuntaments els darrers anys. D'altra banda, no s'ha creat cap estructura tècnica per administrar l'associació ni s'ha plantejat l'elaboració d'un pla estratègic global, sinó que el funcionament de l'associació es basa més aviat en la cerca de projectes específics d'interès comú, cosa que dificulta en certa mesura que es vegi amb claredat una progressió envers l'assoliment d'objectius fixats.

4.8.

Els consells econòmics i socials municipals

Són pocs els municipis que s'han dotat de Consell Econòmic i Social, i, com es veurà, els diversos CES municipals existents a la regió metropolitana de

Són pocs els municipis que s'han dotat de Consell Econòmic i Social, i els diversos CES municipals existents a la regió metropolitana de Barcelona presenten característiques molt diferents els uns respecte dels altres

Barcelona presenten característiques molt diferents els uns respecte als altres. S'ha cregut convenient introduir un breu apartat sobre aquesta institució perquè és un lloc de trobada dels protagonistes de la concertació, per bé que el Consell Econòmic i Social en principi no es concep—veurem que en el cas d'alguns municipis aquesta negació és dubtosa— com un espai de concertació.

Com és lògic, el principal Consell Econòmic i Social municipal és el de Barcelona, creat l'any 1992. Es tracta d'un organisme amb un marcat perfil institucional i no de concertació, amb una estructura i unes funcions més equiparables al CES estatal o al CTESC que no pas a altres CES municipals. Com a òrgan consultiu, té per funcions informar amb caràcter preceptiu el pressupost municipal, el pla general d'acció municipal i el

programa d'actuació, així com també les ordenances fiscals; rebre informació regular del conjunt d'iniciatives i actuacions municipals, i informar els projectes locals de planificació de la formació professional i les polítiques actives d'ocupació, així com els projectes de transformació de la ciutat. També en la seva vessant més participativa li correspon elaborar estudis, dictàmens i propostes de resolucions sobre matèries econòmiques i socials o redactar anualment una memòria socioeconòmica de Barcelona.

La composició del CES inclou tres grups: el Grup I, amb deu representants de les organitzacions sindicals més representatives; el Grup II, amb deu representants de les associacions empresarials més representatives, i el Grup III, amb deu representants proposats per l'alcalde/essa entre persones representatives de la vida política, cívica, cultural, professional, territorial i social de la ciutat. La presidència també l'ocupa una persona de prestigi reconegut en l'àmbit socioeconòmic, nomenada per l'alcalde/essa a proposta del Ple. El CES barceloní treballa també a través de les comissions de treball de caràcter permanent següents: activitats econòmiques i ocupació, política social i qualitat de vida, fiscalitat i pressupostos, i medi ambient, mobilitat i infraestructures.

Al marge dels dictàmens i les memòries socioeconòmiques anuals, el CES aprova amb regularitat informes i estudis sobre matèries concretes, amb un predomini de les matèries vinculades a treball i ocupació i no tant a desenvolupament econòmic. Per la seva relació amb el sector de la indústria, es pot destacar l'Informe «Estat actual i impacte de l'R+D i la innovació a l'àrea metropolitana de Barcelona» (2016) o l'«Informe sobre la indústria 4.0 Perspectives i propostes» (2018).

Una altra ciutat que disposa de consell econòmic i social és Granollers. Va ser creat l'any 2009, i, en la línia de la majoria de CES municipals, té com a funcions bàsiques definir les bases per al desenvolupament econòmic local, formular projectes i plans d'actuació i fer un seguiment de l'economia local. Està integrat per representants de la Cambra de Comerç, Indústria i Navegació de Barcelona; les associacions empresarials Pimec, Federació d'Associacions Empresarials del Vallès Oriental, Unió Empresarial Intersectorial del Vallès Oriental; el Fòrum de Comerç i Turisme de Granollers; UGT; CCOO; SAT Agrícola de Granollers i un representant de cada grup municipal al consistori. Els primers temps d'activitat, el Consell va ser força actiu els anys 2009 i 2010 en la tasca d'acordar mesures per combatre la crisi a la ciutat. En aquest sentit, l'any 2009 es va aprovar un pla de treball que recollia les accions acordades per fer front a la situació econòmica i que incloïen mesures de competitivitat per a les empreses, de suport a la formació i a la creació d'ocupació o a la transformació i dinamització de l'activitat econòmica, amb un centenar de mesures, a tall d'exemple, l'elaboració d'un pla d'innovació local. En la ma-

teixa línia, l'any 2010 es va aprovar un segon pla de treball centrat en els mateixos eixos i amb mesures com la dinamització de la indústria agroalimentària i de l'hàbitat en col·laboració amb l'Agència per a la Competitivitat de l'Empresa i el Consell Comarcal. Però, a partir d'aquell moment, sembla que l'activitat del CES de Granollers no hagi progressat.

Per la seva banda, el CES de Mataró es va crear l'any 2012 com a òrgan consultiu i de participació en la definició de les polítiques socioeconòmiques de la ciutat. Quan es va crear, l'objectiu principal del Consell consistia en la redacció d'un pla de xoc per crear ocupació a la ciutat i fomentar les polítiques actives, amb una visió molt lligada a l'emergència derivada de l'elevadíssima taxa d'atur i la destrucció d'empreses en el context del moment, i, per tant, els objectius fixats ho van ser més aviat a curt termini i no tant com a estratègia de desenvolupament a mitjà o llarg termini. La composició del CES de Mataró és estrictament paritària, amb sis representants de les organitzacions empresarials, sis dels sindicats i sis membres nomenats per l'alcalde/essa però no entre representants de l'Administració local sinó entre persones representatives de la vida política, cívica, cultural, professional i social de la ciutat. Des del punt de vista formal, i més enllà del Pla de xoc, s'atribueixen al CES les funcions clàssiques d'aquesta mena d'organismes, fonamentalment consistents a fer anàlisis, promoure debats, proposar, i, quan correspongui, dictaminar en matèria socioeconòmica, d'ocupació i de promoció de l'activitat econòmica, així com elevar propostes i fer-ne seguiment en matèria de relacions sociolaborals.

En el cas de Badalona, la creació del CES és prou recent, ja que es va produir l'any 2016 i es va posar en marxa el juliol de 2017. Es defineix com un òrgan consultiu de participació ciutadana per tractar les matèries que, d'una manera directa o indirecta, incideixin en el desenvolupament econòmic i social de la ciutat, en el seu teixit productiu i en la qualitat dels seus llocs de treball. Entre aquestes finalitats s'assenyalen de forma destacada l'impuls i el foment de la indústria. S'atribueixen al CES competències per assessorar i proposar, buscant el màxim consens, actuacions estratègiques i polítiques públiques, per la qual cosa pot elaborar els estudis, dictàmens i propostes que estimi convenients, per iniciativa pròpia o a petició de l'Ajuntament. Formen part del CES l'Ajuntament mateix, els agents socials i econòmics més representatius de la ciutat, incloent en aquest grup els sindicats, les organitzacions empresarials, i altres entitats socials i ciutadanes, com la Cambra de Comerç, Navegació i Indústria, la Federació d'Associacions de Comerciants de Badalona, un/a representant de l'entitat més significativa de la ciutat en el sector turístic, de les escoles de Formació Professional, de la Federació d'Associacions de Veïns, de les cooperatives de treball associat, de la xarxa d'economia solidària del

Barcelonès Nord i de cada grup polític amb presència al consistori. La presidència correspon a l'alcalde/essa, i una vicepresidència, al regidor/a amb competències sobre desenvolupament econòmic, a més de quatre persones expertes. Una de les primeres actuacions del CES badaloní es va produir en l'àmbit de la indústria, i, en concret, va consistir a presentar una proposta de transformació dels polígons industrials de la ciutat, per tal d'evitar la pèrdua d'indústria, atreure noves inversions i millorar la competitivitat de les empreses ja ubicades als polígons.

De creació recent és també el CES d'Esplugues de Llobregat, de final de 2016, derivat d'un pacte de concertació social a nivell local com és el Pacte per a la reactivació econòmica i la creació d'ocupació de qualitat a Esplugues 2016-2019 (que conté un total de setanta-tres projectes agrupats en quatre línies de treball: promoció de l'activitat econòmica del territori, potenciació de l'emprenedoria i la creació d'empresa, impuls al desenvolupament del sector comercial, i assoliment d'ocupació de qualitat i lluita pel treball digne, així com lluita contra l'atur i la precarietat laboral). La principal funció que s'atribueix al CES és precisament fer el seguiment de l'execució del Pacte. Formen part del Consell un regidor/a de cada partit polític amb representació al Consistori, dos representants de CCOO, d'UGT, de Pimec; de l'Associació Empresarial del Baix Llobregat; un tècnic municipal; el secretari del Consell i l'alcalde/essa del municipi, així com set representants de la vida econòmica i social de la ciutat.

Els municipis que han creat un CES són Barcelona, Granollers, Mataró, Badalona i Esplugues

En l'àmbit dels consells econòmics i socials municipals podem observar diferències de concepció molt notables entre diferents municipis. En aquest sentit, el CES de Barcelona encaixa en el paradigma d'organisme de participació institucional de caràcter paritari, amb participació dels interlocutors socials, juntament amb un grup de personalitats representatives designades per l'Administració local i que poden provenir d'àmbits socials i econòmics molt diversos, però, en tot cas, sense intervenció directa d'altres entitats o organitzacions ni tampoc de la mateixa Administració local. En canvi, trobem altres CES amb una composició molt més heterogènia, on els interlocutors socials «tradicionals» perden pes a favor d'altres actors econòmics i socials i on representants polítics queden integrats —a vegades en un nombre elevat— en un òrgan que hauria de ser consultiu precisament de l'Administració local.

D'altra banda, també s'observen diferències molt notables pel que fa a l'estabilitat de l'activitat de l'organisme, element molt estretament lligat amb com ha estat concebut. En aquest sentit, contrasten consells totalment consolidats com el de Barcelona amb altres com els de Granollers o Mataró, que es van

crear en una determinada conjuntura socioeconòmica i que sembla que, més enllà dels dos o tres primers anys d'activitat, perdin capacitat d'iniciativa i, si bé es mantenen des del punt de vista formal, no s'acaben de consolidar des del punt de vista material.

Finalment, s'observa també que alguns CES es creen com a organismes de supervisió de pactes previs de concertació (el cas d'Esplugues) o com a espai per assolir un pacte de concertació (el cas de Mataró). En tots dos casos, la seva concepció s'allunya força de la naturalesa d'un òrgan que és de participació institucional i no de concertació.

Molts dels CES tenen una naturalesa més propera a la d'una estructura de concertació que no pas a la d'un consell econòmic i social

5.

Conclusions

L'estudi desenvolupat en les pàgines precedents permet formular diverses conclusions. Una primera conclusió indica que els àmbits en els quals es desenvolupen pràctiques de concertació en el territori són molt diversos i que aquesta diversitat s'aprecia fonamentalment des del punt de vista geogràfic però també amb relació als continguts.

Pel que fa a l'àmbit geogràfic s'han localitzat acords que afecten comarques senceres (Vallès Occidental, Baix Llobregat, Maresme), altres que es desenvolupen sense sobrepassar les fronteres comarcals però amb la intervenció de només uns quants dels municipis (NODE Garraf, CiT o projecte de cooperació del tram mitjà del Baix Llobregat, que, en aquest cas, delimita un àmbit plenament cobert per l'espai de concertació comarcal) i d'altres que territorialment afecten més d'una comarca (Àmbit B30, però seria també el cas de la Xarxa C17 o de l'Eix Riera de Caldes —a cavall entre el Vallès Occidental i el Vallès Oriental— i que no han estat objecte d'estudi en aquest treball). Les raons d'aquesta configuració geogràfica variable són també diverses: l'existència o no de lideratge del consell comarcal, l'heterogeneïtat dels municipis que formen la comarca, cosa que determina l'existència de necessitats diferents, o la simple entesa o falta d'entesa a nivell polític i a vegades fins i tot tècnic entre ajuntaments.

En tot cas, l'aparició de nombroses iniciatives al territori —a la regió metropolitana de Barcelona, però també més enllà— és un símptoma clar que l'organització administrativa del territori i les dinàmiques de l'economia sovint van per camins separats i que actualment, tant des del punt de vista de les empreses com de les persones que hi treballen, les polítiques (d'infraestructures, de mobilitat, de formació, de desenvolupament econòmic territorial, de col·laboració entre centres de creació de coneixement i empresa, etc.) que antigament podien ser fonamentalment municipals necessiten, com a mínim, coordinació en entorns més extensos que els dels termes municipals, però són els ajuntaments les administracions competents en matèria de promoció econòmica, polítiques d'ocupació o gestió del territori. En part, per aquesta raó proliferen iniciatives que, amb formes molt diverses, des d'acords de planificació estratègica fins a estructures que permeten la col·laboració

Els àmbits en els quals es desenvolupen pràctiques de concertació en el territori són molt diversos. Aquesta diversitat s'aprecia fonamentalment des del punt de vista geogràfic però també amb relació als continguts

L'aparició de nombroses iniciatives és un clar símptoma que l'organització administrativa del territori i les dinàmiques de l'economia sovint van per camins separats

puntual, donen resposta a aquesta necessitat de treball en àmbits territorials supramunicipals units per algunes característiques comunes o complementàries. Les experiències interessants no es limiten a la regió de Barcelona, tot i que aquest sí que és l'àmbit de delimitació del present estudi, i se'n poden trobar d'altres, per exemple, al Berguedà, al Moianès o al Lluçanès.

Adicionalment, la forma jurídica que prenen les molt diverses iniciatives de concertació social tampoc no és homogènia. Sovint es tracta d'acords signats per les administracions locals amb els interlocutors socials i a vegades amb més actors (sobre això tornarem més endavant) que preveuen mecanismes més o menys formalitzats per realitzar-ne el seguiment. En aquests casos normalment es constitueixen comissions de seguiment formades pels signants de l'acord en qüestió. Poques vegades, però, aquestes comissions de seguiment fan públiques les conclusions de la seva activitat, de manera que és molt difícil accedir a informació rellevant per valorar el grau d'implementació de les mesures previstes a l'acord, i, en definitiva, el grau de compliment dels seus objectius. Això també passa fins i tot quan l'acord s'ha vinculat d'alguna manera a una estructura de concertació més estable: fem referència aquí a alguns CES locals que, malgrat el seu nom, no són en realitat òrgans de participació institucional sinó més aviat de concertació. D'altra banda, en alguns casos, els subjectes protagonistes de la concertació opten per crear estructures més estables i a les quals es donen formes jurídiques molt diverses: des d'associacions a consorcis o agències de desenvolupament.

Ni la forma jurídica ni els continguts dels acords són homogenis

Si observem els continguts dels acords o de les activitats dutes a terme per les estructures més estables, observem ja d'entrada que els plantejaments tampoc no són homogenis. En aquest sentit, alguns processos de concertació tenen un enfocament de cooperació «tècnica» entre administracions i això es trasllada a l'orientació de les seves activitats, sovint enfocades des d'una perspectiva molt centrada en l'empresa, i, en concret, en el seu desenvolupament tecnològic i en el posicionament de les empreses al mercat. En canvi, en altres casos, els continguts de la concertació tenen una orientació més social, posant especial èmfasi en la creació d'ocupació i a guanyar qualitat de l'ocupació per garantir el benestar de les persones.

En un altre pla, s'han pogut observar també diferències notables en la concreció dels continguts. Hi ha instruments que recullen mesures prou es-

pecífiques i executables sense necessitat de fer passos previs per poder-les concretar. Però també és freqüent la fixació d'objectius genèrics i l'enumeració de mesures massa poc concretes que difícilment s'arribaran a convertir en fets tangibles i que deixen els acords en documents programàtics que mai no acaben de trobar una traducció en accions implementades.

Un altre element essencial és l'elecció dels subjectes participants. En aquest sentit, és imprescindible recordar que, si bé la concertació social no és objecte de regulació, el nostre marc jurídic determina que les organitzacions sindicals i les associacions empresarials són pilars fonamentals de l'Estat social i democràtic i que exerceixen el seu paper constitucionalment reconegut i promogut a través de múltiples espais de participació, entre ells la concertació social. En conseqüència, són actors fonamentals en tot procés de concertació, i, si bé no en tenen el monopoli, la seva presència i aportació no pot ser diluïda per via d'equiparar-los amb molts altres actors que hi poden participar.

Aquesta posició singular atribuïda als interlocutors socials no sempre es reconeix ni respecta, sinó que tot sovint s'atribueix als sindicats i a les organitzacions empresarials una representació equivalent a les cambres de comerç, les estructures de recerca, les associacions de comerciants i un llarg etcètera d'entitats participants, sobretot quan l'instrument de la concertació no és un pacte sinó una associació, un consorci o una agència. No només això sinó que les administracions locals s'acostumen a reservar en aquests casos un pes específic en les estructures de l'instrument de concertació molt superior al dels interlocutors socials. Evidentment, això no sempre és així, però al llarg del treball hem pogut veure algun cas força cridaner en aquest sentit.

A més, sembla que l'aplicació dels criteris legals de representativitat estigui absent en la majoria de casos de determinació dels subjectes participants. Això no vol dir ni que s'excluguin organitzacions representatives ni que, si parlem d'interlocutors socials, es convidi a participar organitzacions que no ho són, sinó que s'atribueix una presència i un

Sembla que l'aplicació dels criteris legals de representativitat estigui absent en la majoria de casos de la determinació dels subjectes participants

pes en vots igual a tots els interlocutors socials que tenen la consideració de representatius al marge dels seus respectius percentatges de representativitat en aquell àmbit concret. Més enllà d'això, en alguns àmbits molt específics s'ha detectat una preeminència de les organitzacions empresarials sobre les sindicals, ja sigui perquè aquestes últimes no participen en alguna comissió concreta o bé perquè s'atorga un representant o un nombre igual de representants o vots a cada organització, de manera que, si en aquell àmbit concret hi ha més organitzacions empresarials que sindicats, les primeres en conjunt

tenen més pes. Com s'ha dit, malgrat que la utilització dels criteris de representativitat no és obligatòria en l'àmbit de la concertació social com a conseqüència del fet que aquesta no està normativitzada, el reconeixement de la representativitat com a instrument vàlid per a la selecció de participants en altres àmbits, com la participació institucional o la negociació col·lectiva, fa que la seva utilització també en l'àmbit de la concertació sigui plenament coherent amb el conjunt de l'ordenament jurídic i convenient des del punt de vista de la legitimació de la concertació com a mitjà de governança.

En un altre ordre de coses, les experiències dels consells econòmics i socials locals són difícilment valorables en conjunt ja que, si bé no són gaire nombrosos, responen a concepcions i pràctiques molt diverses. En realitat, l'únic CES que realment actua com a tal és el de Barcelona. Es tracta d'un òrgan consultiu de l'Administració municipal format pels agents socials i per persones expertes, que informa i dictamina sobre normes i polítiques locals, a la vegada que té encarregada una tasca de suport a través de l'elaboració d'estudis sobre matèries específiques. En canvi, en la resta de CES trobem sovint estatuts que barregen certes funcions consultives amb altres més pròpies d'espais de concertació i sempre amb la presència de l'Administració local dins del Consell, fet incompatible amb la funció consultiva pròpia d'un CES. Convindria, doncs, que els municipis que optin per disposar d'un CES, opció que és, sens dubte, molt interessant i recomanable, creïn un autèntic òrgan consultiu, i deixin la concertació per a altres espais, estiguin més o menys institucionalitzats.

Centrant l'atenció en els acords de concertació assolits i implementats a l'àmbit de Catalunya, en primer lloc cal reconèixer els acords estratègics de 2005 i de 2008 com a experiències singulars,

**Cal reconèixer els acords
estratègics de 2005 i de
2008 com a experiències
singulars, pioneres
i de gran interès**

pioneres i de gran interès. Davant l'abundància d'acords de concertació social programàtics, que queden en bona mesura sense implementar o sense que existeixi cap mena de mecanisme per monitorar-ne la implementació i finalment poder-la avaluar, els acords

estratègics van demostrar que la concertació social pot ser de gran abast tant pel que fa als àmbits de govern afectats com en termes de volum de mesures a executar, i a més és possible materialitzar-ne raonablement l'execució i que sigui possible fer-ne un seguiment exhaustiu que posteriorment permeti una avaluació completa. A aquests efectes, es poden identificar alguns elements com a fonamentals: l'existència d'indicadors de compliment per a cada mesura, incloses fites parcials; l'existència de compromís pressupostari mesura per mesura; el lideratge de l'acord des del departament que controla el pressupost; i l'existència d'un equip tècnic que dediqui la seva activitat al segui-

ment de l'acord. Tot això només és possible, lògicament, si existeix una voluntat política ferma per pactar amb els interlocutors socials el conjunt de polítiques en l'àmbit socioeconòmic, incloses mesures clau del pla de govern, i un esforç gran de coordinació intra-governamental. Els acords estratègics, amb totes les seves mancances, van demostrar que és possible governar tenint molt més en compte el punt de vista i els interessos dels interlocutors socials com a portadors dels interessos de treballadors i empresaris. Malauradament, però, aquesta metodologia de treball no ha tingut continuïtat, i, si bé el Pacte nacional per a la indústria sembla recuperar un funcionament semblant en un àmbit no tan extens —en tot cas, de vital importància per al desenvolupament econòmic i social— de moment cal assenyalar mancances com a mínim en la transparència del seguiment.

Una altra conclusió que es deriva del treball desenvolupat és l'excessiu aïllament de cada una de les experiències de concertació social respecte a totes les altres. Sí que és cert que puntualment hi ha hagut algun intent de coordinar alguna iniciativa local amb l'Acord estratègic, i, més recentment, amb el Pacte nacional per a la indústria, però es tracta de casos més aviat aïllats i no es disposa de dades per valorar-ne l'èxit. Com a norma general, però, es detecta un notable desconeixement des de l'Administració de la Generalitat respecte a les experiències que es desenvolupen en el territori i també un coneixement molt limitat en cada àmbit territorial de les experiències que es desenvolupen a altres territoris no gaire llunyans. Aquesta constatació ens situa davant d'un panorama d'experiències «bolet» que sovint no tenen en compte les fortale- ses ni les febleses que hagin pogut demostrar iniciatives similars iniciades prèviament, malgrat una certa tasca aglutinadora que pugui fer la mateixa associació del Pacte Industrial de la Regió Metropolitana de Barcelona. En aquest aspecte seria molt convenient que l'Administració de la Generalitat assumís la tasca de conèixer amb precisió què s'està fent al territori en matèria de concertació social per tal d'exercir una certa funció de coordinació de les experiències territorials amb les polítiques a nivell català, com també de les experiències territorials entre si, més enllà d'intervencions puntuals.

Alguns dels seus elements fonamentals són l'existència d'indicadors de compliment i compromís pressupostari mesura per mesura, el lideratge de l'acord des del departament que controla el pressupost, i l'existència d'un equip tècnic dedicat al seu seguiment

Les experiències de concertació social al territori són com illes, sense relació entre elles

Com a resum final, podem identificar com a bones pràctiques en matèria de concertació social en l'àmbit industrial les accions següents:

- Acordar objectius i mesures concretes i no genèriques a tots els nivells de concertació.
- Acordar en paral·lel indicadors de seguiment i compromisos pressupostaris.
- Dedicar recursos humans de les administracions al seguiment tècnic dels pactes, amb comissions de seguiment que en tinguin encomanada la supervisió i comptin amb la presència de tots els signants.
- Establir mecanismes de transparència respecte al contingut i al seguiment dels acords per a tota la població.
- Reconèixer la posició singular dels interlocutors socials en els processos de concertació en un marc de pluralitat que permeti la participació d'altres actors.
- Conèixer i eventualment cooperar i coordinar-se entre diferents espais de concertació, singularment entre el nivell català i nivells territorials inferiors, però també aquests entre ells. A aquest efecte, convindria que la Generalitat emprengués una iniciativa per tal de facilitar aquesta tasca.

Bibliografia

- ÁLVAREZ CUESTA, H. (2006). *La mayor representatividad sindical*. Lleó: Servicio de Publicaciones de la Universidad de León.
- BAYLOS GRAU, A. (2004). *Sindicalismo y derecho sindical*. Albacete: Bomarzo.
- BOULIN, J.-Y.; MÜCKENBERGER, U. (2005). Is the societal dialogue at the local level the future of social dialogue? *Transfer*, 3, 439-448.
- CASAS BAAMONDE, M. E.; BAYLOS GRAU, A. (1986). *Mayor representatividad sindical y participación institucional: la concertación social, al margen*. RL, vol. I.
- CASAS BAAMONDE, M. E. (1990). Jurisprudencia constitucional y representatividad sindical. *Temas Laborales*, 19-20, 41-79.
- ESTEBAN LEGARRETA, R.; YSÀS MOLINERO, H. (2016). *Nuevos actores colectivos y relaciones laborales en España*, X Congreso Regional Americano de Derecho del Trabajo y de la Seguridad Social. Ciutat de Panamá, 26-30 de setembre.
- GARCÍA MURCIA, J. (1987). *Organizaciones sindicales y empresariales más representativas. Posición jurídica y dimensión política*. Madrid: MTAS.
- GARCÍA-PELAYO, M. (1977). *Las transformaciones del Estado contemporáneo*. Madrid: Alianza Universidad.
- MONTALVO CORREA, J. (2006). «La cláusula de Estado Social en el texto constitucional». A: CASAS BAAMONDE, M. E.; DURÁN LÓPEZ, F.; CRUZ VILLALÓN, J. (coords.): *Las transformaciones del Derecho del Trabajo en el marco de la Constitución española*. Madrid: La Ley.
- MORA CABELLO DE ALBA, L. (2008). *La participación institucional del sindicato*. Madrid: CES.
- NAVARRO NIETO, F. (1993). *La representatividad sindical*. Madrid: MTSS.
- PALOMEQUE LÓPEZ, M. Nc. (1985). «La participación institucional de sindicatos y asociaciones empresariales». A: D. A., *La participación*. Barcelona: PPU.
- PÉREZ YRUELA, M. (1990). *Corporatismo, sindicalismo y democracia*. Economía y Sociología del Trabajo, 10, 72-82.
- SAZ-CARRANZA, A.; ACEBILLO BAQUÉ, M.; SERRA, A. (2009). *L'Acord estratègic per a la competitivitat a Catalunya. Un cas publicoprivat de negociació i de seguiment de compromisos*. Relats Programa PARTNERS. Barcelona: ESADE.
- YSÀS MOLINERO, H. (2010). *La participación de los sindicatos en las funciones normativas de los poderes públicos*. Albacete: Bomarzo.

Documentació

- Acord de mesures de xoc per la disminució de la desocupació a Mataró. 20 de febrer de 2013.
- Acord estratègic per a la internacionalització, la qualitat de l'ocupació i la competitivitat de l'economia catalana 2005-2008.
- Acord estratègic per a la internacionalització, la qualitat de l'ocupació i la competitivitat de l'economia catalana 2008-2011.
- Acord estratègic 2013-2016. Document de bases per a l'impuls de la competitivitat, l'ocupació i la cohesió social.
- Acord pel diàleg social permanent. Plans de xoc de mesures per la reactivació econòmica i de mesures urgents per al manteniment de les polítiques d'ocupació i de protecció social. Mesures d'impuls a la competitivitat de l'economia catalana. Abril de 2013.
- Acord per al Desenvolupament Econòmic i l'Ocupació al Maresme. 10 de març de 2009.
- Addenda de l'Acord per al Desenvolupament Econòmic i l'Ocupació al Maresme. 15 de març de 2016.
- Esborrany del Projecte de cooperació de vuit municipis del tram mitjà del Baix Llobregat en turisme, espais naturals, comerç i indústria. 2018.
- Estratègia Catalunya (ECAT) 2020.
- Informe de *benchmarking* sobre cooperació supramunicipal en projectes estratègics de desenvolupament local, encarregat per l'Ajuntament de Sant Vicenç dels Horts. Lavola. Barcelona, maig de 2018.
- Informe del CAREC per a la Cimera Econòmica Palau de Pedralbes. 25 de març de 2011.
- Memòria d'activitats del CiT 2014-2015.
- Memòria del Departament d'Economia i Finances, anys 2010 i 2011.
- Pacte nacional per a la indústria. Juliol de 2017.
- Pacte per a la Indústria al Baix Llobregat. 17 d'abril de 2013.
- Pacte per a la Indústria Més Indústria. Propostes per a un nou impuls de la indústria a Catalunya. Juny de 2013.
- Pla d'Acció Biennal (2018-2020) de la Taula de Política Industrial del Maresme.
- Pla d'actuació del CiT 2014.
- Pla de desenvolupament econòmic de vuit municipis del tram mitjà de la comarca del Baix Llobregat. 2018.
- Preacord de l'Acord Interprofessional de Catalunya 2018-2020. 9 de juliol de 2018.

Persones entrevistades durant l'elaboració de l'estudi

- Sr. Josep Maria Rañé. Conseller de Treball i Indústria de la Generalitat de Catalunya (2003-2006).
- Sra. Mar Serna. Consellera de Treball de la Generalitat de Catalunya (2006-2010).
- Sra. M. Àngels Pujols. Secretària General del Consell de Relacions Laborals.
- Sra. Núria González. Coordinadora analista del Consell de Relacions Laborals. Responsable de l'oficina tècnica de l'Acord estratègic 2008-2011.
- Sr. Joan Carles Gallego. Secretari general de CCOO Catalunya (2008-2017) i membre de la comissió de seguiment de l'Acord estratègic 2005-2007.
- Sra. Yolanda Vallés. Coordinadora de NODE Garraf.
- Sr. Joan Campreciós. Consultor. Àmbit B30.
- Sr. Jaume Juliana. Tècnic d'empresa de l'Ajuntament de Sant Vicenç dels Horts.
- Sra. Alicia Rodríguez Luna. Consellera de Promoció Econòmica del Consell Comarcal del Maresme.
- Sra. Olga González. Tècnica de Promoció Econòmica de l'Ajuntament de Rubí.
- Sra. Esther Samon. Coordinadora de l'Oficina d'Atenció a l'Empresa de l'Ajuntament de Sant Cugat del Vallès.
- Sra. Esther Salvador. Tècnica de l'Oficina d'Atenció a l'Empresa de l'Ajuntament de Sant Cugat del Vallès.
- Sr. José Luis Blasco. Tècnic de Promoció Econòmica de l'Ajuntament de Cerdanyola del Vallès.

Col·lecció Papers del Pacte Industrial

Paper 1. **Reflexions a l'entorn de la mobilitat de mercaderies als polígons industrials de la Regió Metropolitana de Barcelona.** Ignasi Ragàs. 2015

Paper 2. **Vers un nou model de desenvolupament territorial: el repte de reaprendre formes de treball.** Miren Estensoro i Miren Larrea. 2015 (també disponible en castellà)

Paper 3. **Reflexions per al disseny d'iniciatives locals d'impuls de l'R+D+I als polígons d'activitat econòmica.** Miquel Barceló, Anna Brunet, Enric Fuster i Eduard Cuscó. 2016 (també disponible en castellà)

Paper 4. **Què és l'economia circular i per què és important per al territori.** Xavier Marcet, Marc Marcet i Ferran Vergés. 2018 (també disponible en castellà)

Paper 5. **Present i futur dels polígons industrials: més enllà de la seva transformació.** Maria Buhigas. 2019 (també disponible en castellà)

Paper 6. **Serveis comercials i atractivitat dels polígons d'activitat econòmica a la Regió Metropolitana de Barcelona.** Carlos Carrasco i David Nogué. 2021 (també disponible en castellà)

Paper 7. **La transformació del sector de l'automoció envers l'electromobilitat: impacte i oportunitats a la Regió Metropolitana de Barcelona.** Juan José Berbel. 2022 (també disponible en castellà)

Paper 8. **Productivitat i qualitat del treball: reptes per a la prosperitat i el benestar a la Regió Metropolitana de Barcelona.** Eduard Jiménez i Javier Gracia. 2025 (també disponible en castellà)

Paper 9. **Marc jurídic: el diàleg social com un instrument vàlid per contribuir al desenvolupament econòmic i a la creació d'ocupació.** José Luis Salido. 2025 (també disponible en castellà)

Paper 10. **La concertació en el territori per a la promoció de l'activitat i l'ocupació industrials: perspectiva dels agents implicats.** Andreu Lope. 2025 (també disponible en castellà)

Col·lecció Quaderns del Pacte Industrial

Quadern 1. **Transport Públic i Treball.** Disponibilitat de transport públic col·lectiu als polígons industrials de la Regió Metropolitana de Barcelona. 2003

Quadern 2. **Mapa de la Formació Professional de la Regió Metropolitana de Barcelona.** Formació Professional i sistema productiu a la Regió Metropolitana de Barcelona. 2004

Quadern 3. **Indicadors, infraestructures i serveis d'Innovació.** Una primera anàlisi del potencial innovador de la Regió Metropolitana de Barcelona. 2006

Quadern 4. **Atlas Industrial de la Regió Metropolitana de Barcelona.** Anàlisi territorial. Estructura, dinàmica i inversió. 2006

Quadern 5. **Guia per a l'elaboració de Plans de Mobilitat als polígons industrials.** 2007

Quadern 6. **Anàlisi de les infraestructures de serveis dels polígons d'activitat econòmica de la Regió Metropolitana de Barcelona.** 2012

Quadern 7. **Iniciatives locals d'impuls a la innovació empresarial.** Guia per als Ajuntaments. 2012 (també disponible en castellà)

Quadern 8. **Accessibilitat en transport públic col·lectiu als polígons d'activitat econòmica de la RMB.** 2013

Quadern 9. **Prospectiva de necessitats d'ocupació i formació a la RMB (2015 i 2020).** 2014

Quadern 10. **El futur de la indústria de la construcció a la RMB.** 2014

Quadern 11. **El futur de la indústria de l'automòbil a la RMB.** 2014

Quadern 12. **La innovació tecnològica a la RMB: localització i tecnologia de les patents europees.** 2015

Quadern 13. **La xarxa de suport a la internacionalització econòmica de la RMB.** 2015

Quadern 14. **Guia d'iniciatives locals cap a la transició energètica als polígons industrials.** 2016 (també disponible en castellà)

Col·lecció Jornades del Pacte Industrial

Jornades 1. **Diàlegs i sinergies per a la transició circular en l'horitzó 2030.** 2022

Jornades 2. **Formació professional, col·laboració publicoprivada i territori: una estratègia per al desenvolupament econòmic sostenible.** 2023

Altres publicacions

La ciutat digital. Miquel Barceló i Antoni Oliva. 2001 (també disponible en castellà)

Definició del gestor/a de la mobilitat en els polígons d'activitat econòmica.

Una proposta del Pacte Industrial de la Regió Metropolitana de Barcelona. 2009

L'impacte de la intel·ligència artificial a les empreses. Xavier Marcet. 2020

Col·lecció «Papers de l'Observatori de la Indústria» del Departament d'Empresa i Coneixement de la Generalitat de Catalunya. Publicació elaborada amb el suport del Pacte Industrial de la Regió Metropolitana de Barcelona

Totes les publicacions estan disponibles al web www.pacteindustrial.org.

Pacte Industrial de
la Regió Metropolitana
de Barcelona

www.pacteindustrial.org